

SEBRANÉ SPISY BELETRISTICKE

JINDŘICH A Š. BAARA

- Svazek I. **Paní komisarka.** 12. vydání K 30.—, váz. K 43.—.
 Počteno cenou »Svatobora« z fondu Václava Beneše Třebízského.
- Svazek II. **Osmatčtyřicátníci.** 10. vydání K 30.—, váz. K 43.—.
 Počteno cenou České Akademie.
- Svazek III. **Poslední soud.** 7. vydání K 25.—, váz. K 38.—.
 Počteno cenou České Akademie.
- Svazek IV. **Skřivánek.** 10. vydání K 14.—, váz. K 27.—.
- Svazek V. **Na srdci přírody.** 5. vydání K 25.—, váz. K 38.—.
- Svazek VI. **Lúsy.** 9. vydání K 35.—, váz. K 48.—.
- Svazek VII. **Páter Kodýdek.** (Farských historek díl I.) 7. vydání K 20.—, váz. K 33.—.
- Svazek VIII. **Hanče. — Pro kravíčku.** 6. vydání K 20.—, váz. K 33.—.
- Svazek IX. **Hu nás.** Počteno cenou »Svatobora« z fondu Václava Beneše Třebízského. 6. vydání K 18.—, váz. K 31.—.
- Svazek X. **Holoubek.** Počteno cenou České Akademie. 6. vydání K 28.—, váz. K 41.—.
- Svazek XI. **Jan Cimbura.** 12. vydání K 27.—, váz. K 40.—.
- Svazek XII. **Báby a dědkové.** Obrázky z Chodska. 3. vydání K 25.—, váz. K 38.—.
- Svazek XIII. **Farská panička. — Kohouti.** 5. vydání (Farských historek díl II.) K 22.—, váz. K 35.—.
- Svazek XIV. **K Bohu.** 4. vydání K 22.—, váz. K 35.—.
- Svazek XV. **Poslední rodu Sedmerova.** 4. vydání K 18.—, váz. K 31.—.
- Svazek XVI. **Zolinka. — Kanovník.** (Farských historek díl IV.) 4. vydání K 18.—, váz. K 31.—.
- Svazek XVII. **Cestou křížovou.** (Farských historek díl III.) 4. vydání K 18.—, váz. K 31.—.
- Svazek XVIII. **Počtář.** 3. vydání K 18.—, váz. K 31.—.
- Svazek XIX. **Panská přízeň.** (Hu nás. — Kniha druhá.) 3. vydání K 20.—, váz. K 33.—.
- Svazek XX. **Stavěl.** 3. vydání K 18.—, váz. K 31.—.
- Svazek XXI. **Chvilé oddechu.** K 20.—, váz. K 33.—.
- Svazek XXII. **Druhá kniha z přírody.** K 20.—, váz. K 33.—.
- Svazek XXIII. **Dětské obrázky.** K 18.—, váz. K 31.—.
- Svazek XXIV. **Z duchovní správy.** K 20.—, váz. K 33.—.
- Svazek XXV. **V různých barvách.** K 27.—, váz. K 40.—.
- Svazek XXVI. **Mžlkové obrázky.** K 25.—, váz. K 38.—.
- Svazek XXVII. **Milovatí budeš.** K 20.—, váz. K 33.—.
- Svazek XXVIII. **Hloží a bodláči. Mžlkové obrázky. II.** K 25.—, váz. K 38.—.
- Svazek XXIX. **Poslední povídky.** K 22.—, váz. K 35.—.
- Svazek XXX. **Básně.** K 16.—, váz. K 29.—.

„NOVINA”

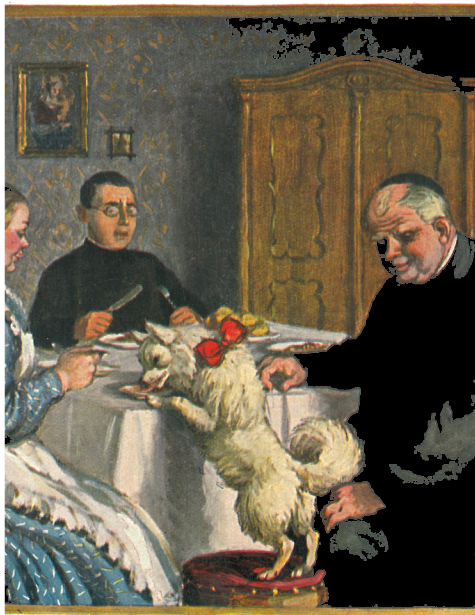
TISKARSKÉ A VYDAVATELSKÉ PODNIKY

společnost s ručením obmezeným,

V PRAZE II., HAVLÍČKOVO NÁM. 10.

Na skladě u všech knihkupců.

JINDŘICH Š. BAAR: ŽOLINKA

NAKLADATELSTVÍ NOVINA V PRAZE.

JINDŘICH Š. BAAR:
SEBRANÉ SPISY BELETRISTICKÉ.

SWAZEK XVI.

ŽOLINKA
KANOVNÍK

PÁTÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE 1939.

»NOVINA«, TISKAŘSKÉ A VYDAVATELSKÉ
PODNIKY, ZAPS. SPOL. S R. O. V PRAZE.

JINDŘICH Š. BAAR:

ŽOLINKA KANOVNÍK

(Farských historek díl IV.)

PÁTÉ VYDÁNÍ.

V PRAZE 1939.

»NOVINA«, TISKAŘSKÉ A VYDAVATELSKÉ
PODNIKY, ZAPS. SPOL. S R. O. V PRAZE.

Tiskem »Noviny« v Německém Brodě.

ŽOLINKA

I.

Rychlostí až neuvěřitelnou rozšířila se před mnoha lety po všech farách patronátu knížete X. smutná zpráva, že jilovického faráře Zbořila ranila mrtvice. — Všem kaplanům — rozlezlým po celém patronátě, — zavřeným v těsných, k severu od slunce odvrácených kaplánkách — mimovolně jako plamének šlehlo hlavou: „Bude postup...“ Styděl se sice každý z nich za tento nápad — zdál se mu surovým — nelidským — ani za celý svět nebyl by se k němu veřejně přiznal, ale přece mimovolně v hlavě všichni — nejen kaplani a faráři — i zámeční úředníci kombinovali, jaké změny v patronátním kleru asi nastanou.

Ale všechna ta radost a všechny ty plány byly předčasný. S vlídným úsměvem potvrzoval to sám panský lékař, kdykoli ho jedoucího na prohlídku mrtvoly anebo k nemocnému zastavil některý z okolních kněží. „Byl to velice vážný případ, ale podařilo se nám pana faráře zachránit,“ a cosi jako škodolibost — jako ironie hrálo při tom v očích šedobradého doktora — „malý výlev krve do mozku — náhlý záchvat — víme — řekl bych — první útok — který jsme odrazili — dnes už běhá zase jako rybička — ačkoliv se musí velice šetřit — jmenovitě všeho rozčilení varo-

vat — dal jsem mu podrobné pokyny. — celá jeho životospráva musí se změnit a pak může nás přežít všichni.“

Tak zhasla ta zlatá hvězdička naděje a jako černí mravenci ztišili se a zas jako do buněk zalezli do svých smutných kaplánek na změnu marně se těšící jejich obyvatelé.

Farář Zbořil zůstal sice na živu — ale jemu samému časem se zdálo, že umřel — mrtvice že zabila mu všechno, co ho až dosud těšilo a blažilo — jeho život se vyšinul z kolejí, — po kterých celou řadu let bez zastávky ujížděl — vyšinul se a zůstal ležet v příkopu nehybný — mrtvý...

Do chrámu, do školy, do kanceláře den ze dne vlekl ho ten kněžský život — po polích a lukách farního hospodářství ho honil — i do společnosti — mezi lidmi, — do hospůdky mezi sousedy ho vodil — mnoho řečí s lidmi sice nenadělal, byl vždy málomluvný, ale rád si poseděl a příjemno mu bylo poslouchati řečí a názory jiných. Den po dni tak žil — pravidelně, — stejně — bez výjimky — až se mu ten způsob života stal zvykem, ba skoro nutností. Nebylo času, aby zabýval se sám sebou, — svým vzděláním, studiem — literaturou anebo uměním a necítil k tomu ani chuti, ani lásky. Ten všední život vesnického člověka i jemu stačil — plul jako tříška na jeho povrchu — nebyl tak silným ani těžkým, aby pohroužil se ke dnu samoty — a teď měl být sám... Všichni jeho zamilované práce a starosti měly ho opustit, a on měl se s nimi dobrovolně rozloučit.

„Musíte se šetřit“ — řekl lékař.

„Musejí se teď šetřit,“ připomínala hospodyně.

„Jemnostpán se musí šetřit,“ jako ozvěna znělo kolem — ze všech úst slyšel ta slova, každá návštěva mu je opakovala.

Až dosud šetřili na faře koně, kočár, vozy, šetřily se peníze, šetřilo se s obilím a senem, — teď začítí se mělo šetřit i s ním.

Ani si to v nemoci své náležitě neuvědomil, — nepochopil ještě dosahu toho slova a už mu počali brát všechno, co mu bylo milo a drahé.

„Radím vám upřímně,“ domlouval faráři pan patronátní komisař, když ho přijel navštívit, — „abyste se s ekonomikou déle netrápil. Pronajmeme vám to ve veřejné dražbě, — náš důchodník vybere vám nájem a máte po starostech. Nač je vám toho potřeba, zlobit se s čeládkou? Ta je teď tak nevázaná! Na poli kradou vám lidé — a ani hříchu si z toho nedělají. — Vždyť víte, co říkají: „Farář má dost, — ten toho nepotřebuje, — nemá dětí.“ —

„A kdybych jich měl, teprve by mi láli,“ usmál se farář na loži. —

„Tak, tak!“ potvrzoval vesele pan komisař — a chutě pokračoval: „Říkám — kněze a žida nikdo nepolituje. Jen si vzpomeňte, jak častokrát musil jste se rozčilit — zlobit se — však je to choroba pouze z toho rozčilování. Teď se musíte šetřit. Je právě příznivá doba — než se začnou sít ozimy — ohlásíme dražbu — co račte o tom soudit?“

Farář v zamyšlení kývl pouze hlavou a nějak smutně hleděl za odcházejícím hostem.

Na toho už dole čekala hospodyně.

„Tak co říkal?“ ptala se nedočkavě násilím potlačujíc pláč.

„Ale svolil, ochotně svolil — jen račte dát čeledi směle výpověď.“

Pan farář pak ještě na loži podepsal nějaké protokoly a když se po dlouhé době tak zotavil, že o holi mohl se vléci farou — zdála se mu, že je jako po vymření. Nepotkal nikde kočího Francka, ani děvečku Nánu, — „propustili jsme je,“ vysvětlila mu hospodyně, — ve stáji nebyla už řada kraviček a telátek, konírna byla prázdná a studená — a víc už nemohl poplácat ani Vranku ani Lenocha a podat jim kostičku bílého cukru, i psí bouda stála na dvoře opuštěná, a Cikán nevzpínal se na svém řetězu, šťekaje radostí, že vidí svého pána.

„Všechno se prodalo — jenom kočár a ty sváteční postroje jsem nechala, to kdybychom si chtěli vyjet někam, — na pouť třeba, — tak abychom si nemusili sednout do bryčky na hrachovinu jako sedláci. — Přiženou se pouze koně a zapráhne se do našeho,“ švitořila hospodyně radostně. Byl splněn její sen, — její nejvřelejší tužba: zbavit se hospodářství — práce — starosti. „Teď anebo nikdy,“ řekla si v nemoci pana faráře. Tím slovem lékaře „musí se šetřit“, obrnila se jako štítem a pod záminkou něžné péče o zdraví Zbořilovo — zbavila faru i sebe hospodářství. Nic — ani slepice si nenechala — pouze když vešel farář do kuchyně, ležela tam na okně a na sluníčku se vyhřívala krásná veliká kočka — Moura. Podřimovala — ale jak vešel farář, zvedla radostně hlavu, pružně skočila s okna a hlasitě předouc, třela se mu o nohy. Oči se jí zaleskly jako dva ohnivé, ploché a kulaté drahokamy, roztahovaly se a zužovaly, zářily a

barvu měnily. Farář se chtěl sehnouti a pohladit ji.

„Pro Boha, neshýbají se,“ vykřikla hospodyně, jako by ji na nože bral. „Musejí se šetřit — stoupne jim krev do hlavy, a nával mohl by se opakovat,“ a sama zvedla kočku a podala ji faráři.

Zbořil pohladil jí bílými prsty měkkou, hebkou srsí a řekl smutným hlasem: „Tak tebe přece neprodali, kočičko — co?“ Bylo v tom víc, než bolestná výčitka...

„A mne taky ne,“ usmála se nuceně hospodyně, „a tuhle Fandu taky ne —“ a ukázala na mladší služku. Ta přistoupila a políbila Zbořilovi ruku. Ten pohladil i ji po hlavě a stejným hlasem pronesl: „Tak — tak — Fando — to jsi hodná — že jsi neutekla,“ a šoural se k oknu, aby položil kočičku na její zamilované místo. Ale jak udělal první krůček, pronikavě cosi zapísklo u jeho nohou. Farář tak se lekl, že upustil kočku a překvapeně ustoupil o krok. U jeho nohou po zemi batolilo se malinké, sněhobílé psisko.

„Ale, štěňátko —“ zaradoval se farář, „a takové hezoučké — to bude špic asi,“ dodával hned znalecky. „Od koho pak je máte?“ a už se zase ohýbal. Fanda je rychle chytla a držela je v hrsti před pánem. „To když jsme prodali Cikána — přinesl nám je pan doktor — je od jejich Žolinky — a říkáme jí také Žolinka,“ ochotně vysvětlila hospodyně.

„To je chyba, že je to čubička — pejsek by byl lepší,“ jen tak mimochodem prohodil farář — a vlekl se zase dále do jiné místnosti na faře. Připadalo mu všechno prázdné — cizí — jako by ani ve své faře nebyl.

Stýskalo se mu.

„Dnes se podíváme už do školy,“ řekl nesměle po několika dnech po mši sv. při snídání.

„Do školy!“ spráskla ruce slečna.

„Do školy!“ podivil se kaplan, který tu pana faráře po čas choroby zastával.

„Školu musejí pustit z hlavy.“

„Pan farář mi snad nevěří,“ usmíval se kaplan, „myslí, že ho špatně zastávám.“ —

„Ach ne — nemyslím — ale stýská se mi doma — po dětech se mi stýská — rád bych je zas viděl —“

„I jsou to stejní uličníci — nedávno nám otloukli jablka,“ žalovala hospodyně. —

„Pan doktor výslovně přikázal, že do školy nesmíte, namáhalo by vás to, musíte se šetřit —“

Zaražen, zarmoucen, mlčky seděl tu farář. Nešel do školy. Chápal už, že počíná pro něho trudný a smutný život. Nic nesmí dělat. Nesmí jít do farní kanceláře, žádnou těžkou funkci konati nesmí. Nesmí kázat a mít kantátu. Nesmí chodit zaopatřovat nemocné a vodit průvody...

„Musejí se šetřit — nač máme kaplana? — Zazvonějí přece na velebného pána!“ — křičela hned úzkostlivě slečna — kdykoli Zbořil něčeho se znova chápal... Byl ustavičně pod policejní dohlídkou jejich šedých, ostrých očí. Ty oči všechno z ruky mu braly, od všeho jej odháněly. Měl dovoleno pouze sloužiti tichou mši sv. a pomodlit se brevír.

„A co si pak celý den počnu?“ bědoval farář až zoufale. To cítil, jak nuda jako upír sedá mu do týla, aby ho hubila a trápila. Vstávala s ním ráno z lože, chodila s ním po faře, sedala s ním

ke stolu jídlém pokrytému, šla s ním na procházku a vrátila se s ním k večeři, jako věrná družka sdílela s ním i lože a neopouštěla ho ani v dlouhých, bezesných nocích.

Netěšil ho život. Cítil, že je zbytečným jako páté kolo u vozu. Nic dělat nesmí — nesmí hospodařit, nesmí kázat ani učit — nesmí ani do hospůdky si vyjít — mrtvice jako Damoklův meč visí ustavičně na tenké žíni nad lysým temenem jeho smutné hlavy. „Nač tu tedy jsem?“ řekl sám sobě a chodil s tou otázkou jako se hřebem v hlavě kolik dní. Nemluvil, málo jedl, — a byl velice popudlivým.

„Slečno, chystejte se,“ řekl jednoho dne hospodyní, když k němu vešla — „postěhujeme se —“

„Bože, co to mluví? On se zbláznil —“ napadlo slečně a celá ustrašená hleděla na faráře.

„Rozhodl jsem se jít do pense“ — klidně oznámil jí farář.

Slečna Lidunka Krejčová zkoprněla. Jazyk jí zdřevěněl, oči jí z důlků vystoupily. Zdálo se, že se teď o ni pokouší mrtvice, ale pouze se to zdálo. Ona byla z tvrdého, dobrého materiálu. Byla suchá, kostnatá a dlouhokrká — jedna z těch postav, na které se ani mrtvice neodváží. To jen tak to náhlé rozhodnutí faráře ji ohromilo. Tak beze všeho — beze vší porady s ní — jako hotoovou událost osmělí se to říci.

„Pro Boha jich prosím, co jim to zas vlezlo do hlavy?“ probírala se znova k životu —. „Kam že půjdou? Do pense? A kolik pak té pense dostanou — co? Je jim padesát let — knězem jsou sotva půl tak dlouho — když to dobře půjde — dostanou šest stovek pense ročně — aby věděli

— šest stovek — a na ty se tak těšejí? Ty nám nestačí ani na byt a na šaty, uhlí a dříví. A kde pak mají stravu? Pekaře — mlékaře — řezníka? Půjdeme snad na stará kolena se pást — anebo žebrot? Anebo snad mají kapitály? Kdepak? Já o nich nevím! Těch pár stovek stržených o dražbě pohltila nemoc —! Jsou jako malé dítě — to dělá ta nemoc — ale já — já za ně musím myslet a jednat. Nikam nepůjdeme, aby věděli, z fary se nehne —“

„Ale copak si počnu — když nic nesmím konat — velebný pán je tu pouze na výpomoc — odvolají ho — a co já potom?“ — bojácně — ustrašeně — skoro plačtivě naříkal farář —

„Co potom?“ podepřela si Lidunka boky — „a to oni nevědí? — Vezmem si kaplana — ne na výpomoc — ale stále aby tu byl — já jsem se ptala — býval tu kaplan — tož jen ať zase přijde“ —

„Vida, to mi nenapadlo,“ poliboval si farář, kterému se očividně polevilo.

„Sednou hned a napíšíou pár řádků konsistoři, aby jim poslala nějakého šikovného mladíka, nejraději přímo ze semináře — nováčka — který ještě jinde nenačichl, a mají pokoj.“

V Jílovicích opravdu bylo systemisované místo kaplanské — ale neobsazovalo se — protože byl nedostatek kněžstva a osada poměrně malá. Zdravý farář hravě zastal všechny povinnosti, které duchovní správa na něm žádala — ale jinak bylo s farářem chorým...

„Ano — vezmu si kaplana,“ skoro jásal Zbořil a novou vděčnost pocítil vůči slečně hospodyně. „Děkuju denně Pánu Bohu, že mi tu ženskou

poslal — že se mne před lety ujala a místem hospodyně farské nepohrdla,“ říkal si v duchu častokrát a podívoval se její energii — důvtipu a vytrvalosti. Vždycky radostně poslouchal, jak nařizovala kočímu, dělnicím i služkám — kam se pojede anebo půjde — co se koupí anebo prodá —. Zbořil často o tom přemýšlel a musil si přiznati, on sám že by s lidmi nebyl svedl nic — „o všechno už dávno byli by je okradli,“ potvrzovala mu to hospodyně... Ale i ji počalo to stálé napětí — vyjednávání a dozírání — unavovat. „Už jsme našetřili dost — nač je nám toho třeba“ — myslila si a dychtila po oddechu a klidu. — Už dříve to navrhovala panu faráři — ale ten byl v tom ohledu ku podivu tvrdohlavým. Ani slyšet o tom nechtěl — „ekonomie se nevzdám — pole nepropachtuji — byl by mi dlouhý čas“ a tak nutil i ji, aby vytrvala. Vtom seslal Pán Bůh tu nemoc... Tak pěkně se to všechno hodilo — až radost byla. Pouze nyní mračilo se zase na obzoru.

„Inu stýská se mu — není divu,“ analysovala sama pro sebe hospodyňka ten nápad farářův, tu zmínku jeho o pensi — „odpoutali jsme jej ode všeho — všechno ho opustilo — musíme se mu postarat o nějakou náhradu —“

A tak jednoho dne na květinovém stolku v pokoji pana faráře octla se veliká nádoba z broušeného skla, plná křišťálové čisté vody, ve které proháněly se dvě roztomilé, zlaté rybičky. Až vykřikl radostí, když se vrátil po mši svaté a spatřil je... „Už nejsem sám —“ radovala se jeho holá, o všechno obraná a lačná duše. Černé zoufalství, jež příšerně hledělo mu z prázdných,

smutných jeho očí, vytratilo se, tíha osamocení a stesku svalila se mu s prsou, a strašidelný přízrak nudy se od něho zvolna vzdaloval. Neboť asi po týdnů objevila se na okně krásná, ze žlutého mosazného drátu uměle spletená klec s párkem roztomilých kanárek...

„Už nejsem sám,“ liboval si spokojeně Zbořil — chodil po pokoji, chytal mdlé mouchy a házel je rybičkám, hledal jitrocel pro kanáry. — které učil na malém flašinetku zpívat „Kde domov můj“. — Ba probouzela se v něm i podnikavost a umiňoval si, že po jaru počne včelařit a holubařit. Neměl kdy až dosud na tato důležitá odvětví hospodářská — ale teď bude jinak. Postaví na prázdný dvůr veliký holubník na sloupu, a hemžit se musí ušlechtilými druhy holubů. Koupí vzácné španěly, koritonky, vstaváky, bubláky — vzorný holubník si pořídí — a včelín. Ano, včelín také — včely — to je takový nárůdek, který mu vždycky imponoval. — Svým pořádkem, čistotou, pracovitostí a hlavně kázní působil mu mnoho radostí. „Žádná rebelie, žádné noviny, žádné volební právo, žádný socialismus, ale práce, a subordinace, to tam panuje,“ liboval si v duchu. Míval včely, ale pomřely mu, protože je musil zanedbávat. Jako hřích tížila ho teď ta vzpomínka, a svatosvatě si umiňoval, že jim to vynahradí — že se jich znovu ujme — péčí a láskou je zahrne.

„Jemnostpane, slečna prosí, aby tu na chvíli nechali Žolíčku — ona nám v kuchyni tuze překáží,“ vytrhla Zbořila z myšlenek najednou Fanda a strčila do dveří malé štěně. Bylo čisťounké — sněhobílé — s růžovou pentlí na krčku. Jak

spatřilo jemnost pána — hned huňatým ocáskem radostně zavrtělo a batolilo se k němu. Olízalo mu nejdříve pečlivě vyleštěné boty — až si celou tlamku začernilo — rozštěkalo se na kanáry — kousalo koberce — přitáhlo odněkud trepku pana faráře a vlezlo si do ní — proslídilo s neobyčejnou podrobností celý pokoj a vyneslo mnoho skrytých předmětů na světlo boží.

Hospodyně spráskla ruce nad tím nepořádkem, když si přišla pro Žolinku, ale našla pana faráře v růžové náladě. Dávno ničím se tak nepobavil jako těmi pitvornými, neobratnými skoky štěňátka.

„Ach, nechte ji tady u mne — je tak hravá — neobyčejně přítulná — roztomilá,“ zaprosil sám pan farář, a hospodyně odešla s prázdnem.

Až teprve k obědu přišel dolů pan farář a v náruči nesl — Žolinku. Byl do ní zamilován.

II.

Od té chvíle, co farář se vzdal ekonomie — nuda roztáhla šedá křídla svá nad Jíloveckou farou. Líně mýjela hodina po hodině, těžkopádně vlekl se den po dni a novými — dosud nevyjetými kolejemi zvolna sunul se kupředu život. Byl to život jako suchopár. Nevyrůstaly v něm žádné starosti a radosti, žádné změny a novoty, žádná překvapení — jimiž jako drobnými květy a ostny vystlán je život hospodáře. Nikdo se už nechvěl, bude-li krásně — anebo spadne-li vláha — nesou-li sivé mraky ve svém klínu spousty krup anebo klikaté blesky. — Nikdo se neptal, nekulhá-li Vranka a je-li Lenocho okován — všechno propadlo se kamsi do neznáma — a prázdno — studené prázdno zůstalo ve faře — v hlavách i v duších farských lidí... Jako ve tmě tápal Zbořil a hledal namáhavě novou cestu životem — hledal, čím vyplnit den — čas — večer i jitra — co by se mělo teď státi obsahem a pokračováním jeho života...

Oči jeho padly na skříň, kde stálo několik řad srovnaných, zaprášených knih — ale zase lhostejně se od nich odtrhly a smutné točily se kolem — hledající znovu, kam si usednout — čeho se dotknout — kde si odpočinout. A nic kolem dokola — nic v celé faře si je nepodmanilo, neudrželo... Jako pár plachých ptáků těkaly s před-

mětu na předmět — vodily faráře bezúčelně s místa na místo a darmo pátraly po kouzlu, kterým by uchvátily a zaujaly sirou jeho duši...

Zbořil od svého útlého dětství už necítil zvláštní lásky ke knize. Studie pak už dokonce učinily mu knihu odpornou. S nechutí vzpomínal si na gramatiky plné výminek a pravidel, plné deklinací a konjugací — jimiž osm roků se mořil — na latinské a řecké slovníky — na různé klasiky, — na básně a obsahy, jež musil pracně memorovat — na všechen zkouškový strach, který prožil i v semináři ještě a naposled, když se přihlásil k farní zkoušce konkursní... Nezvykl knize a nezamíloval si tuto věrnou družku každého samotáře. Neměl až dosud ani času, aby se jí obíral. Plazil se všude — kde dosud byl — v potu tváře po vinici Páně — zapřažen od rána do večera — únavou často klesaje pod břemenem prací a povinností — takže často, když mu přišla z knihkupectví ukázka knih — rozčilil se, rozhněval — jako na provokaci hleděl na ten balík knižní a láteřil: „Toť se rozumí, nemám nic chytřejšího na práci, než se posadit a číst... To si kdesi kdosi něco vymyslí — dá si to vytisknout — my abychom mu to zaplatili.“

„Ach, Bože, kam by člověk došel, aby měl všechno odebrat a platit.“ Oleje do ohně lila hospodyňka.

„Vrátím to — ani to nerozbalím.“ —

„Tak! To udělají nejlíp! Škoda peněz i času. Vždyť někdy dva, tři dny netkneme se ani novin — pro samé starosti.“

A tak opustila ho kniha a nepromluvila k němu v jeho zoufalé samotě.

Ani k umění výtvarnému nepřilnul farář v dosavadním žití. Jeho střízlivá, praktická duše necítila umělecké žízně ani hladu. Nemohl nikdy chápat, jak lze se rozehráti a přímo rozplývati před nějakým starým obrazem anebo nad potlučenou starou sochou... Jemu se líbilo, když v kostele bylo všecko souměrně rozestaveno, čisto, nově natřeno a pozlaceno — svěží a lesklé novotou... docela už nechápal, jak se může někdo toulat světem a cestovat — „peníze vyhazovat“ — jak říkal s opovržením. Jej — faráře Zbořila — když před lety nápadně rychle tloustl — nemohl lékař dostat ani do Mariánských Lázní. Dalo to mnoho práce — sama slečna všemožně tentokrát se přičinila, musila docela i písmem sv. si pomáhat a vykládat o Námánovi Syrském, že se také musil koupat v Jordánu, že není voda jako voda — až konečně farář jel — ale k ohromnému úžasu všech třetího dne se vrátil, že by tam umřel steskem a starostí, že tam nikoho nezná, samí cizí lidé že tam jsou okolo něho — že tam nevidí ani jilovickou osadu, ani kostel — ani faru...

Nebývalo ovšem vždycky tak.

Jako mladý kaplan toužíval po změně — cítil chuť rozletět se světem — prohlédnout si města, o kterých slýchal — spatřiti hory — jezera a moře, o kterých se učil — ale kaplanská bída měla ho uvázaného na krátkém řetězu, nepouštěla ho daleko od boudy a nedovolovala mu velkých skoků...

A když se stal farářem, ba ještě i tenkrát, když sem do Jilovic se přistěhoval, zhnusil se mu občas jednotvárný, fádňí život inteligenta v zastrčené vsi. Stýskalo se mu chvílemi žití odříznut

od světa, bez styků s jinými vzdělanci, beze všech obrozujících a ducha omlazujících vlivů. Toužil po změně. Dychtil — přímo prahl někdy viděti jiný kraj, jiné tváře, nové poměry. Zachtělo se mu po ušlechtlejší zábavě. Zvláště když v novinách četl o divadle, o výstavách, o zábavném vlaku, výletech — trpce si postěžoval: „nic neužiji, nic nevidím — hned bych tam jel.“ —

„Eh — škoda peněz — to by z toho měli — přečtou si to v novinách a mají to zrovna jako by tam byli,“ chutě tlumila a dusila farářovo nadšení opatrná slečna Lidunka.

Jindy — opět když ve své kleci zamávl peruti a rozhodl se: „pojedu do Prahy“ — křižovala se celá ustrašená: „kam až jemnostpán pojede? Do Prahy? Takový kus světa! Každé chvíle čteme o neštěstí na dráze! Takový tlustý pán a v tom horku — aby se mu tak cestou něco stalo! A v Praze pak — ty noclehy tam! Postele jsou plné štěnic — peřiny Bůh ví kdo s jakou nemocí se v nich válel, v hostincích je ledajaké jídlo — nečisté — neupravené — sklepníci plivají prý do hrnců a smějí se, jak si na tom hosté pochutnají!“

Cím dál — tím více řídly ty záchvaty po změně — peruti pozbyly, v zajetí denních starostí pružnosti, čas vyssál z duše odvahu a energii — léta sněhem šedin poprášila temeno i skráně tmavé jindy hlavy. Přitiskl k tělu křídla — a schoulil se do své fary. „Umoudřil se,“ chválila ho v duchu hospodyně — vidouc — jak tělem, duší lpí na hospodářství a na svých kněžských starostech a pracích. A když to nyní pominulo — stál tu opuštěný a zarmoucený — jako žebrák ubohý a chudý. Ani umění — ani knihy — ani péro, ani

vzpomínky — nic — nic se nad ním nesmílovalo — k němu se nesklonilo a jeho život smutný nevyplnilo a nevyzdobilo...

Pouze pes to byl, který to učiniti dovedl.

Ten všechen zájem, který byl dříve rozstříknutý po celém hospodářství, ta péče věnovaná koním a kravám, slepicím i kachnám, polím i lukám, obilí a řepě — to všecko soustředilo se nyní na těch několika kyticích za okny. — na rybkách v akvariu, na kanárkovi — na kočce Mouře — ale lví podíl připadl — Žolince.

Už jako malé štěňátko stala se slunečkem, které prorazilo a rozptýlilo šedou mlhu úmorné nudy, prohlédla radost, ozval se občas smích — rozjasnil se a zkrásněl život ve faře. Svěděl jí zoubky a proto všecko, co jen mohla — chytala do své růžové tlamky, hryzla to a trhala. Hospodyní v kuchyni stáhla celé pletení i s klubkem na zem, zavlékla je do koutku a hrála si tak dlouho, až byla bavlněnými nitmi celá obalená, jako v tenatech polapená. Tu se dala do úzkostlivého kňučení, až celý dům se sběhl a smíchu nebylo konce. Ukradla jako straka co jen mohla a zanesla si to do svého pelíšku, anebo to zahrabala do hromady kypřejšího písku na dvoře, určeného pro pěšiny do zahrady. Jakmile se ve faře něco nemohlo najít, šli hledat do košíčku k Žolince. Klíč i se zámkem, kosti, přezůvku, skrojek chleba, dřevěnku — to všecko si tam natahala. Někdy se i na ni zlobili. Zvláště tenkrát, když rozkousala pánovi domácí čepičku, slečně rukavici anebo Fandě novou punčochu. Ale i ten hněv byl příjemnou změnou a bylo to víc blahosklonné láni než opravdová zlost. I pro tyto její hříchy, všichni ji milovali, protože

když ji plísnil, nemračila se, neodmlouvala, pouze očka odvrátila, uši schlípla, ocásek smutně svěsila, celá se schoulila a plazila se do úkrytu, kamsi pod stůl nebo pod postel. Hned všem jí bylo líto a všichni hned ji chlácholili: „I neboj se, malinká! Hleďte, jak se bojí, jak se celá třese.“ Nikdo ji nemohl vážně udeřit. Pouze farář někdy kapesním šátkem plácl ji více ze žertu než opravdově, ale to už Žolinka hned ležela na zádech nožkami vzhůru a strachy jako myš pískala.

Cím více rostla, tím stávala se odvážnější. Seznamovala se zvolna s celou farou. Konala výlety a odvážné výpravy do sklepa i na půdu, jakmile dovedla lézt po schodech, obeznámila se se dvorem i zahradou, prozkoumala prázdné chlévy i stáje a navázala důvěrné a srdečné přátelství s Mourou, když poznala, že nepřátelský poměr by se jí nevyplatil. Žrala s kočkou s jednoho talíře a několikrát přijala Mouru i na noc do svého pelechu...

Vítězně přečkala i všechny choroby. psiho mládí — chrup jí ztvrdl a doplnil se — zkroucená, hustá vlna — která ve špinavých chuchvalcích pokrývala její nemotorné tělíčko, vylínala a pod ní ukázala se dlouhá nádherná srst, měkká jako hedvábí a bíle lesklá jako nejčistší stříbro. Malý, špičatý, stále vlhký a studený nosík zčernal jí jako uhl, ouška až dosud schlíple visící — ztuhla a postavila se jako dva kornoutky a ocásek se srstí neobyčejně dlouhou a vlající zkroutil se do vztyčené spirály. Jako dvě černé hvězdy zářily v bílé hlavičce veselé oči a tenké pružné nožky — nepokočné a hladké vyrůstaly z oblého tělíčka a končily mírně zahnutými tlapkami.

Ze Žolinky se stal plnokrevný, čistoplemenný

špic vzácné krásy a ušlechtilosti. Così liščího měla ve své krvi — byla proto neobyčejně bystrá a chytrá. Chápala rychle a překvapovala svou účelivostí. Naučila se hravě sedět na bobečku, dělat panáčka, skákat přes hůl, nosit pánu trepky, zouvák i noviny, otevírat a zavírat dveře a jiné drobné služby prokazovat. Radosti nebylo konce, když Fanda hlásila, co už Žolinka zase umí, a dívali se na Žolu jako na malý zázrak, když ji Fanda předvedla a všechny kousky s ní opakovala. Tu zahrnovali pan farář i slečna lichotkami ne Fandu — ale Žolinku — říkali jí něžná slovíčka — nazývali ji „milou slečinkou“ — „hodnou holčičkou“ a jako odměnu pilnosti podávali jí běloučké kostky cukru z cukřenky, ze které sladili si kávu pan farář i velebný pán. A Žolinka celá radostí bez sebe nad tou chválou radostně kňučela a štekala, do výše skákala, do kolečka se točila, z očí sršelo jí celé moře radosti, oddanosti a věrnosti. Jakmile pán nohou pouze šoupl — už tu byla Žola a upřeně hleděla na něho, jako by chtěla uhodnout, vyčíst z jeho pohybu, co si přeje, kam asi půjde, co by mu měla přinést — kam skočit — a kdyby to do ohně bylo — skočila by... Taková slepá přítulnost, úplná, naprostá, otrocká, vpravdě psí oddanost dívala se z těch jejích jiskřících, černých, věrných očí.

„Jen promluvit — jen jen promluvit,“ říkával v takové chvíli Zbořil a hladil rukou bílou, hladkou hlavičku své milé Žolinky a mile dojat díval se jí do těch bdělých očí...

A ještě jednu výbornou vlastnost měla Žolinka. Byla to její ostrážitost. Když se někdo zdaleka jen blížil k faře — zvedla už pozorně hlavu a dřív

ještě, než se kliky dotkl, už vrhala se ke dveřím s pronikavým, vrískavým štěkotem, až to uši pronikalo a okny chvělo. Zebrák, dráteník, syčák, rozčilili ji po každé tou měrou, že ještě dlouho po jejich odchodu, jak v ní zlost uléhala, chvílemi sebou trhala a tlumeně si pobručovala. Nikdo nesměl se odvážit překročit práh fary, dokud Žolinku neodvolali a nezavřeli do kuchyně...

„To je pejsek! Ten není penězi k zaplacení. Daleko široko k nalezení,“ velebil farář Žolinku. Pozoroval ji — řekl bych studoval s láskou — a denně odkrýval na ní nové krásy — nové přednosti a dokonalosti. Žolinka už dávno nespala dole — ve svém košíčku — ale přestěhovala se k panu faráři, kde u kamen měla pěkný, měkký polštář, vycpaný žíněmi a mořskou travou. Ale tím teplým — tmavým koutkem dávno pohrdla chytrá Žola. Zamilované její místečko ve dne bylo okno pana faráře, kde se uvelebila také na polštáři a bystře oknem pozorovala celé okolí fary. V noci pak uléhala stočená do kolečka na široký pohodlný divan. A pan farář neměl tolik síly, aby ji sehnal. Naopak — pohladil ji často rukou a hlasem mazlivě sladkým s ní mluvil: „Tak — Žolinko — tak — jen si pohovte — naběhala a nakřičela jste se za dne — tak — pohovte si teď —“

Tak srostla Žolinka s panem farářem. Nemohl býti bez ní ani chvíli. Ani kroku bez ní neučinil. Ona ho doprovodila až ke kostelu a tam na prahu sakristie trpělivě čekala, až se vrátil, ona s ním jedla, v jeho pokoji spala, s ním chodila na procházky do polí i po dvoře — ona byla při tom, když pan farář návštěvu přijímal nebo sám konal, ba ona vypudila z jeho hlavy včely i holuby

a usadila se tam sama. Sama a sama stačila Zbořilovi a dovedla ho zaměstnat — od rána do večera jeho pozornost upoutat.

A v té době — po roce teprve — loučil se výpomocný kaplan s Jílovicemi. Víc než rok ho tu nechala konsistoř a teprve teď — po ordinaci — oznámila faráři, že je sem ustanoven za kaplana novosvěcenec Josef Blažek a dnem prvního září že svoje místo nastoupí.

Všichni v celé faře se zarmoutili. Zvykli si už navzájem na sebe. Poznali svoje slabé stránky a dobře se snášeli. I se Žolinkou těžce se loučil kaplan. Znal ji jako štěňátko a zamiloval si ji stejně jako ostatní.

„Kdo ví — jak se tu tomu novému bude líbit?“ povzdychla si hospodyně — „bude-li s námi spokojen?“

„Jen aby měl rád Žolinku,“ — odpověděl farář — „aby jí neubližoval.“ — Kaplan s hospodyní hlasitě se zasmáli.

„Voni stále myslí jen na Žolinku,“ zavyčítala slečna s přízvukem trpkosti. Cosi jako žárlivost při těch slovech pocítila na dně svého srdce.

„I tu musí mít každý rád — je taková lichotivá — milá,“ chválil kaplan a Žola jako by věděla, že se o ní mluví — vyskočila mu na klín a snažila se lízati mu tváře, hlavu i krk. „Jdeš — jdeš dolů,“ bránil se kaplan vesele — vstáváje od stolu a počítal, kolik dnů ještě v Jílovicích pobude...

III.

V Jílovické faře v parádním pokoji sám a sám stanul konečně nově ustanovený výpomocný kooperátor — (tak zněl jeho úřední titul) Josef Blažek.

Hospodyně právě ho sem zavedla. Aby předešla včas všemu nedorozumění — neopomenula cestou zastavit se u jedněch dveří — a posvítit svíčkou do malého pokojíku.

„Tak, to je kaplánek,“ řekla sladoučkým hláskem — „to je pokojíček jako klíčka — tady bude náš velebníček zůstat“ — a když viděla vrásky na čele nového kaplana — stírala hned nepříznivý dojem horlivě, „ono to teď vypadá tak smutné — ale až vám přivezou nábytek — obrazy — záclony — pak to teprve prokoukne“ a už raději obracela se k východu — k parádnímu pokoji.

Byla to nejkrásnější místnost celé fary. — Jakmile otevřely se dveře, ovanula Blažka sytá, těžká vůně vadnoucích jablek.

„Tady bude velebníček u nás první noc hajat,“ žvatlala jako s malým děckem protivně slečna. Kaplana nepříjemně dotýkal se ten mazlivý tón — ale ačkoli sám mluvil vážně — skoro úsečně, nemohl se mu ubránit. „Tu je postýlka jako kytička. Na té si hověl o biřmování sám pan biskup

— a pak o visitaci spí tu jemnostpán vikář. Jinak nikdo po celý boží rok o tu postel nesmí zavadit — a všechno je v pořádku — lavor — ručník — sirky —“ — zněl stále neúmorný hlas — očka slečny čile točila se kolem a hleděla přísně, je-li vše na svém místě. Prohlídka skončila k její úplné spokojenosti. Rozsvítila jen ještě svíčku na stole a už se loučila:

„Něco hezkého ať se vám zdá — dobře se u nás napoprve vyspíte a ať se vám tu líbí a jste tu spokojen...“ hrozila mu prstíčkem.

„Dobrou noc,“ skoro až nevrle odpověděl Blažek. Uvolnilo se mu, oddechl si a aby se ten slovní příval snad znova k němu neprodral — šel ke dveřím a otočil klíčem na dva západy... Leč v zápětí ozval se znova splašený křik slečny — „ale to jsem — no — zapomněla jsem jako na smrt — boty — velebníčku — budu prosit — boty ještě mi podejte — Fanda je vycídí ještě večer — u postele stojí zouvák a trepky — a nehněvejte se —.“

Kaplan mlčky zul boty — které měl ještě ze semináře — důkladné — s holínkami — pootevřel dveře maličko — jen tak tak, co by boty prolezly a beze slova postavil je na zem.

„Pane, to bude asi divný pavouk,“ hněvala se dole v kuchyni slečna a zlostně hodila boty ke kamnům, kde Fanda se hmoždila se střevícem slečniným, až se jí pot perlil na čele.

„Tak? A pročpak?“ starostlivě vytáhl do výše obočí pan farář, jenž tu dokuřoval po večeri svoji dýmečku.

„I člověk s ním mluví jako s máslem — a on ta slova cedí mezi zuby jako by zlata ukrajoval —“

„Ale nic se nedivějí, slečinko,“ ozvala se se země Fanda — „stýská se mu asi — musil od latínka a maminky —“

„Prosím tě — copak je to malý hošíček — vždyť už je to přece pan páter —“

„Bude to asi tím,“ mísil se do hovoru Zbořil — „Fanda má pravdu — zasteskne se i člověku starému.“ Pociťoval dosud, jak mu bylo, když se zbavil hospodářství. I teď ještě stesk ho zalil — takže odložil nedokouřenou dýmku do rohu okna, posadil si domácí černou čepičku na hlavu a šoural se ke dveřím. Žolinka jako pružné perko vymrštila se do výše a předníma pacičkama smačkla kliku a hlavičkou dveře otevřela — „hodná Žolinka,“ pochválil ji farář a blahým úsměvem pokryla se znovu jeho tvář.

„A ráno si mohou pospat — jen ať má velebníček sám farní mši. — Kleriku má s sebou — viděla jsem ji v ručním kufříku, který si přinesl.“

Nahoře — v parádním pokoji v prachových peřinách převaloval se páter Blažek. Dusil ho neprovětraný vzduch, nervy rozčiloval mu jablekový puch, a hlavou i duší táhlo mu tisíce silných dojmů, které v posledním čase zažil. Už od ordinace — po celé prázdniny provázela ho myšlenka na prvou štaci, o které jim říkal pan rektor v semináři „ta že bude od Pána Boha — druhá od pana biskupa a ta třetí od nich samých — tu že teprve budou mít právo si vybrat“. Přišla jurisdikce pro Jílovce a s ní loučení s domovem — s rodiči, bratřími a sestrami — pouze tušené starosti, jež provázejí první krok do vážného, skutečného života, ztělesněné stály nyní

u něho, viděl, jak truhlář nosí hotový nábytek, matka se sestrami jak chystají jeho výbavu. — — Konečně odpoutal se od domova a přijel — a hle — nemá tu nábytek. Týden před sebou už ho svěřil dráze a těšil se, jak ho bude hned první den rozestavovat — všechno si pořádat — aby se zaměstnal — ohlušil — zaplašil ty tesklivé dojmy a zatím přijel a nebylo tu ani — „aviso“ z dráhy, oznamující, že už aspoň na nádraží má složený ty kusy, které ho provázely z domova sem. Musí spát v cizím —! Horko mu bylo a upíral oči do tmy. Oči široce otevřené, bdělé — které ani pavučinou dřímoty dosud se nepotáhly.

Převrátil se na bok a jako by se v něm i myšlenky přesypaly. Zapomněl na domov a na boľavé rány svého nitra. Přítomnost vyhoupla se ze tmy a stála před ním. Tu tedy bude žít. Vy-
bavil se mu v mysli farář chovající Žolinku i hospodyně s Mourou na klíně. Musil se usmát, když si vzpomněl, jak se mu slečna představovala. „Jmenuji se Lidunka Krejčová,“ slyšel zřetelně její vláčný hlásek — „ale můj otec nebyl krejčím — i toto — býval knížecím zahradníkem. Já jsem z lepší rodiny. Poznali jsme se s jemnostpánem, když býval na zámku zámeckým kaplanem — a když se stal farářem po letech a já ještě byla svobodná — obětovala jsem se a šla mu hospodařit — ale neměla jsem toho zapotřebí —,“ tak z ješitnosti otevřela hned napoprvé závoru své minulosti a dala Blažkovi pohlédnout do ní. I Fanda mihla se mu před očima. Musila se před ním produkovat se Žolinkou. „Tak se mi zdá — že kolem toho psiska točí se život celé fary,“ napadlo mu mimovolně, a vzpomněl si,

jak se farář dělil s ním svorně o každé sousto večere.

I farář ve své ložnici chystal se k spánku.

Přecházel dnes dlouho po pokoji a dlouho a starostlivě rozmlouval se Žolinkou. „Musíte být hodná — neštěkat — aby vás měl velebníček rád — budeme chodit s vámi na procházku.“ Čuba ani sebou nehnula. Ležela na divanu svinuta do klubíčka a pouze oči vášnivě jí hořely. Občas před farou teskně zaštěkl a zakňučel nějaký pes. Jako by šlehnuta, vyskočila Žola okamžitě a vrhla se ke dveřím.

„Ale, ale, Žolinko — fuj — styďte se — nechte pejsky být — pojdte pěkně na divánek a tu máte — dám vám kousek cukru,“ a Zbořil vzal kanárovi z klece kostičku bílého cukru a podával ji čubičce — ale marně. Ta ignorovala faráře i cukr — a pouze ouškem strihla, když pod okny ozvalo se táhlé psí zaskučení...

Ano, na Žolinku přišel psí čas. — V posledních dnech bylo to už na ní znát — byla roztržitá — neposlušná — produkce její byly nepřesné a nedbalé a už včerejšího dne několik psů podezřele slídilo kolem fary...

Tiše — neslyšnými kroky, oděna hvězdným hávem, kráčela chladná a vlhká noc nad Jílovicemi. Z věže kostela ozval se tvrdý úder na zvon. Blažek pozdvihl hlavu zabořenou v kypré polštáře a počítal. „Deset hodin teprve,“ vzdychl si smutně — „alespoň ti psi kdyby už ztichli,“ přál si toužebně v domnění, — že oni to jsou, kteří mu trhají jemné nitky očekávaného spánku. Byl z vesnice — a věděl, kterak z večera — než chasa vytratí se z návsi — než rozloučí se v letní noci

se svými milenkami u okének — ze všech koutů ozývá se štěkot bdělých strážců — až konečně po desáté celá ves uléhá k zdravému, klidnému spánku a jenom oči nebes — zlaté hvězdy, bdí nad ní...

Ale zde dnes — čím dál — tím horší to bylo. —

Kolem půlnoci zdálo se Blažkovi, že celá fara je obležena a dobývána smečkou psů.

„Copak se to děje?“ vyskočil z postele a potmě tápal k oknu. Převrhl cestou židli — shodil se stolu album — nějaký košíček s umělými květinami — ale šťastně se dostal k oknu. — Vytáhl záclonu a otevřel je. — Uzounký srpek měsíce matnou září osvětloval okolí fary. V jeho světle zmateně pobíhalo stádo psů. Rvali se navzájem — škrábali a hryzli uzamčené dveře — jeden zuřivě štěkal s hlavou vzhůru vztyčenou — jiný leže na prahu fary táhle a bolestně vyl...

„To jsou zatracení — aby mne Pán Bůh netrestal — psi,“ ozvala se v přízemí pod oknem Blažkovým — slečna — a z jejího okna vyrazil mohutný proud vody. „Už asi tři konve vody jsem vylila a všecko je marné — no — to mají napoprvé u nás noc — a ponocného není k spatření — ten jenom když si přijde o nový rok pro diškereci.“

„Už jdu — už jdu,“ ozvalo se za rohem — „ale to není, slečinko, nic platno — to bych tu musil sedět — dají tu Žolinku zastřelit a mají pokoj,“ a ponocný bil holí do těch nejdotěrnějších ctitelů Žolinčiných...

Tak minula noc a vstalo bílé jitro.

„Slyšela jste, Fando, v noci — ten chlap — ponocný radil — abychom dali Žolinku zastřelit,“

— na celém těle se chvějíc, vyprávěla slečna služce ještě dřív — než jí tato mohla přát dobrého jitra — jen aby to neslyšel pan farář.“

Ale ten už chodil po pokoji — hladil pejska a říkal: „ten ošklivý ponocný, chce holčičku zastřelit — jo — ale nedáme ji — nepustíme ji —.“

O ničem jiném se toho jitra nemluvalo v Jílovické faře. Ta i za dne byla ustavičně obklopena houfem psů. Slídili kolem velcí i malí — hnědí, černí, chundelatí, všichni pohlavně rozčileni, s tlamami otevřenými a jazyky vyplazenými.

„Jo, Žolinka, ta má nápadníku,“ hrdě, blaženě smál se pan farář a díval se z prostředního okna dolů na silnici před faru, kde v prachu se váleli, svářili a proháněli psi z celé vsi...

Ale marné bylo všechno. Žolinka měla žít v přísném celibátu a byla proto pod tuhou dohlídkou. Trpěla — chudinka — všem jí bylo líto — byla smutná, jíst jí nechutnalo, plazila se a vlíkla jako neživá. Zbořilovi až srdce nad ní pukalo. Kdyby se nehněvala hospodyně s paní správčovou — byla by pomoc nasnadě. Ano — tam u správců jediné mají ženicha Žolinky důstojného. Říkají mu „Valčík“, jí také s pány u stolu, líhá také na plyšovém polštáři a na divanu, na krku má krásný pásek se žlutým plíškem a na něm vyryté své jméno...

Pan farář vyklonil se z okna a prohlížel si shromážděné psy. Ne, Valčík není mezi nimi. Ale to by neškodilo. Naopak — ukazuje — že je cosi lepšího, vzácnějšího, než ta vilná luza psí — Fanda by vzala košík a přinesla by ho v košíku.

„I co jim to zas napadá — to by se ta správčice

nafukovala,“ — rozmlouvala panu faráři ten nápad horlivě slečna — „pustějí to z hlavy — ani by se to pro faru neslušelo, aby Žolinka měla štěňátka —.“

A tak zůstalo při starém. V noci zase štěkali, vyli a do fary se dobývali psi, zas je polévali vodou a rozháněli a zase nespali.

Druhého dne časně ráno přinesl listonoš Blažkovi toužebně očekávané „aviso“. — Konečně došel nábytek a kaplan měl býti vysvobozen z parádního pokoje, i z jablečného ovzduší, kterým už páchl tak, jako peřiny. Zprotivil se mu na všechny časy a cítil v něm cosi jako umrlčinu. Ba zdávalo se mu v těch dvou bezesných nocích — ta ohromná jablka — narovnaná pěkně vedle sebe a řadou lemující skříně — kredenc i vysoký lenoch pohovky — že jsou to žluté — mrtvolné tváře — bělavé lebky, vydychující otravný dech smrti... Spal při otevřeném okně a byl mu milejší ten psí kraval pod okny — než ten odporný parfum — —

Proto jakmile měl v ruce ten hadrovitý — neďbale popsaný a různými razítky znečištěný kus papíru — hned vypravil kostelníka s povozem a kdyby nebylo školy — i sám by se byl rozběhl na nádraží — jenom aby už spatřil černý kufr plný knih — kufr, který s ním prodělal gymnasium i seminář; — aby mohl obejmout balík peřin se zvláštní vůní jejich selského domova — vybalit si obrázky a fotografie a obklopit se všemi těmi drahými předměty, jež mu rodiče na cestu životem opatřili...

Ani oběd mu nechutnal a stále jen oknem na cestu pokukoval.

„Ale vždyť tu ještě nemohou být — musí tam nakrmit koně — jeli dosti pozdě —“ krotil jeho nedočkavost pan farář — i slečna se té jeho horečce posmívala.

„To musíte mít krásný nábytek — že se tak naň těšíte,“ — řekla špičatě.

„Ach, krásný je —“ odpověděl jí na to upřímně a prostoduše — „tatínek schválně už v zimě porazil planou hrušku a jilm u nás v sadě — dal nařezat prken a truhlář mi o prázdninách z těch drahých stromů, co tam se mnou od mé maličkosti rostly — co jsem pod nimi sedával — urobil nábytek — však uvidíte — skříň na knihy i šaty, — stůl — židle, postel — všechno mám z těch prken.“

Slunce sjíždělo už po ohromném nebesklonu k černým lesům — tlačilo se k nim bělavými mráčky nad západem nakupenými, modravé, průhledné stíny od kořenů stromů, vroubících silnici, protahovaly se do délky a kladly se napříč do prašné cesty — když konečně zjevil se vůz s nábytkem kaplana Blažka.

Ten sám vlastnoručně otevřel u farního vchodu obě půlky dveří dokořán a sám pomáhal kostelníkovi skládat a vynášet nejtěžší kusy do kaplánky. I slečna s Fandou ochotně chopily se práce, vybalovaly prádlo, šaty i peřiny — postel vystlaly — lampu upravily — a pan farář s blaženým úsměvem stál opodál a pozorně ten chvat radostný sledoval. Vzpomínal si na svá kaplanská léta. Živlo v něm cosi mrtvého — zahrabaného — popelem zasypaného...

Ani hodinku to netrvalo a už odhrčel vůz a Blažek v kaplánce osaměl. Oddychl si a šťastným

pohledem objal všecko kolem. „To je můj svět — můj domov — peklo i ráj to může být,“ a už zase chutě se dal do práce. Vytahoval a kolem sebe si rozkládal různé drobnůstky. Kalamář — těžítka — stojánek na hodinky — a právě držel v ruce porculánový hrnek — ten, co z něho píval po každé, když byl doma, mléko. „Vezmu si ho s sebou,“ řekl matce — „a vždycky, když budu snídat — vzpomenu si na vás.“ Držel ten hrnek — viděl svoji maminku v duchu — a v očích se mu zarosilo. Vtom strhl se dole pokřik.

„Žoli, Žolinko — kdepak jste?“

„Že nám utekla.“

„To jak bylo otevřeno dokořán — nikdo si jí nevšímal.“

„Zapomněli jsme na ni.“

„To všecko k vůli panu páteru.“

Vskutku, bylo tomu tak. Žolinky v celé faře nebylo. Zmizela — jako duch se vytratila a ku podivu — zmizela i smečka psů před farou — jako by je země byla pohltila. Daleko, široko — kam oko v blížícím se šeru dohlédlo — nebylo lze spatřiti psa — a co jich tu ještě před hodiinou bylo...

„Byla zavřena v mém pokoji.“

„Ach ne, v kuchyni byla — já ji tam viděla.“

„Já ji viděla na dvoře —“

Zdrcení tou ohromnou ztrátou, stáli dole pan farář — slečna i Fanda. Shora přiběhl kaplan. Tušil, co se stalo — a než se mohl optat — všichni už mu volali vstříc: „Žolinka se ztratila — utekla, když jsme nosili váš nábytek.“ Blažek cítil v tom osten — jako by všichni tu stáli proti němu,

prstem na něho ukazovali a říkali: ty, tys tím neštěstím vinen.

„A už ji šel někdo hledat?“ optal se kaplan, klerého ta příhoda mrzela.

„Hle — jací jsme — na to jsme nevzpomněli — jsem celá zdrcená,“ — dala se do nářku hospodyně — „Fando — skoč rychle pro kostelníka a hrobníka a rozběhněte se po vsi a polích —“

„A my také půjdeme,“ obrátil se kaplan ke Zbořilovi — „půjdeme se projít — zahvízdáte a zavoláme, snad nás uslyší a přiběhne.“ — Nový, rušný život vlil těmi svými návrhy do všech obyvatelů fary. Jako vítr letěla Fanda a za ní vážně vyšli oba kněží.

„Inu utekla — nedivme se — chce se jí zahýřit — zalumpacit si,“ omlouval ji cestou farář.

„Fí — Fí — Fí,“ ozval se občas pronikavý jeho hvízd. — „Žolinko — Žolinko“ — zavolal zase po chvíli — ale marně — v mrtvém tichu umíral jeho hlas a odnikud nepřibíhala bílá fenka a nikde neozýval se její radostný štěkot — kterým svému pánu jindy po každé odpovídala...

Za tmy už vrátili se domů. Sám Blažek vybízel k návratu svého hluboce zarmouceného pána: „Vraťme se — snad už ji Fanda našla — už bude jistě doma,“ křesal jiskřičku naděje ve smutkem sešeřelé jeho duši. Vrátili se — rychle šli, zvědavě hned ve dveřích volal farář: „No, jak —? už je tady —? už se vrátila?“

„Ach — nevrátila,“ plačtivě odpovídala Lidunka — „myslila jsem, že se vrátí s nimi, když i oni nepřivedou — to už bude po ní — umoří ji někde to stádo bídných, sprostých psů“ — a farář až

se zachvěl a znova celý zesmutněl. Bylo zřejmo, jak lpí — zrovna visí na tom zvířeti.

Nikdo víc ani nepromluvil. Usedli k prostřenému stolu, aby povečeřeli — ale jídla se Zbořil ani nedotkl. Jenom hlavičku stranou k oknu nachyloval — a poslouchal — ozvou-li se kroky — štěkot — hlasy nějaké. Ale nic — napiaté — těžké ticho leželo kolem fary a zavalovalo ji smutkem.

„Už je po Žolince,“ vzdychl si farář a mladý kaplan měl při tom pocit hrůzy — zdálo se mu, že ten stárnoucí kněz každé chvíle propukne v pláč a hlasitý, zoufalý nářek.

„Kéž by ji našli,“ třáslo se mu v duši jediné a silné přání. Vycítoval, nenajdou-li toho psa, že zde bude nemožným, s trpkostí a hněvem že budou hledět na něho, že jim bude ustavičně připomínat ztrátu milého a nevýslovně drahého zvířátka.

„Už jdou,“ vykřikl vtom jásavě. Mladé ucho jeho nejdříve postřehlo blížící se kvapné kroky.

Zbořil vyhrnul se ze dveří.

„Nesete ji,“ ustrašeně zavolal do tmy.

„Neseme, neseme,“ odpovídaly radostné hlasy.

„Buď Pán Bůh pochválen,“ oddychl si kaplan a uvolnilo se mu, jako by někdo těžké břemeno s něho svalil.

„Už ji nesou,“ jásal Zbořil. —

„Jenom jestli jí nic není — jestli jí neublížili,“ skepsí otravovala hned hospodyně jásavou radost.

Do dveří už vcházela Fanda a držela v náručí zástěrou pečlivě omotanou Žolinku. Pouze hlavička s jiskrnýma očkami vykukovala jí plaše

a ustrašeně. Za Fandou přišli kostelník Ticháček i hrobník Kostlivý.

„Jemnostpane, ta nám dala práce — celé okolí jsme schodili, až ji konečně Fanda našla v do-líku,“ — vykládal Ticháček — „ale nic s ní nemohla pořídít — ani přiblížit se k ní nemohla — psi by ji byli roztrhali —.“

„A ona sama — dareba — jako by mne ani neznala,“ přejala nit vypravování upachtěná — uhoněná služka, — „volala jsem ji nejsladšími jmény — ale ani na mne nepohlédla — byla celá obklopena psy z celé vesnice a ti ji neslušně očuchávali. Zahazovala se Žolinka — až hanba povídat — musila jsem běžet nejdřív a shánět v poli Ticháčka a Kostlivého, a ti teprve svými holemi ji osvobodili.“

Jako hříšnice choulila se v koutku na zemi čubinka. Byla celá umazaná, ušpiněná, ucouraná a uválená — k sobě nepodobná. Ztratila kdesi i růžovou stuhu — která jí krásnila stále bílý krček a jež ji tak zdobila. Ležela teď s ocáskem schlíplým, občas drobné chvění projelo jí tělíčkem a očka bojácně přimhuřovala — jako by věděla, že spáchala cosi hrozně zlého.

„Jen když je tu — jen když je tu,“ radostně všecko jí odpouštěl farář a po zlatce dal Fandě i Kostlivému i kostelníkovi.

„Žolinkóóó — kdepak jste byla? Co —?“ mluvil na ni lahodně a toužil vzít ji do náruče a pochovat ji — pomazlit se s ní. Na očích viděla mu slečna jeho přání a proto napřed už ho okřikla. „Žolinku musíme nejdřív vykoupat, aby byl z ní zase farský pejsek — Fanda ji umyje a vyčeše a pak jim ji přinese.“ —

Teprve teď usedali k vychladlé večeři s úsměvem a vesele.

„Jen jestli se nezapomněla — aby ten její výlet neměl žádné nemilé následky,“ do všeobecného veselí lila vytrvale kapky hořkosti slečna — ale to už bylo i faráři věcí vedlejší. Jen když Žola byla na světě...

IV.

Druhého dne ráno kolem deváté zaklepal host na kuchyňské dveře jilovické fary. Byl to vikariátní poslíček.

„Pochválen Pán Ježíš Kristus — tak Listohlásek už je tady zas,“ smál se ve dveřích vesele a šel políbit panu faráři ruku.

„Uctivě vítáme,“ vlídně — lahodně přivítala jej slečna. —

„A tak si u nás sedněte,“ pobízел ho srdečně farář — „jste asi ušlý — jdete z Výšiny?“

„Ano — jako obyčejně — tak — tady se jemnostpán vikář dává poroučet a nechá pozdravovat,“ vážně, obřadně mluvil posel a podal Zbořilovi balík listin.

Farář odšoural se s nimi do svého pokoje. Jak se hnul — zakňučelo cosi v pěkném košíku — tak bolestně to zavrňelo — jako by zaplakalo. Nebýt to na faře — do smrti by myslel Listohlásek, že pod tím šátkem v koši u kamen leží dítě... Hospodyně, jak to zavrňení slyšela — jako střela skočila ke kamnům — zády k poslíčkovi obrácená — cosi v tom košíku beze slova upravovala. Tuze podezřele si vedla — skoro nápadně tajemně. Až dech se tajil v tom vikariátním tykadle — sedícím u stolu — když hlavou se mu mihlo to strašné podezření... „Pro pět

ran — aby tak — — — inu — jsou všelijaké pády — — nelze nikdy věřit — což ona — slečna — kolik jí může být let? — Byl tu sice před čtvrt rokem — nic na ní nepozoroval — ale čert ženským věř... Ne, to by byla rána... To by pan vikář — až by se k němu vrátil s cesty po jeho vikariátu, poslouchal — jako zdrcen by sepíal ruce a říkal: Listohlásku — ne — to není možné — ale on by se před něho postavil — ruku by k nebesům zvedl a řekl by velebně: Tak jako je Bůh nade mnou, v Jilovicích na faře má slečna v kuchyni dítě“ — dával se unášeti fantasií a nepozoroval ani, že stojí před ním už chléb, máslo a sklenička piva.

„No tak si poslužte — jste nějak dnes zamyšlený,“ musila ho k životu vzkřísit sama hospodyňka.

Listohlásek rychle se pamatoval — probral se z těch interesantních myšlenek — rukou tvář i vlasy si přejel — nos si otřel a už měl plán hotový.

„Překvapil jsem je — toť je patrnó — neměli čas to přede mnou uklidit — ale teď je na mně, domakat se pravdy — nepovolím — až se na vlastní oči o tom přesvědčím — je to mou povinností — já jsem část vikariátního úřadu — jen hezky nenápadně si musím počínat — dělat jako bych neviděl a neslyšel“ — a zakousl se do chleba. Plnými ústy pak dal se jako obyčejně do vyprávění novinek, vykládal o tom, kdo byl anebo jistě bude vyznamenán, komu donesl ve vikariátě „krógníček“ — komu „prsten“ a kterému kaplanu „rukávky“, kde jaká změna se stala — kam kdo žádá a s jakou nadějí. To všechno vyprávěl hlasem lhostejným — ale když hospo-

dyně naň nehleděla — vždy v takovém nestřežném okamžiku stříhl okem po koši u kamen.

„Na mou duši — dítě je to,“ rozhodoval a zřetelně rozeznával na šátku místo, kde má hlavičku.

Vtom slečna se hnula. Rychle odtrhl zraky a znovu dal se do vyprávění. Mluvil o farách, ze kterých přicházel. „Copak ve Výšině,“ zavelebil náhle nadšeně — „tam je moje eldorádo — tam jsem jako doma — to je v celém vikariátu moje nejlepší a nejmilejší štace — tam jsem po každé noclehem. Hospodyňka mi uvaří na noc čaj — ustele v hostinském pokoji a nechá — třeba v létě — do kamen zatopit, až jsou celá žíznivá.“ — Listohlásek se žádostivě napil a když slečna ani nepipla — sám chutě pokračoval: „Anebo v Záblatí — tam se náramně těším — tam mi dá hospodyňka po každé kus masa a žejdlík vína a ještě řízek pečeně na cestu do papíru a od jemnostpána dostávám stříbrný zlatník.“

Bylo průzračné, proč to vypravuje — věděl, že se zdejší slečna s Výšinskou a Záblatskou nemohou ani cítit už od posledního biřmování — a proto obě právě velebil — „snad se dovtipí — nenechá se zahanbit,“ uvažoval v duchu — ale Lidunka jen suše svědčila: „Tak — tak — to je hezké od nich“ — a ani se k tomu neměla — aby dolila prázdnou skleničku.

„Lakota jedna,“ zlobil se v duchu host — „ale počkej, já ti posvítím! — Tebe já odtud vypíchnu!“

„Nu — ale také jsme pomohli těm pánům tam,“ zase tak volným, nevinným tónem mluvil dál poslíček. — „Výšinskej je teď náš — jako vika-

riátní — „sekyrytář“ a Záblatského udělali jsme notářem.“ —

Vtom div že se nezajíkl —! Jak očka jeho kuchyní slídila — padla opět na košík a zcela zřetelně — určitě teď viděl, jak se šátek pohybuje — nadzvedá se — a zaslechl jasně a přesně tenký naříkavý hlásek. —

I slečna sebou jako by byla trhla — znovu otočila se ke kamnům.

„Což popadne-li košík a vynese-li jej ven?“ napadlo nyní posla.

Až se zachvěl při té myšlence — jak snadno mohla by se mu taková znamenitá událost z ruky vysmeknout.

„To bych vstal a zakročil bych ouředně“ — rozhodoval se v duchu — „řekl bych: slečno, ukažte, co to v koši přede mnou skrýváte.“

Ale slečna na to patrně nemyslela. Vsunula pouze na chvíli ruku pod šátek a vykřikla pronikavě: „Fando!“ —

Jako vítr přiletěla služka: „Přáli si něco — slečno?“ — optala se rychle.

„Aha — pošle ji ještě pro jeden džbánec,“ napadlo Listohláska za stolem.

„Vyčesejte Žolinku — už je suchá,“ mírným hlasem poručila jí hospodyně.

Fanda popadla koš za obě uši. Posel vyskočil za stolem jako by to jeho byla za uši pozdvihla — hořel zvědavostí — co se stane. Nedopustí nikterak — aby koš zmizel, a on ho neprohlédl. Ale to Fandu ani ve snu nenapadlo. Postavila koš několik kroků od stolu — k samému oknu — aby dobře viděla — klekla si na zem a odhrnula šátek. Pod ním ležela omotána teplou vlněnou

houní psí čubička. Listohlásek jak stál vztýčený — s krkem vypiatým — s očima vypoulenýma, jako by na stopkách sedícíma — spatřil v koši hověti si psa; — zřetelně viděl se svého místa, jak je v houni celý zavinut — jen zas bílá hlavička — s tmavýma, jako granát lesklýma očkama a černou tlamkou vykukovala mu ven.

„Achacha — achachacha“ — rozesmál se na celé kolo a spustil se na židli, div že pod ním se nesesula — „to jsem neviděl — jak živ jsem to neviděl — totě — na moutě — jako dítě by to bylo a je to pes —“ vyražel v hlučném, ryčném smíchu.

„Ona je zrovna po lázni — koupala se dnes,“ rovněž s úsměvem vysvětlovala slečna a nesla Fandě veliký, jen pro Žolinku určený kostěný hřeben. Jak ho čubička spatřila, schlípla hned ouška a hlavičku znova zabořila do houně.

„Hle, jak se bojí — ó, česat se dát nechce — to musíme u ní stát po každé obě“ — stěžovala si Lidunka a něžně — opatrně rozmotávala houni. „Tak šla — malinká — nebála se,“ při tom na ni mluvila mazlivě. — „Fanda jí udělá toaletu a ode mne dostane novou mašli —“ vzala psisko do náruče a posadila je pozorně na židli proti oknu.

„Jsem to starý osel,“ peskoval se v duchu Listohlásek — „slyším všude — jak se tu s tím psiskem mažou a nenapadne mne to —“ a hleděl pozorně na obě ženské, točící se kolem vrčící a netrpělivě se krouťící Žoly.

„Hm — jen co je pravda — krásné zvíře je to“ — promluvil náhle nahlas a zahleděl se na psa. Byl sněhobílý — ouška stála mu zas už jako dva tuhé kornoutky, černá, čilá očka zasazená do

malé hlavičky třpytila se a jiskřila — bílé, špičaté, ostré zoubky chňapaly Fandě po ruce —

„Krásné zvíře, krásné zvíře,“ opakoval znova. Ale slečna mu ani na tu chválu neodpověděla. Dotklo se jí nelibě to hrubé slovo ‚zvíře‘. „Alespoň ‚zvírátko‘ kdyby řekl,“ pomyslně si a přivazovala dál čubince růžovou stuhu kolem chundelatého krčku.

„Tak — panenka je hotova“ — řekla teď hospodyně, a pes seskočil pružně se židle a vesele se protáhl na podlaze — a otrásl se. Pročesaná srst vzduchem se nakypřila a zaleskla se jako stříbro. Bylo vskutku radost pohlédnout na Žolinku.

„A také učená prý je,“ stupňoval svoji chválu poslíček. — Vyprávělať mu posměšně slečna ve Výšině, co to psisko tady umí provádět — přes hůl skáče, pac dává, noviny nosí, panáčkuje. Byl by rád na vlastní oči o tom se přesvědčil, všechny ty kejkle spatřil, aby o tom jinde — zvláště pak doma v Havlově — panu vikáři mohl obšírně vyprávět.

Ale nepochodil! „Žolinka nemá kdy — ona teď musí k pánu,“ řekla hospodyně lhostejným hlasem a otevřela jí sama dveře — nic — ničeho nic z jejího umění aby ten host tady nespatriil. Jako střela s radostným hafáním vyrazil psík z kuchyně a skokem upaloval nahoru po schodech. Ve svém pokoji zaslechl ho farář. Seděl tam za stolem se skřipcem na nose — s čelem svráštělým a s tváří mračnou probíral se v listinách obsáhlé vikariátní kurendy. Ale jak teď pejsek venku se ozval, hned hlavu od papírů zvedl a úsměv zahrál mu v očích i na rtech. Do pokoje

vřítla se Žola — umytá — radostná — ani stopy už na ní nebylo po hanebné včerejší toulce.

„Á — á — á — to jsou hosti“ — vítal ji farář — „to je hezounká holčička —.“ Žola vyskakovala na pána, kňučela radostí, na záda se převalila, panáčkovala, kozelce metala, nevěděla radostí, co dřív. V celém těle hrálo jí to bujností, vyskočila na židli, slítlá dolů, na okně se zavrtěla, pokojem do kola prohnala, až konečně jako přibitá stanula před Zbořilem, pronikavě zaštekala a upřeně na něho se zahleděla. — „Á — chce, abych ji podrbl, co — a pochoval, co?“ usmíval se kněz blaženým úsměvem a už obráceným držadlem pera drbal psisko na zádech. „Jen promluvit,“ myslil si při tom — hledě, jak pes nastavoval mu chlupatý zadek a držel, ani se nehýbaje. „Ale teď dost —“ vzpomatoval se po chvíli Zbořil — „pán má práci, Žolinko, jděte na divánek, zatím, malinká — až pak se pomazlíme,“ a psík jako by porozuměl, zamlel očáskem, skočil na divan, až v něm péra temně zaduněla — svinul se do kolečka a ulehl.

Farář znovu zahrabal se do obšírných aktů — jako by tu čubinky nebylo. Obsahovaly ty papíry dnes mnoho zajímavého. Nařizovaly se mnohé novoty aneb se zostřovaly a znova připomínaly už dávné a staré výnosy. O zavedení misií, o konání křesťanských cvičení, o novinách, o litaniích, o spolcích, o účasti na kněžských exerciciích — tak zostřovala se stará nařízení, polozapomenutá už, ale teď citováním a výkladem znova osvěžená a „dnešním poměrům přizpůsobená“.

„Dobře, dobře,“ kývl hlavou Zbořil a zvolna odkládal list po listu, — „nové koště dobře mete

— nám kněžskému smelí — povede se zle — je vidět, že máme nahoře nové pány,“ a vzpomněl si, jak nedávno byl konsekrován a nastolen nový biskup. V celé diecési nikdo ho před tím neznal, jeho jméno nikdy nikdo tady ani vyslovit neslyšel. Náhle po smrti nebožtíka pana biskupa vynořilo se jeho jméno. Nejdříve ve vídeňských, židovských novinách, pak i české listy o něm se zmínily, ale víc jen z kuriosity — nikdo tomu vážně nevěřil — a hle — po nějakém čase vskutku byl sem — do rozsáhlé diecése poslán jako biskup. Starší kněze ta zpráva tuze ani nepřekvapila. Všichni už byli zvyklí na takové obsazení biskupských stolců v zemích koruny svatováclavské. Pouze hrstka mladých kněží opovážila se reptat. Volali, že je to josefinismus, urážka domácího kněžstva, jako by v jeho řadách schopných kandidátů nebylo, horovali o svobodné volbě farářů, vikářů, kanovníků i biskupů — o autonomii církve — otrásali celým systémem hierarchickým — ale zůstala ta hrstka odvážlivců osamocena. Nikdo — ani kněžstvo, ani laikové — ani tisk se k nim nepřidal — a tak hlas jejich podobal se hlasu volajícího na poušti... až konečně i ten zmlkl.

Nový pan biskup slavně přijel do své residence — staří — šedohlaví kanovníci s hlubokými poklonami přijali jej v biskupském chrámu — on vyvolil si z nich svého generálního vikáře a kancléře, představil jim svého sekretáře a ceremonáře — poslal „milým věřícím své diecése“ dlouhý pastýřský list a kněžím řadu pokynů, napomenutí, výnosů, nařízení a přání. Vikariátní poslové mohli si po farách nohy ubrousit.

Bývaly doby, kdy se Zbořil nad takovými akty rozčiloval, kdy je kritisoval, kdy docela i nejdůstojnější konsistoři psával a přeučtivě se omlouval, že v jeho farnosti to a ono provésti nelze, že by tím u lidu narazil — vysvětloval i raditi se opovažoval... Jednou — dvakrát mu to prošlo — ale pak cestou úřední — to jest vikariátní — dostal ostrou důtku — Listohlásek už mu ji sem do Jilovic přinesl — aby mlčel a plnil, co se mu nařizuje... o jeho rozum že nikdo nestojí, od toho že jsou zde konsistorní radové... Od těch dob navykl tomu kývání hlavou a těm slovíčkům „dobře, dobře“, kterými přisvědčoval ke všemu — co v kurendách psáno bylo...

Konečně octla se v jeho prstech objednávka direktářů na příští rok. Tu mu v očích trochu zasvitlo a on sáhl po peru. Objednával každoročně dva exempláře, a to vždy jedno „directorium simplex“ pro kostel a jedno „interfoliantum“ pro sebe. Do toho si psával všechny důležitosti — které v paměti měl podržet. Bývalo to jeho „vademecum“ — skutečný jeho deník — hospodářská kniha i účetní. Sem zaznamenával si svědomitě ke každé neděli, o čem kázal a co v křesťanském cvičení vykládal, měl-li mši svatou tichou anebo zpívanou — bylo-li požehnání anebo snad pobožnost nějaká nebo průvod. Sem si však také zapisoval, kde a kdy pracoval Šusta, kde Léna, Nána — Ticháček. — Kolik jim zaplatil a za kolik dnů a půlnů. Tu také stálo, kdy krávu — Plosu — Srnu — Straku k ženichu vedli, i kdy a kolik selátek se narodilo...

Ale za loňský a letošní rok bílé listy — jimiž direktář byl proložen — zůstaly čistými. Hospo-

dárství bylo v nájmu — kaplan Blažek kázal v kostele, tak nebylo co psát k jednotlivým dnům a týdnům.

Uváživ to, napsal Zbořil do příslušné rubriky, že objednává letos i pro sebe exemplář — „simplex“ a podtrhnuv to slovíčko zamyslel se nad ním. Už dávno se mu to nestalo — a myslil, že už nadobro zapomněl — ale hle — z kouta jeho duše vystoupila bolest a steskem zase sevřela mu srdce.

„Vedu vskutku „simplex“ život!“ povzdychl si — a vzpomínal — čím bývalo to jeho dřívější žití „interfoliantum“! „Kradli mi na poli řepu, obilí, brambory, jetel, podváděli mne, pracovali poctivě jen když jsem dozíral — ale čas mi při tom utíkal — změna v tom byla, i v té zlosti — starosti o práci... ale teď zchudl, zjednodušil se, zesmutněl můj život — jednotvárným se stal — den po dni líně se vleče v šedivé nudě jako vězni v žaláři.“

Vtom Žola na divanu zakňučela. Trvalo už jí dlouho to nezvyklé zadumání jejího pána.

„Nu ovšem — na tebe bych byl zapomněl,“ ve-sele hned promluvil Zbořil — „ty jsi mé slunéčko drahé — to jediné — co mi zbylo“ a hladil pejska, jenž se mu třel o nohy...

„Jen počkej — chvilčku ještě malou,“ prosil farář a počítal peníze, jež musí odvésti na misií v Africe, v Americe, ve svaté zemi, v Turecku a pak různé jiné sbírky — všecko znova prohlédl — pozorně složil a konečně do přízemí zavolal: „Ať sem jde ke mně posel!“ —

Listohlásek rychle vstával — ale zlost v něm vařila. To znamenalo konec jídla a pití. Jinde na faře ho nevolali, ale čekali trpělivě a rádi, až

sám se zdvihl a připomněl, že už bude asi čas, že chce do oběda ještě dorazit tam a tam — ba ještě ho zdržovali. Ale tu v Jilovicích — jak to farář vyřídí — už ho volá, jen aby jej mohl z fary vystrnadit. Mrzutě natahoval svrchní kabát a sáhl po tašce, jež prázdná, splasklá, jako vykuchaná visela na hřebu u dveří...

Nahoře — v pokoji pana faráře — znova si všiml pejska na divanu, jak na něho zavrčel a zoubky vycenil... Přijal peníze i hubenou diškereci a loučil se nahoře i potom cestou v kuchyni: „Tak tu zůstávejte zdrávi!“ —

„Vy taky!“ děkovala Lidunka, uklízejíc po něm talíř a sklenici a v duchu si polibovala: „Zase na čas pokoj.“ —

Zlobil se — byl uražen, že tak málo si ho předcházeli, i tím, že se zklamal, přepočítal — že v tom košíku u kamen to byl pes. —

„Ale co s ním vyvádějí! Neení to hříšno? Ani s dítětem mnohá chudá matka to dělat nemůže — co tam tropí se psem“ — a už v něm zrál úmysl. Jako jiskřička se vznítil a jako plamének zahorel — „to musím povědět jemnostpánu vikáři, jak se vrátím,“ umíňoval si a stylisoval hned cestou, co a jak to přednese. „Jemnostpane, poníženě prosím — neráčeji se horšit — já nerad co řeknu — a raději obě oči zamhouřím, abych žalovat nemusil, protože vím, že to má jemnostpán náramně nerad — ale co v Jilovicích se děje — to už přestává všecko“ — tak to zahájí. Jemnostpán zvedne oči — podívá se na něho a řekne: „Jen, Listohlásku, s pravdou ven. Co se tam děje?“ — a já potom řeknu: „Psa tam mají — takovou chlupatou psí potvoru a mažou se s ní jako —

krom té drahé duše — s dítětem, ano, s dítětem — koupají ji — zabalují do houní, nosí i v náručí — mašličky na ni vážou — kdo hubu má, tak na to hubuje, a myslím, že i tomu kapláňkovi je tam krušno“ — tu pan vikář sáhne po peru a promluví: „Ano, ano, máme tu už také něco od konsistoře, bylo už nějaké udání, musíme to vyšetřit“ a poznamená si to všecko na aršík papíru. Cesta poslovi vesele ubývala. Všude na farách vyprávěl skoro týmiž slovy o psu na jilovické faře — jako by se tím připravoval na chvíli, až stane tváří v tvář svému pánu — Janu Jadrnému, vikáři v Havlově. Když pak po několika dnech vskutku ta chvíle nadešla — Listohlásek velice se potěšil. Nezmýlil se ve svém pánu — tak zcela — jak si to představoval — mohl promluvit o Žolince.

V.

Lidé v Jilovicích, jako byli zvyklí vídati pana správce, nebo pana starého anebo pana řídícího procházet se venku v polích buď s paničkou, nebo s dceruškou, nebo s vnoučátkem, tak si zvykli vídati pana faráře s pejskem. Při pouhém slovu „farář Jilovický“ už vybavovala se i představa Žolinky a při slově: „farský pejsek“ mihl se v duchu i obraz Zbořilův. Byly to pojmy nerozlučitelné a spatřil-li někdo někde pana faráře — jistě daleko od něho nebyla Žola — a zas naopak. Nikdo z osadníků to starému, zřejmě chorému knězi příliš nezazlíval.

„Ti dva se mají rádi,“ usmáli se nejvýš někdy lidé na poli — když se od práce zvedli a zahlédli cestou zvolna se vlekoucího kněze a před ním prohánějící se čubinku.

„Kdyby směl mít dítě, mazlil by se s dítětem — každý člověk musí mít na světě nějakou radost“ — omlouvali ho a dále si už toho nevšíмали. Farář se jim vůbec odcizil. Nechodil už mezi ně ani do výboru obecního — ani do hospůdky, nepsal jim už křestních a oddacích listů, nekřtil jim jejich děti, ani nepochovával jejich nebožtíků — to všechno kaplan Blažek teď konal, k němu do kaplanky jako domů chodili, knihy si od něho nosili, noviny si dlužili, on — když někdo potře-

boval, psaní napsal, žádost sestavil — a poradil, když někdo o radu požádal.

Propast se šířila a prohlubovala mezi Zbořilem a jeho osadou. Čím více pokračovala zákeřná choroba — kornatění cév — v jeho těle, tím se stával popudlivějším, citlivějším a tím do větší výše vyrůstaly hradby, které ho do samoty uzavíraly a od lidí oddělovaly.

Když tak sedával sám a sám ve svém pokoji — chovaje čubu v náruči — užíraje se nudou a dlouhou chvílí — mimovolně vzpomínal si na svůj minulý život a jednotlivé události z něho živě vybavovaly se mu teď v paměti. Tenkrát — když byl zdrav — nebylo času zastavit se u každé maličkosti, analysovat ji, pitvat a rozbírat. Z práce do práce — z fary na pole, do kostela, do školy honil ho život — urazil-li ho někdo, pohňeval anebo ublížil-li mu — tak minutku nanejvýš leželo mu to v hlavě, přihnalo se hned cosi jiného a odfouklo s jeho duše — odplavilo všechnu hořkost i bolest — otočil se a už o ničem nevěděl... Ale teď bylo jinak. Ach, teď měl mnoho, přemnoho času a když si vzpomněl na nějakou tu trapnou chvíli z minula, teď dlouho o ní uvažoval, páral se s ní — takže ožila v něm a vstala osvěžená, čerstvá — jako by teprve před chvílí byla do jeho srdce skanula. A Zbořil časem v samotě své zcela se propadl do toho bahna. Jak osaměl, už přehrabával a přerýval minulé dny a z šedého popele vynášel jiskřičky, foukal do nich, až vyšlehly po každé v plamen. Tak si vzpomněl na to, kdo mu kdy na poli snop ukradl, přes souvrať přejel, kdo mu od pohřbu nezaplatil, kdo se s ním kdy pohádal, jak ho pan učitel

jednou „do novin dal“ — kdo Husa oslavoval — jak starosta nechtěl přispět na opravu fary a kostela, co měl potíží, než o biřmování vymohl, aby se postavila slavobrána... Ty všechny staré a drobné rány znovu se otevřely — ačkoli sám myslel, že už jsou dávno zahojeny. Ale nebyly. Jako pod kůží zadřené třísky skrývaly se jen ty drobné urážky, jež tu zažil a teď znovu se zapalovaly, hýbaly a jitřily a podivno — už se víc nehojily, nezavíraly, ale zůstaly v jeho duši otevřené a hnisající. Všecky staré kořínky různého plevelu časem v něm ožily a vyháněly nové a nové žahavky.

Když se stalo někdy, že se procházel s pejskem venku a měl potkat někoho — náhle se mu v hlavě vynořilo — co mu ten člověk před lety udělal, čím mu ublížil a takový odpor se v něm zdvihl, že si třeba kus cesty zašel, jen aby toho člověka nepotkal... Tak přímo třeba před nosem obrátil se jednou zády k panu správci, jindy okatě vyhnul se panu řídícímu, nebylo-li vyhnutí — jako když srazil se v těsné cestě s obecním starostou — tu alespoň holí do země vrtal a dělal, jako by květinu nebo kamínek prohlížel a starostu jako by neviděl, a když ho pozdravil, broukl jen mrzutě a ani hlavu nepozvedl — ani se neotočil... Štítil se lidí... Nedůvěřoval jim víc.

„Stává se z něho na stará kolena podivín,“ usmívali se lidé a přestali si ho všímat, přestali ho zdravít, počali se i jemu navzájem vyhýbat a to jej tím více rozčilovalo.

Přicházel pak k večeři anebo k obědu a hlasitě lál svým i těm nejváženějším osadníkům — učitelům, rolníkům i prostým dělníkům. Nejvíce

svrchu měl na mládež. Kdykoli o ní mluvil, měl pro ni jedině stálý přívlastek „zkažená mládež“. Vzal jen náhodou do ruky křestní matriku a spatřil-li v ní nevyplněnou rubriku otce — rozčilil se nad tím prázdným čtverečkem až zbrunátněl celý a křičel — „mládež — jak je teď ta mládež zkažená“. Hleděl oknem na kluka, který k němu začal chodit do školy a kterému snad teprve včera vydali propouštěcí vysvědčení, ten si furiantsky kouřil — a šel okolo kostela bez pozdravu, jako by tu budovu neznal a jak živ do ní nechodil — jako bodnut vyskočil farář — i čubu na zem shodil a běžel dolů do kuchyně a horlil: „zkažená — na prach zkažená je už ta mládež.“

Tak s mladými i starými se rozcházel. Nezapomínal již a neodpouštěl, netázel se po příčinách, nesnažil se nic pochopit, omluvit a vysvětlit — pouze na fakt jako dítě primitivně nazíral. Trhal nerozvážně všechny ty jemné nitky, jež ho slidmi pojily, ale žádné znovu nesvázal, ba ani svázati se nepokusil.

Líto — nesmírně líto ho bylo Blažkovi. — S bolestí hleděl na toho stále se durdícího, pohněvaného starce — na ten otrávený jeho život — řítící se kamsi do temna — kde není úsměvů a radostí. „Jiní kněží stařečkové,“ mluvila v něm jeho mladá duše, „také nemají nic na práci, ale chodí osadou jako dědouškové rodinou. Lidé mají se k nim shovívavě, vlídně a radostně je vítají. Hrnou se k nim, trpělivě vyslechnou jejich třeba i dětinské už řeči, taktně mlčí k jejich zvráceným názorům, nikdo s nimi nepolemisuje, ale přisvědčí jen a pokývá: „tak — tak je to — jemnostpane — račte mít pravdu jako vždycky“

a stařečkové roznášejí všude spokojenost a veselí.“

Takovým aby byl i Zbořil, upřímně si přál mladý kaplan. Snažil se poctivě zachránit faráře, vpraviti mu jasnější názor na lidi — vrátit jej jemu samému, vytrhnout ho z drápů té příšerné samoty...

„Vy jste zrovna takový jako oni,“ vyhrkl naň jednou farář, když se zastával učitelů, když dokazoval, že nejsou proti němu zaujatí — „spolčil jste se s nimi proti mně — a pojď, Žolinko, nemám už nikoho — než tebe“ a pohněván odešel od stolu. Ale ani to neodstrašilo Blažka. Trpělivě dál rozmlouval a rozplašoval faráři jeho předsudky, jako s nemocným, rozmarným dítětem s ním jednal a bylo by se mu snad podařilo rozehnat ty chmury visící na duševním obzoru Zbořilově — kdyby nebylo — slečny.

Ta žárlivě střežila faráře, jen aby nikdo mimo ni — působiti naň nemohl.

„Jen mu nevěřejí — kaplánekovi — to je pěkný ptáček — chce se zalichotit jemnostpánu i osadě a proto tu holotu omlouvá. Banda je tu — a mají svatou pravdu, že nikomu nevěřejí a s nikým že nic nemají. A mládež — darmo povídat — tuhle nám zase oráželi celou jabloň.“

„Tak — tak to vidíme,“ vítězně volal Zbořil — „že se nemýlím — zkažená mládež — ničemný lid je tu — pojďte, Žolinko, půjdeme nahoru“ a rázem zničeno bylo, na čem Blažek tak úsilně byl pracoval...

I jiného pomocníka měla ještě slečna, a tím byly — noviny.

Radu let už odebíral „Čecha“ — činil tak ne

z potřeby, ale více z povinnosti a z jakési slušnosti. Na všech farách — kamkoli přišel o pouti anebo visitaci — viděl, že kněží ten list odebírají — tak hned, jak se stal farářem, předplatil si ho také. Ale pro něho noviny nemusily vlastně vycházet. Obešel se bez nich až dosud zcela dobře. Stačil mu „Ordinariátní list“ — který mu oznamoval osobní změny v diecési i v celé církvi — pokud toho bylo třeba vědět, dočetl se tam o různých vyznamenáních, úmrtích i o uprázdněných beneficích — přečetl jej po každé důkladně — protože to byl dle jeho názoru velice rozumný list. Vycházel nanejvýš jednou za měsíc, často měl pouze čtyry nebo šest stránek, formát jeho byl neveliký, tisk zřetelný a pak byl také laciný — ani celé dvě zlatky nestál. To na „Čecha“ musil vyklopit desetkrát tolik — přicházel pravda každý den a byl dvakrát tak veliký i objemný jako číslo ordinariátního listu — ale co mu to bylo platné, když ho přečísti nemohl — nebylo času ani chuti k tomu. A tak zůstávala čísla novin pravidelně hned v kuchyni — k němu nahoru do pokoje ani se nedostala — zůstávala často i v pásce a pravidelně nerozřezána — nanejvýš že některé číslo buď on anebo slečna rozložila — nahlédla do rubriky „různé zprávy“ anebo „soudní síň“ a zase je pak pozorně složila. Mělo to tu výhodu — že při balení a jiné domácí potřebě — papír byl hodně veliký a hodně se naň vešlo.

„To se divím — kde to ti lidé berou,“ kroutíval často Zbořil hlavou — „každý den tolik toho napsat — mne to mrzí číst — neřku-li, abych to měl opsat anebo docela všechno to vymyslit —

sestavit,“ a pln úcty i obdivu hleděl na takové zvláštní nedělní tučné číslo některé.

Ale teď bylo jinak. Nesmírná nuda — zvláště v zimě — kdy ani oknem hleděti nemohl, protože bylo zamrzlé, když ani na procházku — ani do zahrádky, uhodily-li nečasy, se neodvažoval, když ani v kuchyni ho netrpěli, protože při prádle, mytí a úklidu překážel a zdržoval — myslil si „v nouzi čert mouchy lapá,“ a sahal po novinách.

Také kaplan ho k nim přiklonil. Mluvíval u stolu — po obědě anebo po večeři o různých událostech politických, náboženských, literárních a jiných.

„Odkud to víte?“ ptával se farář, poslouchaje ty novinky.

„V novinách, v dnešních novinách to stojí,“ horlivě vykládal Blažek, sám číslo přinesl, nahlas přečetl — jsa rád, že ve faráři vzbuzuje se zájem o život veřejný a odvrací se jeho mysl od hořkých vzpomínek jeho vlastního života. Ale brzy toho litoval.

Zbořil neměl noviny číst. Vynechával pravidelně úvodníky i telegramy, ani si nevšímal feuilletonu — a hned padl na „různé zprávy“ a z těch nejpozorněji četl, kde kdo se dopustil urážky náboženství, kde byl farář okraden anebo přepaden, kde kostel vykradli anebo knězi vynadali. Nepřímo z polemik, jež list z povinnosti žurnalistické vedl, dovídal se, jak v knihách a časopisech potupně se píše o svatém otci, o církvi, o víře a náboženství... Jako mlsné dítě hrozinky z buchtý anebo koláče — tak on z každého čísla vypíchal a vybíral si nejdříve a nejraději takové lokálky a když je přečetl, cítil se vždycky ve svých názorech znova podepřen a utvrzen.

„Je to teď svět,“ lomil rukama, „kde tohle kdy bývalo slyšet“ — a přívlastek „zkažený“ rozšířil s mládeže teď na celý svět. „Zkažený svět — zkažený svět,“ vzdychal a naříkal: „Kam tohle všechno povede — a vláda to trpí — mlčí k tomu — to je darebáctví,“ pouštěl se i do zdrcující kritiky. — Přijímal totiž všechno jako bernou minci, generalisoval každý jednotlivý případ — nepadající v tom množství lidí tak příliš na váhu, neznal ty různé žurnalistické finty často přestřelující, přehánějící a zveličující, a proto podléhal zcela jejich vlivu. Cokoli o kněžstvu a proti kněžstvu jiné strany politické napsaly — on na sebe všechno vztahoval, on pocífoval bolest všech těch útoků a palčivost ran — i když byly sebe povrchněji vedeny. Jako by se přímo jemu — jeho osobě soukromé děly ty urážky — tak se s nimi ztotožňoval — kroutil se pod nimi a svíjel — a vyváděl z nich svoje důsledky, utvrzoval se v názoru, že je svět bídný, hanebný a zkažený, a důsledněji ještě vyhýbal se lidem...

Zprvu ještě tu a tam zastavil se se starcem některým anebo se stařenkou, kteří denně přicházeli na farní mši, zdálo se, s těmi že si rozumí, pohovořil si, naříkal a huboval. „Já tomu světu dnešnímu nemohu rozumět,“ rozčiloval se často za řeči — „je čím dál — tím hůř — svět je plný darebáků.“

„Tak — tak,“ prisvědčili mu stařečkové — ale pak je také omrzelo to stálé stejné lání a říkání. „Co ten náš velebníček jen s tím světem má? Nic mu neschází — nikdo mu neublíží — kaplánek za něho všechno vykoná — tak co se durdí?“ Nechápali duševní stav chorého kněze — ani cesty, po

kterých k němu dospěl... I oni byli lidmi v jádru tak primitivními — v úsudcích stejně povrchními jako byl Zbořil — a proto počali se vyhýbat faráři po mši sv. a farář naopak zase jim...

Osaměl úplně. — Mrzutá popudlivost — vykvetlá nad bahnem nudy — rozežírala ho jako rez laciný kov — pokrývala ho jako plíseň. Bylo časem i domácím — ba i slečně nepříjemno s ním se stýkat — mluvit a jednat. Pohaslo všechno kolem něho — sešeřilo se. Dřevěné úly stály na lížínách osiřelé a hnily jako dřív — květiny vadly, zahrádka pustla... Hrůzná, příšerná prázdnota, zlá samota rozložila se kolem Zbořila.

Nebyla to ona hrdá, svobodně zvolená samota, do které člověk vysoké kultury, zbaviv se dobrovolně špinavé přítěže světa, vystupuje — nebyla to ona samota nebetyčných vrcholů těžce přístupných hor, kde bílé světlo sluneční padá na nekonečné sněhové pláně, kde čistý, řídký vzduch svobodně se dýchá — a ze které člověk — byť i chladem a mrazem trpěl — přece vítězoslavně hledí dolů — kde v dýmu a prachu vedou pohodlný život opuštění jeho bratři, darmo se drápají za ním do výše...

Byla to samota nucená, žaláři podobná — do které člověk, když se světem se rozešel — dolů jako do propasti propadá, jako do špinavého bahna se boří, samota pustá a nevlídná — ve které tma se kolem rozkládá... Z ní nelze vystoupit — v ní lze jen klesat a bořit se níž a níže — až na dno zoufalého šílenství...

Nad tím dnem vznášel se Zbořil — ale aby na ně neklesl — drželo ho jediné jedno pouto — a tím byl pes.

Ano, pes. — Žolinka byla ochráncem svého pána. Ta jediná zbyla mu na světě — s tou se nerozešel a rozejítí nemohl — ona mu trpělivě naslouchala, když huboval, nepřela se s ním, neodmlouvala mu — ale stále věrně ho milovala — oddaně na něm lpěla, jako na nikom jiném na světě. Farář častokrát i ji podroboval ohni různých zkoušek — ale ona ze všech vyšla vítězně. Volali na ni někdy slečna, Fanda i velebný pán — ale ona nikdy — choval-li ji v náručí Zbořil — od něho se ani nehnula. Lákali ji, různé pochoutky — cukříček — kostičku — kůrčičku jí ukazovali — ale ona všem svodům a pokušením odolala. Za to byla-li kdekoli a u kohokoli a ozval-li se hlas jejího pána, žádná moc nebyla tak silná, aby ji udržela. Ode všeho se odtrhla — ba i psy opustila časem a k němu přes všecko letěla...

A proto farář víc než všecko na světě ji miloval, pro ni jen žil a jí si všímal.

Vycházel na procházku jen k vůli ní, protože ona mu pokoje nedala, tak dlouho škrábala a kňučela u dveří — až vzal konečně hůl a klobouk a vyšel do polí. Tam na obzoru — daleko před ním, odehrával se výjev úchvatné krásy: slunce zapadalo! Do mraků jako do peřin lehalo, mlhavé záclony zatahovalo nad panenským ložem svým a krví červánků barvilo nebe — ale Zbořil neviděl. Hrál si s čubičkou — házel jí kamínky, které ona mu aportovala...

Fantastické mraky, šedé, bílé, černé, podivně zbarvené, s okraji jakoby zlatými portami olemované, honily se nad jeho hlavou — ale on očima sledoval mrštné skoky Žolinky, pronásledující vyplašeného zajíčka...

Na podzim celý kraj kolem jako v agonii každý den měnil barvu. Lesy brunátněly, listí po stromech žloutlo, červenalo, bledlo, pole vlhkem černala, ozimy se zelenaly — po šedých, posečených lukách jako skvrny bělala se stádečka pasoucích se husí — ale všechno to hýření barev neupoutalo k sobě zraků procházejícího se kněze — a pozorujícího pilně drahého pejska svého...

Stromy provázely ho cestou na procházce a každý z nich byl zázrakem, ustavičně novým a měnícím se, ať už se oděl listem, obalil květem anebo plodem. Ale každý strožil a zdobil se pro Zbořila marně. Nevšímal si jich, ať už stály tu v zimě nazí anebo v máji v pyšné nádheře vonných květů. Nevšímal si ani koruny stromů nad hlavou, ani chudobky u jeho nohou, ani motýlů, ani ptáků — čubičky jedině a výhradně si všímal, ji sledoval upřeným zrakem, jejímu radostnému štěkotu jako hudbě nejsladší naslouchal...

A ani nepociťoval tu děsnou bídu svého života...

VI.

Když se pan vikář Jan Jadrný šťastně vrátil s visitační cestou po vikariátě domů do Havlova — velice se zase těšil Listohlásek na svoji okružní a inspekční cestu. Byla sice méně slavná než pana vikáře, Listohlásek nejezdil v kočáře, nezvonili mu, nevířaly ho družičky s kyticemi v ruce — chodil pouze — nanejvýš, že se někdy svezl kus cesty na „šejtroku“ anebo na kozlíku s některým kočím — ale za to byla důležitější — překvapil všude, nebyl očekáván a proto nic nemohlo se před ním ukrýt, co by oko pana vikáře viděti nemělo. Proto se mu také říkalo „oko“ pana vikáře, nebo „skutečný vikariátní sekretář“ — ba odvážný kaplan jeden povýšil jej s prominutím tax na „tajného vikariátního radu“ — titul to v církvi úplně nový...

Hlavně na Jilovice se těšil Listohlásek. Cestou už si studoval — jak nevinně se optá v kuchyni: „A kdepak mají toho krásného pejsánka, co jsem tu ještě posledně viděl?“ Slečna po té otázce jistě zbledne, pak zlostí zčervená, všemi barvami zahraje a řekne: „Pošel nám“ — anebo „Kousal — musili jsme ho dát zastřelit,“ anebo něco podobného — ale on, Listohlásek, hned bude vědět — kolik ušlo.

Ten počouchlý úsměv hrál mu na sešpulených

rtech ještě, když už bral za zvonec na jilovické faře — ale ještě než se ho dotkl — ozvalo se uvnitř zuřivé štěkání a on utrl rukou — jako by se byl o dřevěné drátko železného zvonidla spálil.

„To už si zas za těch pár neděl koupili nového?“ tázal se sebe sama celý jsa zmaten a popleten. Pes uvnitř jako vztekly dorážel na dveře. Ty se maličko pootevřely — tak tak že se mohla protáhnouti bílá, suchá ruka — která podávala Listohláskovi krejcar.

„I Božítku — copak mne už neznají, slečinko,“ — v rozpacích a všechen hoře hanbou ozval se za dveřmi poslíček. Slečna vykoukla a nijak nejsouc překvapena — hlasem mrzutým, unaveným řekla klidně: „A to jste vy —! Já myslela, že je to zas syčák nějaký — chodí teď všelijakých lidí světem — takže se člověk už ani nedívá — a také Žolinka mě zmátla — tak zlostně štěkává vždycky jen na vandráky — tak pojdte dál,“ — a otevřela dveře dokořán.

Posel úplně přeslechl ta její ostnatá slova — a jenom ustavičně hleděl na zuřivě štekající psisko. „Bestie — bestie — ty jsi tady? A jak je to možná — jak je to jen možná?“ křičelo i v něm všecko. Vypadl úplně ze své role — duševní rovnováha jeho byla porušena a trvalo to hezkou chvíli, než se zas u obligátní skleničky piva vzpamatoval.

„Jestlipak se Žolinka líbila jemnostpánu vikáři, když tady byl?“ optal se diplomaticky, jen aby se něčeho bližšího dopátral.

„Ach a jak!“ radostně — přímo vesele a ochotně vyprávěla slečna — „byl nadšen, unesen, přímo zamilován — to jsme se nasmáli při večeři. — Ale Žolinka se také slušně chovala. Jako dosud

nikdy — tak precisně ukázala panu vikáři, co všecko umí. On se jí smál, až se ohýbal — a říkal jen: „Ne, to je pejsek, — já už o něm slyšel — ale nedivím se, že ho máte rádi — takového pejska aby pohledal“ — a při večeři sám Žolince házel kostičky, hladil ji po hlavičce a říkal: no — dobře to umíš — zkouška ti dobře dopadla, a ještě když odjížděl a do kočáru když už sedal, musila mu dát Žolinka „pac“ na rozloučenou.“

Listohlásek byl jako v Jiříkově vidění. „Tak je to tedy — okouzlena — očarovala i jemnostpána — inu, je už starý a veliký dobrák — je málo přísný — však on — Listohlásek — nepovolí — a uvidíme po roce — jak to dopadne,“ umiňoval si hned ve faře — i celou cestou pak. Už proto měla v něm čubinka zapřisáhlého nepřítele — že na něj štekala jako „na vandraka“ — že se jemu nechtěla ukázat a před ním se „producírovat“...

Žola jako by v něm cítila svého odpovědného nepřítele, buď po celou dobu, co byl ve faře, se ani neukázala — anebo pouze zoubky na něj cenila a vrčela. Tušila snad, že málokdy přináší s sebou něco dobrého... Tak i teď, když odešel a když se kaplan vrátil ze školy — šoupl mu Zbořil ještě před obědem k talíři půlarch papíru a řekl špičatě: „Pořád hovoříte pro reformy v církvi, nápravy, opravy — jak se zdá, už se setba vás mladých ujmá.“

Blažek zvědavě vzal do ruky papír — přečetl pozorně a najednou dal se do bouřlivého, nezkroceného smíchu.

Konsistoř přísně zakazovala příště v litaniích říkat: „Pane, smiluj se nad námi — Kriste, smiluj

se nad námi,“ a ukládala místo toho invokace: „Kyrie elejson — Christe elejson.“ —

„Ano — hle — konečně přece pronikavá a dalekosáhlá oprava,“ smál se kaplan, „a ukažte — copak tam ještě máte?“

Farář podal mu druhý list. Tam byl zákaz během čtyřicetidenního postu požívat k večeři maso.

„To je mi lhostejno,“ řekl teď Blažek nedbale — „jím rád máslo, sýr a vejíčka — ba raději než maso.“

„Vy — vy —“ vyhrkl zlostně Zbořil, „ale což Zolinka?“ a upřel na něho pohněvané oči.

To bylo pravda. Na tu si kaplan ani nevzpomněl, ačkoli předobře věděl, ona že k smrti nenávidí postních jídel. Chlebička, koláče, buchty ani se nedotkne. Pošla by raději hladu — než aby nasýtla se moučnými pokrmy — ale za to masitá jídla všechna bez rozdílu — ať pečená nebo smažená, vařená anebo syrová — s kostmi anebo bez nich — v kusech anebo sekaná na drobno — ta nesmírně jí lahodila — a mohla Mouru někdy zlostí zadávit, když se opovážila ukradnout jí sousto nějaké. — To všechno si kaplan uvědomil — pokrčil rameny a řekl lhostejným hlasem: „Ta ovšem bude mít z nás nejprísnější a pravý půst.“

Farář už ani nepromluvil — ale s obavami hleděl vstříc blížícímu se konci masopustu a počátku postu.

První týden to ještě ušlo — ale pak začla slečna naříkat. „Co jen pořád vařit — přece nemožou být každý den vejíčka — sýr nám došel a na vesnici není ani k dostání. To není jako ve městě, kde lze koupit různé konzervy, sardinky v oleji, úhoře marinovaného, uzené slanečky a jiné věci.“

Ale ještě víc a hlasitěji naříkala Žola. I ona nějaký den dala si to líbit. Když však den po dni — — po každé při večeři místo kousku masa — podával jí pán namazaný chlebiček — seskočila faráři s klína a uražená odšourala se do kouta. Ale hlad ji trápil, takže kajícně přiloudala se po chvíli k slečně — posadila se na bobek — pronikavě štěkla a předními prackami poprosila. Když i slečna podala jí chlebovou kůrčičku — zaštěkala vyčítavě a šla k Blažkovi — ten jí podal střídku — věc, kterou ani cítit nemohla, dožrala se a dala se do zlostného, popudlivého štěkotu — až se jí tělíčko a zadeček nadzvedával.

Zbořil se klidně k ní obrátil, pohladil ji po měkké jako sametové hlavičce a povídal jí upřímným, soustrastným hlasem: „Na nás nerafej, Zolinko, my to nezavedli — běž si rafat nahoru...“

Všichni i s Fandou dali se do smíchu a pejsek jako by rozuměl — stáhl ocásek mezi nohy a šel zase bez večeře spat...

Když se historie každý den opakovala — nesnesl toho Zbořil — a nařídil, aby se na psa pamatovalo už v poledne — aby se schoval kousek masa, nějaká kostička anebo kůže... A tak si Žola přece jen vyštěkala — ovšem pouze pro sebe — znovu masilé večeře...

Ale sotvaže jednu nepřijemnost zlomila a odklidila — už stahoval se nad ní nový a ještě černější mrak. Kdesi — v daleké vesnici nějaké vyskytl se náhle vzteklý pes — a hejtmanství rázem nařídilo kontumaci psů po celém politickém okrese. Za drátěnou sítí na černých tabulích bělaly se příslušné vyhlášky — po všech vesnicích

rozrachotily se bubny a obecní strážníci horlivě zákaz „uváděli ve všeobecnou známost“.

I v Jilovicích postavil se strážník právě před faru a přímo obrácen k oknům fary — vykřičel tam, „že psi musejí se chovat na řetěze uvázání a náhubky opatření“. Nahoře v okně pana faráře stála Žolinka a hlasitým štěkotem pletla se do úředního výkonu, ale nepodařilo se jí řečníka ani překřiknout, ani z konceptu přivést. Dokončil slavně svoji řeč — vítězně zavířil na konec ještě na bubnu a pak paličkami pohrozil jí do okna — tajemně — zlověstně — jako by jí válku vypovídal...

Znal on a znaly celé Jilovice zvyky farské čubičky. Vyprovodila faráře každý den ráno až ke kostelu a jakmile zavřely se za ním dveře — nastala pro ni hodinka zlaté svobody. Šíleným letem oběhla dokola celou návěs — tu a tam servala se se psem — proválela se na zádech — prohnala někde kočku — rozprášila husí stádo nebo pilnou družinu slepic a když hodinka blížila se ke konci — ležela už zas upachtěná, uhoštěná, jako pravé nevinátka u sakristie anebo na prahu fary. Jen zřídka kdy se stalo, že musil farář hvízdnout — a tu rázem odtrhla se od každé psí společnosti i kdyby byla sebe četnější a zábava sebe zajímavější... Smečka psů provázela ji někdy — ale Žolinka už se nezapomněla nikdy — přemohla v sobě všechny pudy a vášně — ignorovala všechno lákání a zachovávala počestně svobodný stav...

Byla i jinak čistoty velice milovná. Ve svém mládí častokrát pohněvala si slečnu tím, že svými tělesnými potřebami znečistila schody anebo kout

a roh na chodbách farních — ale Žolinka brzy vytušila, co proti ní hospodyni popuzuje — jako by jí z tváře vyčetla, co má udělat — tak navykla si brzy škrábnout na dveře, kdyby si nikdo nevšiml toho, tak štěknout a poprosit, aby jí otevřeli těžké dveře na náves — která byla vlastně hnojištěm nejen psů, slepic, husí a různého dobytka — ale i mnohých dětí — ba i dospělých lidí — — —.

Tím si Lidunku úzkostlivě čistotnou a vskutku pořádku milovnou — úplně naklonila. „Je to jenom pejsek —“ říkala o ní — „ale mohla by mnohým lidem sloužit za příklad,“ a hleděla zlostně na stopy, které nechával za sebou osadník na schodech jako křída vydrhnutých, „má venku škrabák na bláto, v síni utěrák — před dveřmi kanceláře rohožku — ale ne — to se hrne, jako by to neviděl,“ hubovala a stírala a smetala kusy naneseného bláta. Za to jakmile Žolinka u dveří štěkla — už jí běžela otevřít a chválíc ji cestou: „To je hodná — čistotná holčička,“ pouštěla ji na ves. Čiperná Žola toho někdy i zneužila. Když se nudila doma — aniž by cítila vnitřní nutkání — zaštekla si u dveří a věděla — ty hned že se jí jako kouzlem otevrou a že jí požádáno bude alespoň pětiminutové svobody. Delší ne — neboť nevrátila-li se hned sama — už jistě za ní někdo vykoukl z fary — a zavolal. Ovšem, tak dlouho se chodí se džbánkem pro vodu — až se ouško utrhne. Žádný podvod nelze dlouho páchat beztrestně. Ach, o tom přesvědčila se i Žolinka.

Jednou odpoledne seděl kaplan u otevřeného okna a studoval kázání.

„Fít — fít — fít,“ ozval se občas hvizd vyhlídkou z pokoje faráře.

„Aha — volá Žolinku,“ pomyslí si Blažek a pilně memoroval dál citáty Písma i ze svatých otců. Šum ve faře se vzdáhal.

„Není tam Žolinka?“ křičel tam dveřmi na chodbě pan farář. —

„Ne — je venku — já ji pustila“ — ozvala se z kuchyně Fanda. Farář šoural se po schodech dolů.

„Žolinko — Žolinkóó —“ zavolala teď Lidunka svým pronikavým hláskem od fary na náves. Ani Blažek neodolal — vstal a přistoupil k oknu. Viděl rád čubinku, jak na zavolání poslušně přes všecko žene se k faře. Ale nespátril ji — za to viděl, jak po vsi k faře uhání vyděšený kostelník. Tryskem se hnál a jak zahlédl před farou stát pana faráře, slečnu i Fandu, zdaleka už volal: „Jen se nelekají — stalo se neštěstí — rasík chytil Žolinku a už ji nese v pytli k starostovi.“

Cosí jako radost pocítil Blažek — usmál se a odskočil od okna. Dole stál farář bledý jako smrt — kostelník ho podpíral — a slečnu omdlévající, odváděla do kuchyně Fanda.

„Prosím jich, jdou trochu dolů,“ zaklepal po chvíli Ticháček na kapláňku, „rasík chytil Žolinku — a mám strach, aby se jemnostpánu něco nestalo —“

Dole — v kuchyni spatřil Blažek obraz zoufalství. Slečna ležela ve mdlobách a Fanda jí utírala skráně namočeným ručníkem — a Zbořil klepaje zuby, seděl u stolu ve svém křesle...

„No — no — snad nebude tak zle“ — zasmál se vesele Blažek — víc proto — aby vnesl trochu

veselejší nálady do toho zděšení a leknutí kolem — ale v jeho hlase přece jen ozval se i tón škodolibé radosti... A ten trochu posměšný tón to byl — který rázem slečnu vzkřísil. Odstřčila Fandu — a vyskočila na nohy, jakoby hadem uštknutá — v očích jí zlostí zahorelo a vykřikla vášnivě: „To je hrozné — on se tomu ještě směje! — Ne — jaké vy máte srdce — jako kámen,“ a tu prudký hlas — který zněl tvrdě jako ocel — náhle, jako by pukl — „jako kámen —“ opakovala ještě a dala se do usedavého pláče.

I farář se vzpamatoval — a dal se do láteření. „To mi schválně udělali — na zlost — co nejhoršího mohou — to mi dělají — je to banda tady — tu jsou ti nejhorší lidé —.“

„Jen ať se vylaje,“ myslil si Blažek, „uleví se mu — už ho neraní mrtvice — celé vzrušení prolomilo si cestu a tím přívalem slov a nadávek z jeho duše unikne,“ a trpělivě poslouchal. —

„A to jste vinna vy,“ náhle — uprostřed pláče — zase už dravě, jako lvice vykřikla hospodyně a vztyčila se před Fandou.

„Vždyť mne slečinka sama poslala“ — plačtivě teď zas bránila se služka — „Žolinka drápala na dveře a prosila — tak jsem šla otevřít.“

„Vyženu vás — hned vás vyženu — jak Žolinku nepřinesete,“ hrozil Fandě i farář. Jako by ji na nože bral, spustila teď služka pláč na celé kolo — že za nic nemůže, že to schválně neudělala — že má Žolinku taky ráda... Blažek toho déle nesnesl. Bylo mu líto té služebné dívky chudé, na kterou se všechna vina počala svažovat...

„Jaká vina?“ ozval se prudce. — „Jak by tím mohla být Fanda vinna? Zákon je stejný pro

všecky lidi a tím více i pro všechny psy. Hle, v celých Jilovicích jsou psi uvázáni, anebo mají alespoň kožené a drátěné koše na tlamách, jenom naše Žola jako by měla privilegium nějaké — něco „extra“, protože je to farský psík — lítá po návsi, jako by kontumace pro ni nebyla — divím se, že už dávno ji nechytli a nezavřeli.“

„Ale vždyť jste viděl, že náhubku nesnese,“ — bránila ji slečna — „sám jste jí ho koupil a protože nikdo z nás to srdce neměl — také sám jste jí ho uvázal — slyšel jste, jak plakala, po zemi se válela a předními pacičkami koš si stahovala“ —

„Byla by si zvykla — ale když jí ho pan farář rozvázal — musí teď klidně nést následky — ostatně nebude tak zle — pokuta to spraví — půjdu sám na obecní úřad,“ a rozhorlen odešel ze dveří. Obětoval se — ne k vůli psu — ale k vůli člověku — k vůli Fandě.

Kostelník vyšel za kaplanem. „Pane, ty máš kuráž,“ myslil si v duchu, dívaje se na rázně vykračujícího Blažka — „tohle jim říci do očí, nevím, nevím, jak ti to dopadne“ — kývaje hlavou spěchal, aby Žolinku, až ji kaplan rytířsky vysvobodí, donesl na faru. Ale marně se těšil. Žolinku nenesl on, ale nesl ji zase rasík ve svém pytlí — a s ním šel kaplan — pak obecní strážník a kostelník. A dalo to mnoho práce Blažkovi, než pohnul starostu, aby to takhle skončilo. Stál dlouho a urputně na svém — že pes musí být alespoň týden zvěrolékařem pozorován — věc že se musí udat hejtmanství — farář sám jako vlastník psa že má vyjednávat — a ne on — kaplan — kterému do toho vlastně nic není...

Dal si konečně vše říci a celý průvod vypravil se na faru.

Žola v pytli radostně zakňučela, když ucítila vůni svého domova.

„Pusťte ji — hned ji pusťte,“ sápal se farář.

„Prosím vás — netrapte ji tak,“ prosila se slzami v očích slečna.

„Hned — jakmile bude zaplacená předepsaná pokuta,“ řekl rasík — „psa viděl na své pochůzce asi před třemi dny četník — viděl ho sedět ráno na prahu sakristie bez náhubku — udal to a byl jsem sem poslán.“

„Nic nedám — nic nezaplatím,“ křičel pohněvaný Zbořil — slepý hněvem — neuvažující — „a Žolinku pusťte — a hned,“ rozkazoval přísně.

Rasík se usmál a otáčel se ve dveřích i s pytlem k odchodu. Žolinka bolestně, prosebně a ustrašeně zakňučela.

„Kolik — kolik chcete?“ optala se nedočkavě hospodyně a otevírala už svoji pokladničku...

„Pětka je pokuty ve prospěch místních chudých a já musím dostat dva zlaté“ —

Beze slova vysadila je Lidunka na stůl — strážník je shrábl a pohodný obrátil pytel dnem vzhůru. Žola vypadla a jako střela vrazila pod postel a po přestálých hrůzách zalezla tam do nejzazšího koutečka. —

„Ubohé zvíře,“ zalomila nad ním rukama dojatá hospodyně.

„Byla zavřená u starostů ve sviňském chlívku,“ neodolal kaplan poznamenat a odešel.

V čeledníku farském ale slavili slavnost. Lichotili čubičce, a lákali ji ven: „Pojďte ven, Žolinko, a nebojte se už — ten ošklivý ras už vám nic

nesmí udělat — vy jste farský pejsek — a košíček vám také nedáme — ničeho se nebojte,“ mazlili se s ní.

Byla jim teď ještě milejší — vzácnější — a po vyplaceném výkupném — i dražší. Že zajetí osvobozená Žola už večer zapomněla na svoje nové dobrodružství — ale nezapomněli na ně tak snadno obyvatelé jilovické fary. — —

VII.

Na faře se ještě nevzpamatovali z leknutí, dosud v čerstvé paměti měli ono hrozné nebezpečí, ve kterém se octla Žolinka, když znovu meč — horší než onen příslovečný — Damoklův — vznášel se nad její hlavou. Bylo to vlastně — tak se alespoň zdálo — celé spiknutí — dobře zosnované, promyšlené — hotový atentát na drahecenný život farského pejska. —

Jediné náhodě — jak tomu v takových případech bývá — pouhopouhé, slepé náhodě děkovala tentokráte čubička za své zachránění.

Jilovický revír měl toliž najmutý bohatý stavitel z Královských Vinohradů a platil obci zaň ročně třicet zlatých. Měl ho hlavně proto, že mohl ve svém hostinci denním hostům i ve spolicích výborům a členům a na různých schůzích, v klubech, kroužcích a všech těch mizernostech buržoáckého života s grandesou knížete Fürstenberga říkat: „dnes jsme měli k obědu srnčí ze svého revíru — znamenitý kus“ — anebo „včera jsme měli hon — v jediné léci střelili jsme osmdesát zajíců“ — anebo: „letos o mém koroptvím honu — já sám střelil čtyřicet kohoutů — slepice jsem šetřil — to jsou matky revíru.“ V neděli pravidelně odkládal v kanceláři kružítko a pravitko — sáhl po lankasterce a přijel světit den

Páně do Jilovic do svého revíru. Ten tvořily pouze obecní pozemky — protože panský dvůr měl honitbu na svých půdách ve vlastní režii. Byl to ubohý revírek — na kterém uživilo se tak sotva deset zajíců a dvě tři hejna koroptví. Srnce tu znali i starší lidé pouze z obrázku — jak se naň ještě ze školní síně pamatovali...

V nepřítomnosti pana stavitele byl svrchovaným pánem jilovických zajíců a koroptví starý Jelínek. Ten chodíval s majitelem revíru, vodíval ho „po hranicích“ — stavitel na něho volal „hajný“ a platil mu ročně obnos pěti zlatých... Sousedé tvrdili, — Jelínek že sní více zajíců a koroptví, než jich v revíru běhá — a že sám „hranice“ zrovna úzkostlivě nešetří...

Jednou v neděli, když odjížděl pan stavitel, — vyplatil svému hájnému celou polovici „služby“ — ten ji týž večer v hospodě propíjel. Když měnil už druhou zlatku — bylo znáti, že přichází do ohně.

„A zastřelím farskou čubku“ — udeřil náhle do stolu a podíval se vítězoslavně kolem. Ticháček seděl v kotě skrčený za svým pultem a bylo mu po těch slovech — jako by byl Jelínek udeřil ne do stolu — ale přímo do něho — „bez milosti ji zastřelím — stavitel mi to poručil — řekl, že mám právo, jakmile spatřím, že žene zajíčka.“

„Vždyť ji netrefíš,“ smáli se mu hosté.

„Netrefím? — Však uvidíte“ — zahrozil mnohoslibně a víc o tom nemluvil. Snad spatřil Ticháčka — ale bylo pozdě. Spiknutí bylo prozrazeno.

Tu noc spal kostelník jako na jehlách. Rána

dočkati se nemohl. A když konečně zřídla tma a od východu den se blížil — radostně běžel Ticháček uvítat jej ranním klekáním. Nic nemrzelo mu opustit teplé lože a vyběhnout ven do chladného jitra — jako pružné pero zvedala jej a z lože nutila ta příšerná novinka, kterou včera slyšel a se kterou po celou noc musil spát.

Odzvoni krátko — stručně — stručněji ještě — než jindy — a jakmile zvonici zaprásk — ubíral se k faře. Jemně zaklepal na okénko slečnina pokojíku. Bílá záclonka se odhrnula a v bílých, ranních nedbalkách zjevila se hospodyně. „Aha — půjdou s kaplanem asi k nemocnému,“ myslila si a otevřela v okně špekýrku. „K nemocnému?“ optala se hlasitě. —

„Pán Bůh rač dát šťastné, dobré a veselé jitro,“ smekl Ticháček — „něco mnohem důležitějšího — přicházím jako věrný služebník pro Boha prosit — aby nepouštěli ani na krok ven Žolinku — má být zastřelena — všechno ostatní povím, jak bude po mši“ — a pelášil k domovu.

„Té jsem nasadil štíra do duše,“ usmíval se cestou — „ať se s ním také trápí“ a sám cítil úlevu. Báł se, aby ho nepředěšel hrobník, který také v hospodě seděl a výkřik Jelínkův jistě zaslechl — aby Kostlivý nepřišel před ním na faru a nevaroval a neoznámil všechno dřív.

Lidunka skutečně už ani oko zamhouřiti nemohla. „Zastřelena — za — stře — le — na — Žolinka má být zastřelena,“ opakovala si a hádala, proč a zač, a kdo asi jest ten smělec, který by se toho činu odvážil. — —

Asi po šesté hodině klátil se k faře hrobník. — „Jen si jdi — jdi si, už přijdeš pozdě,“ mnul si

radostí ruce Ticháček — hledě oknem na Kostlivého. Ale stání neměl. Nedalo mu to — aby neběžel za hrobníkem. Ačkoliv bylo ještě daleko do sedmi — kdy se na mši svatou zvonilo — přece popadl klíče a pospíchal na faru. Přišel právě včas. V kuchyni zrovna zahajovala se velká rodinná porada. Pan farář seděl v křesle a choval Žolinku. Kaplan už v klerice přecházel dlouhými kroky po kuchyni a říkal: „Možné je to — právo k tomu má — zákon jest zákon.“

„To jsou pěkné zákony — když se pejsek nesmí ani svobodně proběhnout“ — kritisovala rakouské zákonodárství slečna.

„Ale, Bože, vždyť ani žádní zajíci nejsou — jak pak je může Žolinka honit,“ mínila skromně Fanda.

„Jelínek to řek,“ potvrzoval hrobník — „zastřelí pejska — neštěstí ho čeká — neujde mu. Hajný totiž také nastražil po revíru tu a tam různé psí lahůdky — ale otrávené — povídal to sousedu — já to zaslech’ — vraním okem že otráví každého psa a každý prý je vezme v masu — protože není cítit.“

„Ubohá Žolinko,“ povzdychl si farář — „vědět jen kam — kde by se ti lépe vedlo — hned bych tam šel s tebou do pense“ — řekl hořce, roztrpčeně — „co ty zkusíš — zkažená mládež školní hází po tobě kamením, k tomu ji vedou ve škole, proženeš-li husičku, praští po tobě domkářka vším, co po ruce má, četník tě udává, ras na tebe cíhá, otrávit, zastřelit tě chtějí, — a to jen proto, aby mě pohněvali, protože vědí, že já tě mám rád — a jediného přítele nemáš — hle — velebný pán — můj bratr — sočí na tebe.“

Blažek se zastavil. Bylo mu opět líto v té chvíli faráře. Cítil živě, že se třese o svůj poklad a že lpí celou duší na tom zvířeti.

„Jediná jedna záchrana je — Žola nesmí přes práh — jí musí stačit fara — dvůr a zahrada — a pak je svým životem jista“ — řekl určitě, tvrdě Blažek — a všichni přisvědčili.

Ta ranní chvíle znamenala nový obrat v životě faráře Zbořila. Až dosud opouštěl svoji faru denně — v každém počasí — v určitou hodinu bylo ho vídati, jak vychází s pejskem a v určité chvíli jak se zase vrací. Častokrát se mu nechtělo vyjít — byl někdy pohodlný — nebyl nařaděn k procházce anebo odstrašoval ho nečas — který venku panoval. Ale Žola byla neúprosná. Jakmile přiblížila se hodina procházky, přinesla faráři hůl, přišmejkala k němu botu po botě, kňučela, prosila a štěkala, až farář povolil a často i v největší nepohodě vyšel.

„Je mu to zdravé,“ schvaloval to lékař — „roztýlí se — přílišné sedění mu nesvědčí — pohyb je mu zdravý — jenom shýbat se nesmí — aby krev nevalila se mu ke hlavě.“

Ale od té chvíle bylo tomu jinak. Čuba ležela u zamčených dveří, vedoucích na náves — hrabala — škrabala a ňafala — ale slečna vzala ji do náruče a odnesla ji protějššími dveřmi na dvůr. Přiblížil se čas, kdy byla zvyklá vyvést faráře ven do polí. Zaštěkla tedy — Zbořil poslušně se zdvihl — i hůl vzal, ale vyšel se Žolinkou zadním vchodem na dvůr a do zahrádky. Psík myslil, to že je pouze počátek procházky — oběhl dokola dvůr — proslídil zahradu — těšil se — když

farář mrzutý brzy se vracel — teď že s ním vyjde na náves — že vyrazí jako střela a proletí se svobodně po širých polích. Ach, jak šeredně se přepočítal! Fanda ho chytla — podala ho jemnostpánu a ten ho odnesl zpět do pokoje...

„Mlčte — holčičko“ — chlácholil ji cestou — „máme veliký dvůr — ten je celý náš — tam smíte prohánět slepičky, ptáčky, Mouru — a nikdo vám nesmí ublížit — venku by vás zastřelili, otrávil.“

Čuba poslouchala, poslouchala — ale druhý den hrabala znova. Historie opakovala se i třetího i čtvrtého dne. Týden uplynul a farář neopustil ani na krok svoji faru — vyjímaje ráno cestu do chrámu a zpět. Jako pevnost byla stále uzamčená, a každý, kdo vcházel, musil zazvonit, uvnitř zuřivým štěkotem jako nepřítel vítala ho čubinka, ale když dveře se pootevřely, snažila se skulinou prchnout ze žaláře, utéci z fary, a musili být na ni velice opatrní, aby se jí plán její nezdařil. Zvláště Fanda střežila ji jako zřítelnicí oka svého, protože se bála, aby se znovu na ni nesvezlo, kdyby se útěk Žolince podařil. Ta, když viděla, že je všecko marné, rázem ztichla a počala — trucovat. Vypadalo to, jako by se v její chytré hlavičce byl vylíhl nový plán. — Opustila hlučný způsob dovolávati se svého domnělého práva, přestala reptat, štěkat a kňučet a pracovala novou metodou. Schlípla očásek, svésila ouška, přimhouřila oční víčka, zalezla do kouta a stočila se tam do kolečka. Byla ke všemu úplně apatická, volali ji lahodnými jmény, ale neslyšela, nabízeli jí nejlepší a nejmilejší její lahůdky, ale neviděla, lidé zvonili, dveře se otevíraly a za-

víraly — a ona ani sebou nepohnula — ani si toho nevšimla...

„Žolinka stůně“ — náhle jako příšera vyhoupla se ta děsná věta v myslích všech a smutek rozložil se kolem.

„Žolinka nechce papat,“ šetrně sdělovala tu novinu sama slečna panu faráři v jeho pokoji — vešla tam bez klepání — zmatená — a hlas její zněl plačtivě...

„Tak? Nechce papat?“ hned celý ustrašen, podešen opakoval farář a rychle vyskočil — „copak se jí stalo? Kdopak jí zas ublížil? Neuhranul ji někdo?“ a už narážel černou sametovou čepičku a vyšel z pokoje. Slečna cupala v patách za ním.

V kuchyni na polštáři — v měkkém, vycpaném fauteuilu, na kterém při jídle sedal farář a ve kterém po obědě dřímala slečna — ležela teď do klubička stočená, nemocná Žolinka. — Fanda klečela před ní na holé zemi na kolenou a oběma rukama podávala jí porculánový talíř mléka.

„Jestlipak je svařené?“ přísně hned ve dveřích optal se Zbořil a starostí i obavou vrásky naskočily mu na schmuřeném čele i tváři. „I to vědí, že jí nedáme nesvařené, aby se jí v bříšku srazilo, tolik rozumu samy máme,“ nevrle bránila se hospodyně, která sama mlíčko připravila. Čuba se ho ani nedotkla.

„Někdy mívala ráda tlustě mazaný chlebiček,“ nejistě ozval se teď okřiknutý farář. Rozhlédl se po kuchyni a sám šel ke kredenci, otevřel tam plechové pouzdro s nápisem. „Chléb náš vezdejší dejž nám dnes“ a vyňal z něho načatý bochník bílého chleba.

„To bude ještě těžší do žaludku, mohla by si

ještě více ublížiti,“ namítala slečna. Zbořil celý pomaten pustil chléb i nůž a sklesle, malomyslně se optal: „Tak co jí dáme?“

Bezradně stáli tu oba. Jediná Fanda — stále ještě před psem na zemi klečící myslila si: „Kopla bych ji — čubu neřádkou“ — ale jako by se bála, aby jí z očí nevyčetli tu rouhavou myšlenku, rychle se odvrátila, sklopila oči a řekla: „Kdyby chtěli, šla bych s ní ven — ona je čistotná — nechce kálet ve faře nikdy, ani na dvoře — je zvyklá na procházku.“

Jak to slůvko „na procházku“ Žola zaslechla, rázem vztyčila obě ouška, hlavičku pozdvihla, očka vesele jí zahrála, na zadeček se posadila a stojíc na předních nožkách, nedůvěřivě hleděla na pána...

Všichni hned se zaradovali.

„A vidíte, co chce — čtveračka jedna — vidíte! — A já chtěl poslat pro zvěrolékaře —! — A já se bála, že už je otrávena!“ volali jeden přes druhého.

„Tak rychle, Fando,“ řukla teď Lidunka — „pěkně se oblečte — půjdete s ní na špacír.“ — Žola zamlela radostně ocáskem.

„Šel bych sám,“ nabídl se farář. Ale jeho nabídka nebyla rozhodně přijata. Žola musí být vedena na šňůře — jinak nelze ničemu věřit — zastaví se cestou u každého patníku — a bylo by nedůstojné, aby farář na Žolinku po každé čekal, až bude hotova, „jen ať jde Fanda,“ — rozhodla slečna a farář — ač s bolestí — přece se podvolil.

Slečna zatím Žolu znovu přičesávala — na krk dala jí pěkný kožený, žlutými hřeby pobitý pásek a do kroužku uvázala kus šňůry na prádlo.

Venku byl krásný teplý den. Jarní slunéčko mile hřálo — chůvy vycházely a vyjížděly s kočárky ze statků i z chaloupek s drobnými, nemluvnými ještě děcký. Ta broukala jen spokojeně — některé vzpínalo ručky, jiné trhalo se v náručí a smálo se blaženě, jiné opojené sluncem, mhouřilo očka před jeho teplými paprsky...

I na faře otevřely se dveře, z nich vyšla Fanda a v náručí nesla — Žolinku.

Nahoře v okně fary závistivým okem sledoval Fandu Zbořil. Viděl Žolu, jak se trhá na provaze — litoval ji — a toužil býti tam dole — pustil by ji, jistě by ji pustil. Už měl ruku na okně — aby je otevřel a křikl na Fandu: „Pusť ji — svobodu jí dej“ — když si vzpomněl — Bůh ví — jakým přemetem myšlenek — na sebe. Zmizela Žola — zmizela Fanda a jen sebe viděl — svůj stav — svoje zajetí.

„Vězení je to a ne fara — i já jsem tu jako přikován — připoután — ani ten pes nechce spokojeně sdílet se mnou ten můj žalář a domůže se svobody — ale mne všechno opustilo — všichni jsou proti mně, ublížit mi chtějí, i mou jedinou radost — to zvíře nevinné zastřelit a otrávit — nesmím mezi ně — a nepůjdu,“ zatvrzoval se a odvrátil se od okna, aby osadu, kterou druhdy tak miloval — ani okem nespátril. Nebyl tu Blažek — který mu rozuměl, který mu vymlouval takové choré myšlenky a přiml pokleslou mysl jeho...

„Opuštěn — všemi — opuštěn i psem,“ naříkal si Zbořil ve své samotě — a pocífoval svoji zbytečnost na světě. Jilovicemi probíhala telefonní linie spojující Prahu s některým, Zbořilovi ne-

známým městem. Dřevěné sloupy s bílými isolatory vroubily silnici, a pouze na jednopatrové faře místo do sloupu byl železný rám zapuštěn přímo do zdiva a dráty taženy těsně nad okny farářova příbytku. V zimě za mrazu anebo ve větru, ve dne i v nocích bezesných často naslouchával Zbořil, jak dráty bzučí si svoji jednotvárnou píseň někdy hlubším, někdy vyšším tónem. Věděl, že tady kolem jeho oken letí elektrickou jiskrou události často světové důležitosti, sensační zprávy, slova a věty, kterým on nerozumí, nemá moci, aby je vyslechl — zachytil — letí kolem a u něho se nezastaví, ignorují ho a on jen to bzučení slyší... Tak připadal mu jeho život. Vysmekl se mu z ruky — bez něho valí se život na osadě — v chrámu — ve škole — dál — on hledí jen na to vedení — odcizuje se mu vždy víc, nerozumí mu — nechápe už mnohé — jen bzučet a dunět slyší — ohlas to lidského života...

Asi po hodině vrátila se Fanda se Žolinkou. Přinesla ji zdravou a čilou, veselou a hladovou a zaměřila s ní rovnou k panu faráři. Jakmile se zjevil pejsek ve dveřích jeho pokoje — rázem probudil se Zbořil ze svých těžkých dum. Cítil, že se mu ulevilo — zmizela ruka, která ty těžké, zoufalstvím prosycené myšlenky, jako květy jedovaté stlala do jeho duše. Nebyl již sám. Žola vyskakovala na něho a on uznale pochvaloval Fandu: „Omládla — zrovna omládla,“ horoval nad uzdravenou Žolinkou.

Fandě nastal nový úkol. Chodila denně se Žolou ven.

„Už jde panna na procházku — vede pejska na provázku“ — vítaly ji posměšně ostatní chůvy

— ale spřátelily se s ní a trpěly ji mezi sebou, zvláště když i Žola si na ně zvykla — a když je svým uměním počala obveselovat...

I slečně přibýlo práce. Pamatovala se, kterak ve svém mládí vídala pejska paní kněžny. Míval do deště — do prachu — i pro zimu různé pláštěčky i dečičky — pěkně olemované — ozdobené stuhami a monogramy. S chutí pustila se Lidunka do šití a Žola brzy batolila se při Fandě v munduru z brusu novém a v Jilovicích dosud nevídaném.

„Mít tři — čtyři děti — té by zašla chuť šít pro psí potvoru — nestačila by šít a záplatovat na ně“ — zlobily se vážně chudé matky. Ale Fanda dělala, jako by neslyšela a doma mlčela o tom jako hrob. Jenom chválila, jak se všichni zastavují a Žolinku obdivují. To bylo slečně povzbuzením, že vymýšlela nové a nové a stále originelnější a fantastičtější úbory pro Žolinku.

Aby ostatní práce netrpěla — musila si hospodyně teď přibrati posluhovačku — která vždy v sobotu přicházela Fandě pomoci drhnout podlahy a v pondělí a v úterý prát. Nebo to budiž znova ke cti a po pravdě slečny Lidunky řečeno, že byla až úzkostlivě — nebo jak Blažek říkal — přepjatě čistotnou. „Odvykla jsem panu faráři šňupání —“ říkala kaplanu, „ale nevím — nevím — podaří-li se mi odvyknout vám ještě větší svinstvo — kouření.“

„Ne, slečno — to se nepodaří,“ smál se Blažek a pouštěl bafy v kanceláři — že slečna div se neudusila...

VIII.

Nejkrásnější místočko v celých Jilovicích bylo před farou. To byl „zlatý plácek“, na kterém se dětem nejlépe hrálo. Celá ves ještě se topila v blátě, ale před farou už bylo po jaře sucho a zelenal se tam hebký trávníček. Nikde stuníčko tak nehřálo, nikde se tak pěkně nehrály fisole, jak před farou. Z celé vsi děti scházely se tu ke svým hazardním hrám o kuličky a čamrdy — na farských schodech sedávala děvčátka od nepamětných časů a hrávala „drápky“, takže žulový kámen byl už ohlazen, jako by to byl mramor...

Slečna sice na ně vždycky hubovala, ale svoji záštitu a ochranu měly v panu faráři. Nedopustil, aby se jim vlásek na hlavě zkřivil. Stával u okna ve svém pokoji — skryt za záclonou, aby děti nerušil — pokuřoval si tajně, ale spokojeně dýmečku a pozoroval děti... Prožíval při tom pohledu ve vzpomínkách sám znova uprchlé dětství svoje — stával se v těch chvílích dítětem. — Z radoval se po každé, když podařilo se klukovi palestrou napáliti míč — že letěl v ohromném oblouku až přes kostel — jako by on sám — on Zbořil byl tak mistrně „odpálil“ — a za to upřímně se zlobil na chlapce nešiku — který třikrát po sobě chybil, až musil položit „pálku“ a znovu s hanbou postavit se mezi „chytající“. — Znal

všecky dětské hry i odborné jejich výrazy — cítil někdy sto chutí — sestoupit dolů před faru — zamíchat se mezi ta děcka drobná — zahrát si s nimi špačka — proběhnout se v „honěné“ — vykřičet se — smát s nimi, i někdy — vyplakat...

Nešlo to, musil zůstat za svojí záclonou a spokojit se pouze pohledem na to dětské štěstí. Zato když vycházel z fary do pole aneb když se vracel a děti shrnuly se kolem něho jako o překot, snažice se mu políbiti jako k žehnání pozdvížené ruce — tu Zbořil nešetřil chválou — jmenoval svoje hochy zamilované — udatné a srdnaté, kteří vedli hry a odpouštěl jim i tu neblahou okolnost — že právě oni ve škole sedali na posledních místech a katechismus, početníci a mluvnicki ani zdaleka tak neovládali jako míč, špačka a fisole. V jeho kapsách vždy bývalo něco pro děti — buď hrst ovoce — nebo krejcar — několik obrázků anebo kornoutek bonbonů. Děti byly jeho poslové. Otevřel jen okno a vykřikl: „Půjďte mi na poštu,“ a děti jako v procesí s jedním korespondenčním lístkem letěly k schránce na psaní.

Od té doby však, co přestál šťastně záchvat, nabažil se dětí. Protivil se mu do duše jejich ustavičný křik — smích a jásot. Nenáviděl je stejně jako neúporně cvrkající vrabce v koruně staré lípy u kostela. Jeho odpor k dětem vzrůstal denně, zvláště když přestal chodit do školy — když nestýkal se s nimi. — Neznal jejich jména — nedovedl je volat — odcizil se jim — coši neznámého postavilo se mezi něho a mezi tu hrou drobotinu pod jeho okny.

Ale odpor rázem vzplanul v nenávist — když na vlastní oči spatřil kluka, kterak hodil po Žo-

lince kamenem. S hlasitým láním vyprávěl to u stolu — a slečna neopomenula přiložit polínko.

„Neříkala jsem, že to jsou uličníci — ale to se jich pan farář stále zastával — nedopustil na ně — na hlavy se tu stavěli — celý den kolem fary běhali — ale mlčet — ke všemu mlčet jsem musila.“

„Děle je tu netrpte,“ popuzeně — zlostně poručil Zbořil a sám také jak hlouček dětí zastavil se u fary — rozkřikl se oknem: „Jděte pryč — nebo vás poleju — — —.“ Opuštěné byly důlky u fary — nikdo do nich neházel hrst pestře zbarvených bobů — nikdy se do nich neskulila skleněná kulička — děti nějaký čas setrvačností vedeny chtěly si uhájit staré, zděděné právo na své hřiště — ale zápas byl nerovný... Podlehly brzy a kolem fary rozložilo se mrtvé ticho — — —. Jako myšky topící se loď opustily děti faru a našly si nové rejdiště — smály se a radovaly se tam dále — ale truchle — smutně — opuštěně hleděla k nim řadou svých oken stará farní budova. Jenom někdy při hře zaletěl špaček až k ní anebo zakutálel se tam uprášený míč — ale nikdo — ani ti největší hrdinové neodvažovali se tam jít pro něj, protože nebyli jisti, nerozletí-li se jim okno nad hlavou a proud vody nepokropí-li jejich hrou rozpálené hlavy. Tu a tam pouze potulná žena brusiče nebo jiného tuláka zastavila se s děckem na lokti ve řaře a prosila: „Mám pět dětí a tohle v náručí — nemám, co bych jim dala“ — ale zle — zle pochodila. Nevzbudila tím útrpnost jako jinde — naopak pohněvala slečnu — že ještě dlouho po jejím odchodu bručela: „Nač mi to povídá! Co je mi do toho! Když si je dovedla uhnat — má také dovést je uživit! Pět dětí — pět

děti! Kdybych já měla jediné jedno — co by toho lidé namluvili — noviny napsaly — a ona pět — pět jich má — a já abych je pomohla živit.“

„Tak — tak,“ horlivě svědčil farář — pouze Blažek zatínal zuby a hleděl do talíře, jako by neslyšel. — Kus pravdy a kus lži, kus bolesti a kus otrlosti — ale mnoho — ach, mnoho surovosti bylo v těch slovech — cítil to — a vši silou se přemáhal — jen aby se neozval — nedal se unést citem a nerozhovořil se o těch krutých větech... Ale jen tomu se divil, že ona — slečna — jinak přece tak ostrovtipná a bystrá — neprohlíží ten rozpor — tu směšnou ubohost svoji — když sama šije a vyšívá Žolince polštáře, dečičky, pásky na krk, když ji zdobí stužkami, češe ji a koupá a když současně posmívá se tomu, jak matky zdobí a vyšňořují si své dívky.

„Tahle správčice,“ říkala často, — „ta neví pýchou, co tomu svému mazlíčkovi jenom navléci. Takové divné karkulky a bundičky, to dítě má, že je k smíchu. Jako panáček v tom vypadá,“ a hleděla posměšně na děti v kočárkách i v náručí naparáděných chův — na jejich bílé prádélko a drobné šatky — provokovalo ji to — ročilovalo — a Fandě nakazovala, aby s nimi nechodila, Žolinku aby k nim nevodila a dětem aby nedovolovala hrát si s jejich pejsánkem — raději aby ho vedla hodně daleko — do polí někam — aby se proběhl — že Žolinka příliš teď, co musí být ustavičně doma, tloustne, že jí to nesvědčí — ačkoli málo „papá“ — přece je o mnoho objemnější i těžší...

A opravdu tomu tak bylo. Žola stávala se čím byla starší — tím šerednější. — Ztloustla nápad-

ně — stala se neohrabanou a línou — zpohodlněla — nevyskočila už ani na stopu od země — když jí Fanda nastavila pánovu hůl, a vůbec všechna čísla své akrobatiky odbývala povrchně, nedbale a mrzutě — nic nechtěla opakovat — ale hned po představení udýchaná, umořená, těžce oddychující odcházela na divan anebo do křesla na polštář — až jí všem bylo líto a Zbořil konečně prohlásil, že je to zbytečné trápení a trýznění a jednou pro vždy a energicky zakázal Fandě nutit Žolinku do jakékoliv produkce.

Zola požívala teď klidu a ležela — když se vrátila z procházky — pravidelně na okně, unaveným zrakem pozorujíc fádní život na vsi. Často už ani nezaštěkla, když se někdo k faře blížil. Otupěla, ztratila čich i bystrost svého sluchu i pružnost svého těla... Stárla, tloustla a hloupkla...

Ale i takovou ji na faře milovali, ba ještě víc než dřív — a pečlivěji, pozorněji ji obsluhovali a proto bolestně se jich dotklo, když poznali, že i teď čubička má mnoho nepřátel a že jí hrozí nová zase nebezpečí. Farář se až otrásl, když o tom slyšel.

Čubka ležela jednou na okně v kuchyni a hrála se na sluníčku. Pan farář měl právě mši svatou, kaplan už byl ve škole a slečna s Fandou byly samy dvě doma, když otevřely se domovní dveře.

„Vede se nám zle, není práce ani výdělku,“ prosil v nich zkroušeným hlasem člověk. Slečna sama vyšla a vlastnoručně podala mu almužnu — ani si nevšimla, že za ní přibatolila se také Žolinka.

„Kdyby měli něco starého po milostpánu,“ pro-

sil dále člověk — „boty — klobouk — kalhoty, ať je to cokoliv a sebe horší —“

„Máme místní chudé,“ odbývala ho hospodyně.

„Smilujou se — alespoň starou košili — už měsíc jsem se nemohl převlíknout —“

Lidunka otrásla se ošklivostí. — „Bože — snad má i hmyz na těle a naposled nám tu ještě něco utrousí“ — šlehlo jí hlavou — a proto rychle odbývala dotěrného žebráka — „ne — řekla jsem vám — nic nemáme — rozdáme to hned — nečeká to na vás —“

Člověk sklopil zoufale oči k zemi — stály mu v nich slzy... A jak tak hlavu sklonil, padl zrak jeho na Žolinku. Seděla tu tlustá u nohou své velitelky... A člověk znova se pozdvihl, v očích pohaslo zoufalství a zaleskla se tam jiskřička naděje...

„Rácejí odpustit — milostslečinko,“ promluvil znova bázlivým, nesmělým hlasem — „darujou mi alespoň tohle zvířátko —“

„Žolinku?“ vykřikla poděšeně slečna a popadla čubičku do náruče.

„Ano — toho pejsánka tady — on se jim sádlem zadusí — mohou mi věřit — rozumím psům — zprašiví co nevidět a pak ho dají pohodnému anebo ho nechají zastřelit a zakopat — a my bychom s rodinou si náramně pochutnali — jsme tamhle za vsí pod mostem — kůži bych jim vrátil“ — vřele, přesvědčivě mluvil člověk. Ale slečna už se probrala z velikého leknutí — nedala mu domluvit — ukázala rukou ke dveřím a rozkřikla se: „Marš ven —“ a Žolinka současně se zuřivě rozštěkala — jako už dávno ne — zdálo se, že porozuměla řeči i posuňkům toho neznámého, vyhublého a

otrhaného cizince. Ten odešel sice — ale nevzdal se naděje — spatřil vycházeti ze sakristie Zbořila a zamířil rovnou k němu. Strčil i jeho krejcar do kapsy — a přednášel hned další prosby.

„Neomrzujte — dostal jste almužnu — více dát nemohu — chodí vás mnoho,“ zbavoval se ho netrpělivě farář a mířil k domovu.

„Jemnostpane — mají pejska“ — zavolal za ním žebrák — „darujou mi ho.“

„A nač?“ zastavil se farář. —

„Sníme ho“ — odpověděl člověk —. Farář bez odpovědi zmizel ve faře. Dveře práskly — klíč se v nich otočil a člověk věděl, že je vše ztraceno a otočil se i on. Fara byla jeho poslední útočiště. Odcházel za ves, kde kolem nůše seděla rodina, matka udržovala oheň a těšila se, že se otec vrátí, že na plameni toho ohně uvaří sobě — muži i dětem večeri — — —.

Ve faře zavládlo zděšení. Hle — nové a jak veliké nebezpečí hrozí Žolince. Aby tak někdo Fandu, když se s ní prochází, přepadl a Žolinku ukradl. Jako chmura vylezlo to na obzor a ten den ani následující nesměla Fanda vyjít s čubičkou než pouze před faru.

Farář nahoře a slečna v kuchyni sledovali ji plni bázně — a jak se Žolinka vykálela — už volali Fandu zpět — aby se vrátila.

Když Ticháček konečně oznámil, že už u mostu je čisto — že se tam už nikdo nezdržuje — ani u lesa — ani u kříže — zkrátka nikde v celém okolí Jilovic — zahájila Fanda znovu psí vycházky, ale měla nařízeno — nechodit daleko — jakmile by zahlídla syčáka — hned — okamžitě se vrátit — a kdyby sahal po Žolince, křičet o pomoc, volat a

utíkat — — —. Kdyby nemohla utéci, aby pustila Žolinku — a sama postavila se na odpor — a tak udržela darebáka — lumpa takového — až by pejsek přiběhl domů.

Zbořil sám dal ty instrukce Fandě, sám si je vymyslel a před každou vycházkou je opakoval, znovu připomínal a služce důtklivě na srdce kladl...

Zdálo se vůbec — že čím dál — tím více mizí v jeho duši soucit s lidmi, ale zato roste v ní a jako požár se šíří chorobná láska ke zvířatům — k němé tváři.

Zbořil si nevšiml lidí, neviděl jejich bídy, nedojímala ho jejich nouze — ale zato pilně si všiml a dokonale znal zvláště všechny psy po celé vesnici. Ani jeden neproběhl kolem fary — aby si ho neprohlédl a nezapamatoval.

Nejvíce litoval Jelínkovic psa. Starý Jelínek — protože byl „hajný“ — pokládal za nutno mít také loveckého psa, kterého volal pyšným jménem: „Rek“. Ach, byl to rek smutné postavy. Pan stavitel — jakožto majitel revíru — přivezl Reka jako malé štěňátko z Prahy a svěřil ho Jelínkovi na výchování. Vedlo se mu zle — ba velice zle — skoro tak — jako oněm nešťastným lidským tvorům — červíčkům ubohým — které si přivázely jilovické matky z pražského nalezince na výchování... Jelínek dostával od „revírníka“ nějaký příspěvek na výživu psa — ale musilo to být velice nepatrné — ježto nešťastné zvíře hojnou měrou dostávalo pouze jedinou věc: bití — a od toho neztloustlo. A tak psí kostra, kůží potažená — Jelínkův pes — toulal se ustavičně po vsi — vymetal všechny kouty, hrabal na všech smetištích a hnojištích — jako žebrák vnikal i do domů a ob-

těžoval kolemjdoucí — v jichž ruce anebo kapse spatřil krajíc chleba anebo kus jiného jídla. Zvláště důvěrným přítelem byl přespolečných dětí. Po jedenácté hodině čekával už na ně před školou a jak se vyhrnuly — mrskal už radostně „prutem“ — očuchával tašky a kabelky — a doprošoval se němě sice, ale zato tím dojemněji kousku — kousíčku alespoň — a bylo málo které dítě — aby mu neulomilo sousto placky anebo chleba... Teprve když v jednu hodinu škola zase pohltila stádečko dětí, odplížil se pes...

„To je hrozné — jak to zvíře vypadá — každou kost je na něm zdaleka vidět“ — trpce — hořce — říkal farář a bylo mu trápením pohlédnouti na vyschlého — vymořeného Reka...

„Proč to zvíře lidé jen mají, když mu nemohou dát do syta se najíst,“ zlobila se i Lidunka a cítila živou soustrast s vychrtlým psem Jelínkovým. Nebýti toho, že hajný se chystal Žolinku spro-
vodit se světa, už dávno byl by mu pan farář domluvil a vyložil, jak krásného, ušlechtilého psa má a jaké zvíře — čistokrevné račy jeho Rek je — ale tak se štítil Jelínka — nenáviděl ho a promluvit s ním nemohl.

„Kdyby to bylo možné — hned bych toho psa koupil — jen abych mu pomohl. Líhal by v boudě na dvoře jako hlídač — tam kde býval kdysi cikán“ — častokrát řekl farář — ale hospodyně mu to rozmlouvala. „To by nic platné nebylo“ — mluvila přesvědčivě, — „Jelínek bez psa nebude, prodá-li Reka — opatří si hned jistě jiného — a trápení začne znovu.“ To uznal i farář a tak se zdálo, že Rek musí být ponechán svému osudu... Ale slečna, aby se zavděčila panu faráři — měla

dobrý nápad. Zůstávaly často po obědě zbytky jídel — někdy je dostal žebrák, jindy hodily se — když nikdo náhodou nepřišel — do pomyjí. Ano, nikomu jich teď nedá — ale schová je pro „Reka“... A skutečně — jak po prvé běžel vyschlý ohař kolem — vyšla a zavolala ho ukazujíc mu hrneček plný různých kostiček — kůrek chlebových — kůží z masa a jiných odpadků, kterých Žolinka nikdy ani si nevšimla. Rek ochotně přiběhl — ale jak ho ucítila čubička — dala se do zuřivého štěkotu — až se fara chvěla. Rozčilila se jako dosud nikdy — a všichni se báli — aby se jí zlostí něco nestalo. Lidunka rychle odtrhla hrnek a Reka vyhnala.

„To se podívejme,“ smál se pak farář, „přece jen nás má Žolinka ráda“ a hladil ji po hlavičce — žárlí na Reka — a bojí se — abychom si neoblíbili jiného pejska.“ —

K večeru šla náhodou Jelínková kolem fary. Slečna na ni z kuchyně zaklepala až okno zadrnčelo a zakývala.

„Schystala jsem tuhle do hrnku zbytky od jídla,“ mluvila, jdouc Jelínkové na chodbu naproti — „tu je máte — člověku je toho vašeho psa líto — srdce mi při pohledu naň po každé bolesti se sevře — ale to vám povídám,“ nakazovala horlivě — „ať to dáte Rekovi — ne abyste to dala sníst dětem.“

„I zaplať Pán Bůh — zaplať Pán Bůh,“ popadla hrnek Jelínková a vesele měla se k odchodu.

„S tím hrnkem můžete si přijít každý den,“ volala za ní ještě slečna v růžové náladě. Její svědomí ji chválilo, že vykonala šlechetný čin. Nějaký čas se měly Jelínkovic děti lépe. Ale slečna kroutila hlavou. Bylo jí nápadno, že Rek

stále lítá tenký jako šindel, nenažraný — stále obchází děti a loudí... Zvyšovala tedy svoje dary — a vytkla to i Jelínkové. Ta se trochu zarazila — ale hned horlivě vysvětlovala:

„To věřím, slečinko — jejich Žolinka že papá jako kuřátko — ta už je zasycená — je malá a stále doma — to je Rek takový halama, sežral by za čtyry, nemá nikdy dost, sblafne všecko v hrnku jako višni a ještě se po večeři ohlíží — a ráno a v poledne ovšem musí si něco vyžebrať.“

Ale po čase se to vysvětlilo. Jelínkův podruh pohádal se s Jelínkovou a ze závisti šel a pověděl na faře, co a jak se děje.

„To zvíře ubohé nedostane z toho ani olíznout — sežerou to sami — a ještě Jelínková se chlubí, jak si pochutnají a nosí nám ukazovat, jaké krásné kousky chleba i masa v tom jsou.“

Toho dne přišla opět Jelínková — ale neodnášela si nic — ani hrnek ne — před ní ho slečna rozbila a dveře jí ukázala. Nepomohl ani pláč, ani prosby... Slečna byla jako z kamene. „Co je mi do vašich dětí?“ řekla jí tvrdě, cize a odmítavě.

Vskutku necítila s lidmi, ba ani s tím nejsympatičtějším druhem lidí, totiž s dětmi. Přilnula i ona ke zvířatům. Sypala ptáčkům v zimě před okno i na zahradu — milovala Žolinku — mazlila se s Mourou a nic se nesmála, ale shledávala to zcela chvály hodným, když četla v novinách, že kdesi v Paříži je psí hřbitov a na něm pomníky a nápisy hlásající světu, kdo pod nimi odpočívají.

Upozornila na tu zprávu pana faráře — i tomu velice se líbila a on si ji pozorně opsal a uložil.

IX.

Už asi týden pastoroval v Havlově pouze kaplan. Jemnostpán vikář jezdil po svém vikariátu a „visitoval“. Znal už dokonale celý svůj okres — nebo jak on po staru ještě říkal „trakt“, vždyť nekonal tu cestu po prvé! Že byl s faráři a kaplany znám — to nebylo nic podivného. Ti se mu chodili představovat z úřední povinnosti, stýkal se s nimi o vikariátních poradách, o pohřbech a jiných příležitostech, jeho rukama procházely jejich žádosti o benefícia, dispense a podpory — on jim psal konduity, schvaloval, doporučoval anebo konsistoři navrhoval — a proto nebylo divu, že znal jejich přítomnost i minulost — ba do jisté míry i — budoucnost. Když pan vikář zvedl prst a řekl o někom ze svého kleru: „ten nedostane nic — i kdyby se třeba na hlavu stavěl“ — bylo to pravdou — tak jako pravdou bylo, když předpovídal: „bratříčku, tak se mi zdá, že vás čeká povýšení, ztratíme vás asi z vikariátu — neradi ztratíme“ — že už farář takto oslovený počal hned nábytek balit — přestal na poli sít a v zahradě sázet a chystal se k odchodu. Ano i budoucnost svých kněží znal pan vikář Jadrný....

Ale i mimo kněze měl po celém vikariátě rozsáhlé známosti. Skoro na všech školách všechny

učitele pozdravoval jako svoje známé, v zámku věděl o každém úředníku od pana patronátního komisaře a ředitele až k písaři, všechny starosty, kteří přišli poslechnout si zkoušku náboženskou jakožto předsedové místních školních rad, všechny je jménem oslovoval, na děti se vyptával — na rodiče — poptal se po zdraví, po úrodě — pro každého měl vlídný úsměv, sladké slovíčko — o každém věděl jeho slabůstku a na tu strunu hned udeřil. „Tak co, pane starý, ještě vaříme tak dobrý malvaz?“ „Nuže, pane učiteli, o kolik exemplářů rozmnožil jste svůj herbář?“ — „A pan starosta — slyšel jsem — oposice prohrála — slavně jste zvítězil — gratuluji“ — tak se točil všude, kam zavítal — rozvážně — klidně a radostně promluvil — potěšil i pobavil. Zrovna z ručky do ručky šel. Děkanové, faráři, kaplanové, patronátní úředníci, duchodní, učitelé, starostové, jeden druhému si ho podávali a všichni něžně a jemně jako s křehkou cukrovinkou s ním jednali, jen aby se neurazil a nezamračil. A také po celou dobu visitační cesty obyčejně ani nesešel laskavý a spokojený úsměv s čistě oholených tváří pana vikáře — všecko bylo náležitě připraveno, nacvičeno — i v kostele i ve škole hladce konala se visitace — až teď ve Výšině náhle se odmlčel. Všichni si povšimli — jak ke konci hostiny vytáhl hodinky a když viděl, že se blíží k páté hodině odpolední, uletěl mu se rtů úsměv a tvář jako by se náhle stínem pokryla.

To si vzpomněl, že na noc musí do Jilovic a tam že ho čeká nemilá, tuze nemilá věc — promluvit s panem farářem přísné slovíčko a nařídit, aby dal psa z domu... Stížností se stále mno-

žily. — Listohlásek nosil čím dál tím horší zprávy o tom, co s tím psiskem na faře se vyvádí — ba dokonce i jakési udání bylo — udání sice anonymní, ale pravdivé — poslali mu to od konsistoře k „vyjádření“ a on bohužel musil zprávu v celém rozsahu potvrdit a pak dostal to nařízení, že musí pes do čtrnácti dnů z fary zmizet a že se musí podat o tom zpráva konsistoři...

S tou starostí v hlavě loučil se pan vikář ve Výšině se všemi spolustolujícími — to byl ten mrak, který se mu v duši na obzor vyhoupl a zakryl všechny radostné dojmy, které zažil.

Hostitel až se polekal nad vážností pana visitatora a neopomenul se cestou ke kočáru prosebně optat — co ho urazilo — v čem se nezachoval — aby upřímně jen řekl. Tu se pan vikář zase ulekl — že by mohl zarmoutit a znepokojit a proto důvěrně mu svěřoval: „To k vůli vám ne, bratříčku, u vás jsem velice spokojen, všechno čestně — krásně dopadlo — neopomenu o tom referovat — ale to jsem si vzpomněl, co mi nastává — víte — Jilovice! a ten tam byl hned všechnen humor“ —

„To jistě k vůli tomu psu?“ trochu jakoby rozhorleně, ale víc zvědavě optal se farář.

„A k vůli čemu jinému — Zbořil je jinak řádný kněz — až ta zatrolená psí historie — a pro mne — já bych, věřte mi — obě oči přivřel — kolikrát už jsem tam visitoval a dělal jsem, jako bych neviděl — ba i sám jsem si s tím pejskem pohrál — ale teď je konec — sama nejdůstojnější konsistoř vložila se do věci — musím být přísný — přísný“ —

A to slovíčko „přísný“ ještě si opakoval jemnostpán, když už seděl v pohodlném landauru a

když knížecí koně už s ním ujížděli z Výšiny okresní silnicí k Jilovicům.

Jindy býval landaur pěkně rozevřený jako květinový kalich a v něm seděl jako pestík pan vikář sám a sám — ač tam bylo pohodlné místo pro čtyry osoby — nanejvýš že položili vedle něho pukéty, jež mu podaly ve škole družičky při „vítání“ a potom „při loučení“ —. Jindy jemnostpán bílou, šedou hlavičkou na vše strany radostně se ohlížel — ucho nakloňoval, aby zaslechl v rachotu vozu — zda ještě na věži mu vyzvánějí — tu a tam rukou v rukavičce na pozdrav kynul a když do polí vjel, těšil se, jak sluníčko pěkně hřeje, stromy jak kvetou a pole se zelenají. — Jindy čtveřácky se usmíval a pro sebe si v duši říkal: „jsou asi rádi, že už jsem se hnul — oddychli si tam ve faře a zvláště hosté se radují — to on teď Vyšinskej vytáhne karty — sesednou se a „bulka“ bude žít — písničku si zazpívají — no — je dobře — já o tom nevím“ — ale dnes všecko bylo jiné...

Dnes byly obě půlky kočáru jako ořechové skořápky pěkně semknuty a v nich — jako jádro — za broušenými skly zdvižených oken bylo viděti šedivou hlavu a černý, lesklý klobouk jemnostpána. Chvilí se modlil brevír a když doříkal kompletář, vytáhl růženeček a jeho bezkrvé rty ševlily zdrávas po zdrávasu. Cesty rychle ubývalo a čím dál tím častěji se vrtěl a tím hustěji vzdychal pan vikář Jadrný — jako by na jehlách seděl a ne na měkce vycpaných polštářích knížecí equipáže. Náhle ruku natáhl, spustil okénko po jedné straně — vyklonil se z vozu a hlasitě zavolal:

„Pomalu jeďte, Josífk, jenom hodně pomalu — času máme dost.“ — A kdyby byl směl, jistě

by byl poručil: „a obraťte raději a domů mě zavzte — ať tam nemusím —“

Nic ho dnes netěšilo — i modlit se přestal — jenom zabořil se do kouta vozu, oči přivřel a zase tak jako na počátku si umiňoval: „přísným budu — ostře domluvím — důtklivě napomenu — a teprve pak — když bude třeba — rozkaz vy-
táhnou.“ Čelo se mu při tom vraštilo — rty se semkly — celá tvář nabyla tvrdého výrazu — a oči se pootevřely a zahleděly se na černý kufřík — ležící na protějším sedadle. Tam v jeho útro-
bách ležel ten rozkaz — — —

Vtom probudily pana vikáře údery zvonů. Lekl se — jako by to zvonily na poplach a zatím ony sedíce jako ptáci nejvýše — ve věži z celých Jilovic první shlédly jemnostpána a hned daly se radostí do jásavého zpěvu. Jeden víc než druhý volal radostně: „jemnost — pán“, ba i ten nejmenší, — sanktusový — libovolně přiklepával: „už jede — už jede“ — a tak svorně ve sboru vítaly a jásaly zvony: „už jede k nám — jemnost — pán...“

V Jozífkovi ty zvony rázem probudily hrdost knížecího kočího. Prohnul se na kozlíku v kříži — nohy přitiskl k sobě — bič v ruce sklonil do vodorovné polohy a přitáhl koním uzdy.

A hle, i koníci jakoby prochvěni byli slavnostním okamžikem. Zafrkli — prohnuli šíje jako labutě — hlavy vztyčili a nejkrásnějším parádním klusem dovezli jemnostpána před dveře jilovické fary.

To první, co pan vikář vylézaje z vozu spatřil — byla Žolinka. Pan farář držel ji v náručí bílou — na visitaci pěkně vymydlenou a vyčesanou

a ona svítíc očkama zle ňafala na pana vikáře — jako by jej vši mocí chtěla na sebe upozornit.

Zbořil se domníval, že se tím zavděčí panu vikáři, že se usměje na Žolinku jako jindy činíval, že ji pohladí, o „pac“ i požádá — něco pěkného o ní řekne a proto mu ji tak v náruči s blaženým úsměvem v ústřety přinášel — jako by tím říkal: „hle, co mám nejdražšího, to ti nesu vstříc“ —

Ale pan vikář zatím, jak jej shlédł se psem — znovu si řekl: „přísným — bezohledným budu — musí to být,“ a obrátil se ku kaplanu Blažkovi. Třikrát se s ním políbil a pak obrátil se teprve ke Zbořilovi. Ten tu stál překvapen a jaksi zahabnen a Žola jako vztekla štěkala.

„Tak tu čubku přece pusťte — ať se můžeme políbit,“ opravdu rozhněval se Jadrný.

„A je třeba, abychom se políbili?“ zvedl náhle hlavu pan farář uražen a pokořen. —

„Nu — není vskutku — dnes není třeba s vámi se líbat,“ řekl vikář a vešel. Kaplan hrnul se za ním s kufříkem.

„Pěkné přivítání! Hezky to začíná!“ — hovořil v nitru vikář. — „Ale to je zrovna dobře — v té náladě mu to dovedu přísně povědět —“ chystal se — ale potom přece, když podepsal matriky a jiné úřední knihy a s farářem před večerí osaměl — když přiblížila se chvíle rozhodná — strach přepadl jemnostpána. Nerad domlouval, vytýkal a káral a proto strach měl i nyní před tím. Chvilí pokašlával, prsty do stolu bubnoval — až náhle v nastalém tichu vyhrkl:

„Poslyšte, bratříčku, radil bych vám, abyste toho mazlení s psíčkem nadobro zanechal.“ Zabalil tak tu hořkou pilulku do papíru dobře mí-

něné, přátelské rady, do srdečného, lahodného tónu a myslil si — jistě očekával, že Zbořil kývne hlavou a řekne: „Nu — když myslíte — zanechám.“ Ale přepočítal se. Zbořil jakoby to byl čekal a jako by věděl, kam vikář míří a co se za jeho slovy skrývá — oč se opírá — pozdvihl vzdorně hlavu — v očích mu zasvítilo a on se optal tvrdě: „Překáží to snad někomu?“ A jako by chtěl provokovat svého představeného, ostentativně přivinul Žolinku těsně k sobě a ta mu zvednutým čumáčkem přítulně počala olizovati bradu i podbradek...

„Hle — ještě mi odporuje,“ v duši řekl vikář a trochu podrážděněji promluvil: „Inu — překáží — nepřekáží. Kdyby to byl světský člověk, lidé by ho pomluvili — odsoudili — tím více vás — duchovní osobu —“

„I duchovní osoba smí si snad pro radost chovali psíka?“ řekl Zbořil a řekl to hlasem zlým, protože byl chorý a popudlivý — maličkost ho rozčilila a tím více hněval ho útok vedený na to, co miloval — na Žolinku. „Zakazuje se to někde? Povězte! Citujte kánon — zákon — koncil — nebo synodu,“ dorážel na vikáře — „aha -- nemůžete — na štěstí nikde se to nezakazuje. O vousech, o šatech, o tanci, o vlasech — to ano — ale o psech — to nevím — skutečně nevím —“

„Decorum clericale,“ vybuchl teď i pohněvaný vikář. I jím zalomcovala stařecká zlost.

„Decorum clericale!“ posměšně, jízlivě opakoval Zbořil — „s tím mi dejte pokoj — to je mých bez dna — tam se vejde všechno. Nechce-li se, aby některý kněz chodil do hospody, aby kouřil, cestoval, maloval, fotografoval — vytáhne se

„decorum clericale“ — ale ani to na psy se nevztahuje. Kněží mají psy, i vy máte doma psa, i Excellenc pán biskup má psy — vím to, že je má — to byste si musil vymyslet nějaké „decorum episcopale“.“

„Ale nemazlí se s nimi!“

„A kdo ví? Kdopak to ví? Chodíte ho visitovat? Chodí k němu Listohlásek — píší vám o něm anonymní listy? Je mi přece dovoleno s něčím se mazlit.“

„Tož byste si mohl vzít nějaké dítě alespoň — sirotu — dobrý skutek měl byste u Boha a ušlechtilý příklad lásky k bližnímu dal byste celé osadě“ — náhle řekl vikář trpce a rozčileně.

Zbořil zbledl a zachvěl se viditelně na celém těle. Rázem pustil psa na zem a oběma rukama zakryl si tváře.

„Co je vám, pane bratře?“ uleknut a pln obav přiskočil k němu vikář. Věděl, co říká lékař o Zbořilovi, že se záchvat každé chvíle může opakovat, že se má všeho rozčilení varovat. — „Můj Bože — aby tak — v této chvíli — mou vinou — — —“ lekal se Jadrný —.

„Dítě? — Sirotka jste povídal?“ Zvedl hlavu náhle Zbořil a vstal. Přešel pokojem a zastavil se zase u stolu. „To vy ovšem nevíte — nebyl jste tehdy ještě v Havlově — je tomu už více než dvacet let — ale povím vám to. Když jsem se zde stal farářem — bylo v novinách inserováno dítě, vlastně pět dětí sirotek — a já se přihlásil o jedno z nich... Ujal jsem se ho a žilo zde u mne na faře. — Ach! Jak jsem to dítě měl rád!“ skoro zoufale vykřikl Zbořil a znovu klesl na židli. Slzy vyhrnuly se mu z očí a padaly mu po lících na

sepiaté ruce. — „Ludmila se jmenovala — ano, Ludmila Pokorná — a když ji hospodyně přivezla — byla tak malá, že místo Lidunka říkala si „Unka“ — a v celé faře i po celé vsi jí proto tak oslovovali. Tmavé vlásky v prstencích trásly se jí kolem bílého čílka a jako dvě černé hvězdy leskly se jí a smály dvě veliké, upřímné oči. Rostla jako z vody — měla krásný hlásek — a nevšední hudební sluch. Pan ředitel učil ji zdarma zpívat i hrát na piano a já nebyl nikdy šťastnější, než když Unka zpívala na choru dětským svým hláskem po prvé o vánocích Ježíškovi koledu...“

Zbořil přestal — znovu se zvedl a prošel pokojem — a potom víc pro sebe — jako by tu vikáře ani nebylo, povídal si dál: „A směl jsem mít Unku u sebe? Ne — nesměl. Zcela tak to bylo jako teď se psem. Nejdříve počali se ozývat na osadě lidé. Říkali, že je to dítě moje a mé hospodyně — proto, že se jmenuje po ní Ludmila — věděli, že se narodilo v porodnici a že je mi úplně podobné. Počali týrat ubohou Unku. „Říkáš faráři: tatínku?“ — ptali se jí — „A jak říkáš slečně?“ — Potom octlo se jméno moje v novinách. Mám tu zprávu vystřihnutu. „Jilovický farář chová na faře svoji dceru. Kupuje jí klobouky, dává ji učit hře na piano za ty krvavé peníze, které vybere od křtů chudých dětí dělnických“ — jako špína rozšířila se ta zpráva i po jiných listech — až náhle — jako vy dnes — přijel na visitaci vikář. — Musil jsem shánět křtící a domovský list, psát novinářské opravy, žalovat — soudit se — k tomu ke všemu jsem byl donucen — a to nestačilo. „Decorum clericale“ to žádalo — abych dal dítě okamžitě z domu — jinak

že budu suspendován — a tak jsem se s Unkou rozloučil — dřív mi psávala — já jí dlouho posílal šaty — knihy i peníze — ale teď se už po deset let neozvala — zapadla — zapomněla.“ —

„Nu — dobře“ — ozval se vikář — kterému to bylo nepohodlné — a nemilé — „to bylo ovšem dítě cizí, mohl byste si takové vzít z vlastní osady — všichni by viděli a věděli, čím je to dítě — anebo nechat je pouze docházet na faru a živit je tím, co tomu psisku házíte.“

„A ovšem mohl — lehce bych mohl — a dával jsem. Možná, že znáte Truskovou — tu, co má sedm dětí a muže kořalu. Pracovala u mne a líto mně bylo hladových dětí — měla čtyři tenkrát. Živil jsem je všechny a hle — co udali konsistoři — a co říkali lidé? „To není jen tak! Farář ji chce! Trusková s ním drží“ a když byla znova těhotnou, i její muž v kořalně vykřikoval — že to je se mnou — protože nedovedli chápat, že bych bez sobeckých příčin — z pouhé dobroty mohl prokazovat dobrodiní.“

„Konečně jsou i jiné věci, které člověk může milovat — květiny — včely — bource — hedvábníky —“

„I to jsem kdysi miloval — ale opustilo mne to — protože jsem zestárnul — zdraví pozbyl — shýbat se nesmím — nesmím sám svýma rukama pracovat a květinami anebo včelami se obírat —. A tak zbyl mi pes — ano — jediný pes — pojď sem, Žolinko.“ — Zbořil usedl a Žola skočila mu na klín — „pes hodný a věrný, milý a zábavný. Jest mi oddán, sdílí se mnou věrně tesknou moji samotu a rozplašuje úmornou nudu těch několika let — snad jen měsíců anebo dnů — jež mi

Bůh poprává. Lidé zase hubují, zase mne udávají, žalují, přijel jste a jistě máte i vy v kapse nějaký rozkaz vyšetřovat, protokol sepisovat — ale to už je mi všechno lhostejno. Nikdo nemůže o psu říci, že je moje dítě, nemohou mne podezřívát, nesmí se mi hrozit, ani suspensí — ani procesem.“

Zbořil dýchal krátce a namáhavě — jako by se dusil. Hlas jeho zněl trpce a hořkost z něho čísel. I Jadrný chápal, to že se vracení zašlé bolesti zpět do hlavy farářovy, přetrpěné žaly že znovu v něm živnou a staré, už zahojené, zavřené rány znovu že se otvírají, jitrí se a vlnou hnisem a krví. Čím déle Zbořil mluvil, čím víc se do svého minula nořil, tím víc se rozdražďoval.

Ale i vikář neustával. Cítil, že by mohla nadejít katastrofa — ale přece se zatvrdil a v duchu se pobádal: „Jen nepovolit — dodělat věc, když už jsme jednou v tom — ukončit teď a hned celou tu nemilou záležitost — přísným být — buď nyní anebo nikdy“ a dál popudlivě dorážel:

„Hle, i já miluji, i mně zbyl měkký kouteček v srdci — nesmím-li milovat děti — ženu — nesmím-li k vůli zdraví milovat zahradu — nemusím milovat proto psa. Já třeba mám rád knihy.“

„Ne, k těm mi srdce nikdy nepřiřostlo a nepřiřoste už,“ vpadl prudce Zbořil. „Nemiloval jsem knih ani v mládí. Ba, naopak, byl jsem rád, když jsem se jich zbavil. Ve školách — kde mi měli tu lásku ke knize vštípit — naučili mne knihu nenávidět. Trápili mne knihami — plnými slovíček, výjimek, pravidel, pouček — jak jsem jen mohl — odtahoval jsem se od nich a lnul k životu — k přírodě. Byl to omyl mých rodičů — Bůh jim dej nebe — abych s nimi v hrobě nehýbal — ale

měl jsem být jako oni — sedlákem — selská krev koluje v mých žilách... Bývalo mojí radostí hleďti na koně — na pluh, dívati se na oráče, na sekače, svážet a metat obilí, naslouchati hudbě cepů, svištění kos — to mne zajímalo — v tom prostředí byl jsem spokojen a po tom dosud toužím. — Nebudu si teď — na stará kolena — činiti nové nějaké násilí —“

„Království nebeské trpí násilí a ti, kdož násilí činí, uchvacuje je“ — zacitoval vikář z písma svatého.

„A nečiním si násilí? Není celý život můj násilím? Bojem?“

„Nu — když ne knihy a samotu — lze milovati společnost,“ rychle opravoval Jadrný směr řeči k původnímu cíli — „navštivte si hostinec, pobavte se tam po své chuti i libosti, třeba v karty si zahrajte — nebude to sice ušlechtilé, ale přece lepší než tohle neřestné mazlení se se psem.“

„Společnost?“ opáčil farář a zahleděl se na Jadrného. „Mám společnost a ta je němá a proto nejlepší. Povídám vám, že společnost s lidmi může být neřestnější než se psem. Jen přemýšlejte o tom! Chodil jsem léta — jak vy říkáte — do „lepší společnosti“. Sedal jsem tam nemluvný, zdrženlivý. Víím, že to vykládali jako příznak duševní omezenosti — ale já na dně své duše cítil vždycky skrytý, nevyslovený, víc cítěný odpor k tomu, čemu se říká „lepší společnost“ v hospodě. Dělal jsem, jak bych neslyšel, když vyprávěli o kněžích dvojsmyslné anekdoty, jako bych neviděl, když v novinách červeně podtrhávali zprávy o kněžích, o církvi, o náboženství a pod nos mi je kladli. Zuby nehty držel jsem se „společ-

nosti“, protože jsem věděl, že jí vyplňuji to měkké místo — jak jste řekl — ve svém srdci a chodil jsem do ní — ačkoli jsem věděl, že společnost je ke knězi jízlivá, hrubá a nesnášenlivá, že hledí na kněze jako na něco zbytečného a marného, co tu ční z minulosti, co zapomnělo včas umřít a do hrobu se položit. Až lékař zakázal mi „společnost“ — a nabyt jsem síly odtrhnouti se od ní — a vyhledal si tu společnost zde“ a kněz pohladil opět měkkou hlavičku Žolinčinu.

A tu — při tom pohledu — rozhodl se pan vikář v tom zápase vyhoditi poslední kartu.

„Ale, pane bratře — hle — jste kněz — máte odpouštět — zapomínat — dobrým příkladem býti osadě — vy pak jste pro pohoršení — lidé mluví o vás — a skutečně uhodl jste — sama nejdůstojnější konsistoř dopsala mi —“ a Jadrný vytáhl z kapsy konsistorní přepis.

„Vím, vím“ — mávl rukou — jako by se bránil, Zbořil. „Jsem kněz — před Bohem i před lidmi — a myslím, že své povinnosti jsem — pokud bylo možná — konal a co mohu a smím — dosud konám — brevír se modlím — mši svatou sloužím — i kaplana platím — aby osada v ničem zkrácena nebyla. A že jsem pro pohoršení? Dovolte — nejsme my všichni pro pohoršení? Nepohoršují se lidé ustavičně nad námi? Nade všemi — nejen nade mnou, i nad vámi — nade všemi — nad celým stavem? A jsme my tím vinni? Nemluvil už Kristus apoštolům o pohoršení — nepředpověděl to? Na mne se pohoršují pro psa, o jiných říkají, že jsou lakomci, že vydírají štolu, že se přetvařují, že žijí v konkubinátě, čtu-li noviny, čtu, jak o nás tvrdí, že nejsme vlastenci,

že nepřejeme lidu, Římu že jsme zaprodáni, že jsme nepřáteli pokroku a vzdělání, že otročíme pánům a vládě, tisk že nenávidíme, školu že zotročujeme, jmenujte mi kněze, aby se lidem zachoval — a tak už, prosím, nesahejte mi do svědomí, před svým Bohem si tu svoji křehkost omluvím, omluvím i to, že jsem se odvrátil od lidí a přiklonil se k tvorům, ano, ke psu — chcete-li, dobře jste řekl — má každý v srdci prázdný koutek — měkký, teplý — tak zcela lidský — pozemský — světský —. Jiný tam v něm chová a hřeje ženu, dítě, vnuka — nu a já ve svém stáří psa — ovšem — psa,“ dodal s důrazem, když viděl, jak vikář při tom slově sebou trhl — „omluvte to — můžete-li —“ chtěl dodat „před konsistoří“ — ale vtom se otevřely dveře a jimi vkročila hospodyně. Zvala pány k večeři — ale bylo na ní znát, že za dveřmi poslouchala — byla i ona rozčilená — slzy jí v očích stály — a vešla pouze proto, že už nesnesla déle to poslouchat.

„Umoří, utrápí ho,“ říkala si a jen tomu se divila, kde se ta řeč ve Zbořilovi jen vzala...

„Tak, pane bratře, půjdeme,“ řekl vikář a vstal. Nahoře už čekal na ně Blažek. Visitace se ukončila, druhého dne — Zbořil se Žolinkou doprovázel pana vikáře — ale slovem už se nikdo z nich o psu nezmínil. Rozešli se a Zbořila nikdo víc už nevyrušoval a neznepokojoval, ale on za to tím více přilnul k čubince. Uvědomil si a ujasnil — hlasitě vyslovil v tom sporu s vikářem, čím mu to psisko vlastně v životě je a byl rozhodnut ničím na světě že se nedá pohnout, aby se od něho odloučil.

X.

Josef Blažek už žil kolikátý rok v Jilovicích jako kaplan, když si jednou večer podepřel hlavu, vzal arch papíru a péro a počal psátí svému příteli — katechetovi v kterémsi sousedním městě následující list:

„Drahý Ferdo,

v duši mé je už nahromaděno tolik hořkosti a žalu, tolik nespokojenosti a hněvu, že ji musím vyprázdnit, vylít z ní ten kalný obsah, aby bylo v ní místo pro nové hoře a nové trápení. Nemám duše, které bych pověděl, co mne bolí a uráží, co mi tu život den po dni otravuje. Rodičům nelze to říci, nechápali by mne, bratří a sestry nerozuměli by — jiného nemám a tak si vzpomínám na tebe — se kterým jsem po čtyři roky sedával v semináři u pultu, klekal vedle tebe v oratoři, jedl s tebou z jedné mísy v refektáři a dusil se i mrzl s tebou v stejném dormitáři. Byli jsme přáteli a ačkoli si nepíšeme — přece teď vzpomněl jsem si na tebe a chci ti požalovat tesknou svoji bídu. Jsem už na pátý rok osobním kaplanem v Jilovicích — ba, skoro administrátorem „in spiritibus“ — protože pan farář jsa raněn mrtvicí — žádné funkce vůbec nekoná. Byl bych tu spokojen — lid je hodný — práce není mnoho — ve fáře se mám dobře — ani příjmy nejsou zlé —

všecko, co člověk k průměrné, zevní spokojenosti potřebuje — vše jsem tu našel — pouze jediný tvor otravuje mi tu život a tím je — pes.

Nesměj se, příteli — ano — pes ztrpčuje mi pobyt ve faře — od mého prvního vkročení do ní. On byl první, který mne ve dveřích zuřivým štěkotem přivítal, pohlédli jsme na sebe — a oba jsme vycítili, že si přáteli navzájem nebudeme. Stál jsem tehdy na chodbě a mlčel jsem. Chtěl jsem říci, že dokud má pes slovo — budu mlčeti já — a teprve až psa okřikli a on se odmlčel, pozdravil jsem, promluvil jsem a představil se. Už to ve faře těžce nesli, že jsem se tak přísně hned napoprvé podíval na Zolinku (tak se náš pes, vlastně psice — jmenuje). Žádalo se na mně, abych se přetvařoval, abych psa hladil a laskal, abych se s ním mazlil a obíral, abych si s ním hrál a rozmlouval — a já zatím cítím nepřemožitelný odpor k němu. Ještě s počátku jakž takž se mi to dařilo — ale čím jsem tu déle — tím větší vztek pociťuji, jakmile ho spatřím, ba při pouhé myšlence na něho.

A nyní si představ, že se s ním stále stýkám — že s ním spím pod jednou střechou, ba že s ním jím u jednoho stolu. Ano psí bestie sedí s námi při jídle čtvrtá. Farář, hospodyně, já a pes — ač ve skutečnosti je ten pořad poněkud jiný. Slova písma „poslední budou prvními“ se tu splňují. „Zoli, Zolinko“ — šveholí stále se rtů hospodyně i faráře. „Už papala Zolinka?“ — „Nechce Zolinka papat?“ slyšíš ustavičně. Řekl jsem jednou „žrala“ a tři dny na mne na faře nikdo nepromluvil. Víš, že nejsem přítelem psů — a tož si představ moje peklo... Ta ohava má dále hlas

pronikavý jako nůž a štěká od rána do večera. Každému, kdo vchází, vrhá se se zuřivým štěkotem vstříc a nikdo se neodváží, neosmělí ji kopnout aneb udeřit — protože každý ví, ta čubka že je sluncem, kolem kterého se otáčí farský svět. Kostelník, hrobník, osadníci, všichni nenávidí k smrti to zvíře — ale všichni je hladí, chválí, pamlsky mu nosí, sladce naň volají, jen aby se udrželi v přízni. „Nepohněvat si psa,“ to je první podmínka každého, kdo chce na faře něčeho dosíci — a proto se snaží zalichotit se mu, získat si všemožně tu psí protekci.

Máme na faře ještě kocoura — ale ten mi není tak protivný jako pes. Farář si ho také nevšímá, pouze slečna někdy se s ním mazlí. Někdy jen, když Moura (tak říkáme kocouru) přední packou protírá si ospalé oči — řekne hospodyně: „Kočička se myje, na koho se nejdřív podívá, bude bit“ a nyní farář i slečna napiatě sledují Mouru, na koho asi upře šedé svoje zraky. Ten dlouho ještě lhostejně se olizuje, měkkou tlapku si slíní — až konečně je s toaletou hotov — zívne — protáhne se a v napiatém, pozorném tichu pravidelně podívá se — na mne! „Ten zná svého nepřítele,“ zabručí farář a slečna pohlédne na mne s takovou vítězoslavnou impertinencí, jako by chtěla říci: „ten ví, kdo by zasloužil u nás bití.“ Dělámu obyčejně, jako bych neviděl a neslyšel, zabořuji hlavu do novin anebo hledím oknem ven k modrému nebi — ale všechno se ve mně chvěje a křičí: „zastřel psa i kocoura a budeš mít pokoj“ — — —

Je to chorobný kult zvířat jako ve starém Egyptě. Věř mi, bratře, že někdy srdce bolestí se mi sevře, a z očí slzy mi vytrysknou, vzpomenu-li

si, co děti sedí v poledne ve škole bez obědu a tu jak zvířatům předkládají se kousky masa, máčného chleba a kůrčičky z buchet... Nemohu toho déle snášet. Trpělivost moje je vyčerpána — a tak jsem se rozhodl dočkat konce školního roku a požádat konsistoř o jinou štaci. Miluji děti a myslím, že bych byl šťastným, kdybych se stal katechetou. Ty už máš zkoušku odbytou — napiš mi, co se žádá a můžeš-li, půjč mi některé pomůcky. — Líbá tě tvůj starý přítel

psem utýraný Blažek.“

Dopsal a oddychl si. Cítil vskutku, že se mu ulevilo. Rozhodl se — hvězda vysvobození zatřpytila se před ním.

„Nějak to už vydržím“ — těšil se pak vždy, kdykoli ho mazlení se Žolinkou rozčilovalo, a to bylo teď v poslední době častěji než jindy.

Ze Žolinky totiž přibývajícimi lety stával se zlý, protivný a neposlušný pes. Čím byla starší, tím byla svéhlavější a zlomyslnější. Jako by věděla, že všechno smí si dovolit a nic že se jí státi nesmí — počala se protivěti i Fandě — ba i na slečnu opovážila se vyceniti zoubky. Nenechala se umývat ani česat — stávala se nepořádnou — nečistou a trousila obtížný hmyz po celé faře — ba zapomínala se tak dalece, že i v samé faře hrubým způsobem porušovala čistotu a znešvařovala schody a rohy chodby i dveří.

Lehala v poslední době na prahu fary, neštěkala — ale na každého jen vrčela anebo přímo — beze hlesu kousla.

„Nu, Žolo, pusť mě, Žolinko — nu,“ prosili a chlácholili ji lidé — ale to čubce ani nenapadlo.

Ležela klidně dál a kdo se na krok přiblížil, na toho vycenila svoje bílé tesáky. Tak se stalo, že před farou kupili se lidé a trpělivě čekali, až někdo z fary vyjde a psa odvolá. Nikdo se neosmělil holí ho přetáhnout, nejen proto, že se ho vskutku báli, ale i proto, že je to „farský pes“ a kdyby se to pan farář dozvěděl, že by bylo zle — tuze zle...

Tím však rostl rychle počet Žolinčiných nepřátel. Pokousala sice už kostelníka, ministranta, Fandu — ale to ji všechno prošlo. I místního žebráka jednou kousla a slečna to vyrovnala — tak, že pan farář o ničem ani nezaslechl. Ale jednou strhl se náhle křik před farou a když hospodyně vyběhla — skákal tam na silnici syčák o jedné noze — a druhou držel si lýtko.

„Kous mne — ta bestie mne pokousala — kde je tu starosta — ať mě dá dovézt do špitálu —“

Lidé vybíhali, krky natahovali a zvědavě naslouchali, co se stalo. Lidunka rychle zavřela Žolu do kuchyně a zavolala syčáka do fary. Upokojila ho — ale stálo to pětku a obnošené kalhoty pana faráře.

Tento případ ovšem nezůstal ojedinělý — a hospodyně omrzelo vyhazovat pětky a také garderoba pana faráře povážlivě se scvrkala... Žola počala se i jí protivit — ba jednou v nestřeženém okamžiku dopadl ji farář — jak Žolu bije — pohrabáčem ji tloukla u dveří, které byly znečištěny a pokáleny.

„I vy tedy?“ spráskl farář ruce překvapením. —

Hospodyně se ulekla — ale hned se vzpamatovala. „A copak jsem blázen,“ rozkřikla se zlostně — „nechám z fary udělat psí hnojiště — budu

chodit ustavičně s pilinami a lopatou — poklízet naposled ještě po psu — Žolinka musí být bita — aby si zvykla pořádku a čistotě —“

Zbořil neodpověděl. Vzal čubinku do náruče, zanesl ji do svého pokoje a tam se s ní zavřel. Zlomeným krokem přišoural se ke svému psacímu stolku — odemkl jednu z četných jeho zásuvek a vytáhl ven balíček papíru. Beze slova rozvázal motouz a listiny rozpadly se po stole. Jednu z nich vybral si farář, rozložil ji před sebou a zabořil do ní smutné své oči. Byla hustě drobným písmem popsána a obsahovala důležité události ze života Žolinčina. Inkoust i písmo prozrazovalo, že záznamy pocházejí z různých dob.

„Dnes přišel nový kaplan a Žolinka nám utekla“ — počal čísti farář — „nevrátí-li se, vyženu i jeho.“

„Žolinka se vrátila — chodím s ní zase na procházky — dnes prohnala několikrát koroptvičky.“

„Když chovám Žolinku, zdá se mi, že je nějak těžká. Aby tak měla štěňátka! — Ne, nevěřím, že by se tak zapomněla...“

„Žolinka chytla v poli zajíčka — ale tuze se tím unavila — mám strach, jestli si neublížila.“

„V obci je kontumace psů — Žolinka má nosit košíček — ale nebude! Kdo by ji — chudinku — mohl tak trápit — leda kaplan.“

„Žolinku udali, že nenosí košíček — policajt ji udal — musil jsem zaplatit rasíkovi pětku pokuty. Dával jsem policajtovi zlatku o novém roce a zlatku o svém svátku — teď nedám mu nic — ušetřím víc než pětku.“

„Jelínek hrozí, že Žolinku zastřelí anebo otráví, protože honí zajíčky — proto nesmíme už chodit spolu na procházky.“

„Kaplan bručí, že s námi Žolinka u stolu papá. Napíše konsistoři, aby ho odvolali a poslali mi jiného — jen až slečna najde nějaký důvod —“

„Dnes kousla Žolinka ministranta, když si bral v kuchyni konvičky. Je to věrný, oddaný tvor. Bude-li kluk něco říkat, vyženu ho —“

„Žolinka hajala na divanu u mne a zaneřádila ho. Fanda, se mi zdá, že se mračila, když to musila čistit. Vyženu ji a vezmu si jinou —“

Tak to šlo ustavičně. Farář pozorně přečítal, kdy kterého vandraka kousla, co musil dáti dráteníku, co podomnímu obchodníku za to, že jim Žolinka roztrhala kalhoty — kýval nad papírem hlavou — omočil konečně pero — napsal datum a těžce — namáhavě připsal:

„Slečna — dlouholetá moje hospodyně — tloukla dnes pohrabáčem Žolinku. Za to ji vydědím.“

Dopsal a vstal. Čubu stále držel na své levici a pravicí jí hladil chundelatý, tučný hřbet.

„Vy byste se asi, chudinko, měla, kdyby mne nebylo,“ promluvil náhle ke psu a chodil dál po pokoji zamyšlen.

„Jediného přítele nemáme na světě — spoléhal jsem na slečnu a hle — ani jí věřit nelze. Odhalila dnes svoje nitro — a dobře — dobře, že se to stalo — postarám se o vás — dobře se postarám... odpočiňte si zatím na divánku,“ pečlivě — pozorně položil pejska na měkkou pohovku a sám znovu přisedl ke stolu. Vzal do ruky velikou zapečetěnou obálku. Roztrhl ji — rozsvítil svíčku a nad svíčkou ji kus po kuse spálil. Byl to jeho testament — poslední vůle — kterou sepisoval sám pan patronátní komisař, když byl tak těžce nemocen a ve které odkazoval všechno své jmění

hospodyní za věrné a dlouholeté její služby. Slečna věděla o té poslední vůli a dýchala proto bezstarostně...

Nyní ji zničil Zbořil, ale hned vzal čerstvý arch papíru a napsal do čela velikými literami: „Moje poslední vůle.“ Pak ku podivu pevnou rukou pokračoval: „Generální dědičkou svou ustanovuji svého věrného a oddaného pejska — Žolinku. Nařizuji, aby po mé smrti Žolinka byla odevzdána do Prahy spolku pro ochranu zvířat. Ten, kdo Žolinky se ujme — ať bere úroky ze všech peněz, které mám na hotovosti i které se prodejem mých svršků ještě strží. Bude-li Žolinka u něho aspoň pět let živa — bude to důkazem, že se s ní šetrně zachází a za to po její smrti bude on jejím dědicem — ale musí ji pochovat někde v zahradě a místo to označiti kamenem. Umře-li dřív než pět let mine, připadne dědictví spolku pro ochranu zvířat.“ Farář připsal datum, podepsal se — složil arch a vložil jej do stejné obálky a stejnou pečetí ji zapečetil — zcela tak — jako to bylo na starém testamentu.

„Nepozná nic,“ usmál se škodolibě, neboť věděl, že Lidunka občas se mu v jeho stole hrabe a prohlíží — nestaly-li se v něčem nějaké nápadné změny. Svázal opět listiny, uzavřel je znovu do zásuvky a s radostí zářící tváří obrátil se k pejsku.

„Tak sem pojďte, holčičko, už je o vás postaráno — hned kdybych umřel — dobře se vám povede —“

A čuba jako by rozuměla. Vyskočila faráři na klín — přední nožky položila mu na ramena a chvatně lízala mu strniskem vousů drsné tváře.

Zbořil byl tímto projevem lásky i srdečnosti až k slzám pohnut. „Pán Bůh ví“ — řekl si hlasitě — „to zvíře jako by rozum mělo — cit má a lepší než některý člověk“ — utřel si slzy a dávno nebyl sám se sebou tak spokojen — tak vesel jako dnes. Až se tomu uvečeře slečna i velebný pán hlasitě podívovali...

XI.

Byl ošklivý podzimní den. Zlý víchř vyřítíl se jako dravec odněkud z dalekých skal a lesů — rozbíl okovy — jimiž tam byl spoután a vztekle zuřil nyní širým odumírajícím krajem. Vyl a hučel, burácel a skučel a pouze občas na chvíli ustal, jen aby dechu nabral a znova se mohl rozburáčet.

„Bože, bože — to je tam zas povětrí,“ zasteskla si hospodyně na jilovické faře, když už třetí den to trvalo, když víchř zas se točil kolem fary, hvízdal v komínech, zmítal stromy před okny a rval s nich poslední žluté anebo žčernalé, zkroucené, jakoby spálené listy.

Oddychla si po každé, když se na chvíli utišil. Zaradovala se a pomyslíla: „Už přeletí — vyblázní se — přetřhne,“ ale víchř znova se vrátil, znova útokem hnal, okny lomcoval, tašky se střechy věže i kostela rval a vztekle je neviditelnýma rukama po lidech dolů házel...

„A copak to, že se pan farář dnes nehýbá?“ pomyslíla si. Kaplan už byl ve škole — hodiny odbíjely zvolna devět. „Snad jsem ho přeslechla v tom rámusu,“ vymlouvala si obavu — ale zvýšila pozornost — uslyší-li nahoře vrznout dveře, cvaknout zámek nebo kliku — zašramocení židlí — vůbec nějakou známku, že už pán vstal a

chodí... Starostlivá její péče nebyla bez příčiny. Zbořil v posledních dnech valně se změnil. Tu a tam trhlo mu cosi rukou — zachvěl se náhle sval ve tváři — noha vypovídala službu...

„To je povšechná progresivní paralysa — následek apoplexie — v centru mozkovém praská zvolna buňka po buňce — žilka po žilce se trhá,“ vysvětloval to lékař Lidunce a dodával: buďte připravena na to nejhorší.

A hospodyně se připravovala. Opatrovala sice faráře — šetřila ho — všem rozmarům jeho hověla — jen aby ho co nejdéle udržela — ale věděla, že neudrží. Pozorovala, jak mu selhává jazyk — jak nemůže vyslovit brzy tu, brzy onu písmenu, jak se stává neobratným a těžkopádným. „Jak dlouho to ještě může trvat?“ — optala se proto jednou lékaře přímo. Ale ten jen pokrčil rameny, řekl opět několik učených, cizích slov — a zakončil: „Nejméně několik měsíců — ačkoli katastrofa není vyloučena.“

„Několik měsíců!“ oddychla si hospodyně, ale přece nepřestala faráře pilně si všímat.

„Fando — už vstal pán?“ optala se proto po chvíli služky.

„Nevím, slečno —“

„Vždyť jste poklízela v kaplance. Neslyšela jste ho chodit?“

„Neslyšela —“

„Žolinku také ještě nepustil?“

„Nepustil — neviděla jsem ji —“

Slečna jako myška tichým krokem vyběhla nahoru a přiložila ucho ke klíčové dírcce v pokoji pana faráře. Klíč trčel s druhé strany ve dveřích — takže nebylo viděti dovnitř. Až dech se jí za-

tajil, jak naslouchala — ale neslyšela nic — pouze Žolinku slyšela — jak přicapala ke dveřím a dole u prahu čuchá a funí — ale nezaštěkla — protože poznala slečnu.

Hospodyně jemně zaklepala kotníčkem na zamčené dveře a vzala za kliku. Věděla, že je zavřeno, ale přece zkusila otevřít. „Klika zachrastí a probudí se“ — pomyslila si — ale zklamala se. Nic uvnitř se nepohnulo — neozval se povědomý, po ránu trochu chraplavý farářův hlas, zhurta se tázající: „Kdo je?“ — anebo: „Co už zas chcete?“ „Ach, snad zaspal, jistě zaspal,“ živila v sobě ještě naději Lidunka, „ale musím ho vzbudit“ a zabušila na dveře hlasitěji a klikou zachrastila hlučněji — ale i tentokráte nadarmo.

„Je zle!“ projelo jí hlavou a na okamžik cítila, jak se pod ní nohy uleknutím zachvěly, bylo jí — jako by náhle — neočekávaně ránu do hlavy jí někdo zasadil — — —. Ale vzmužila se. Byla i na takovou možnost připravena. Skočila do sálu, ze kterého vedly druhé dveře do ložnice farářovy. I ty byly sice zamčeny — ale klíček byl schován — na dobrém místě uložen — ležel na stole v košíčku přikryt visitkami. Farář se často po něm sháněl — chtěje si dveře otevřít — aby nemusil obcházet chodbu — když chtěl jít do sálu anebo do jiného pokoje — ale slečna krčila jen rameny: „Ztratil se“ a slibovala, „až přijde zámečník z města — až se to hodí — dám udělat nový.“ Ale nedala. Zúmýslně nevydala klíč faráři a s úsměvem řekla Fandě, která také o té skrýši věděla:

„Copak, kdyby se jemnostpánu v noci něco stalo? — Kdyby měl klíč, zamkl by jistě ze svého

pokoje i dveře do sálu — a kdopak by se pak k němu dostal? Půl vsi abychom svolali — zámečník tu není, aby paklíčem otevřel a tak bychom musili dveře vyvrátit anebo rozsekat.“

Jak byla prozíravá a jak se ta její předtucha vyplnila! Šeptajíc si cestou „je zle — je zle,“ vřítla se do sálu — převrátila naráz ozdobný papírový košíček — až tuhé — sněhobílé navštívenky rozletěly se po stole i podlaze.

„Aby tak tu nebyl,“ bodlo jí ještě u srdce — když na první pohled nespatriła klíč. Ale to se lekla zbytečně — byl tam — navrchu ležel — a jenom ve spěchu ho přehlédla. Popadla ho a už rachotila jím v zámku. Dveře se rozletěly a slečna spatřila faráře — ležícího u postele — ke spánku uchystaného — lože bylo nedotknuté a bylo vidno — hned zvečera že tu klesl a celou noc že tak tu ležel opuštěn a bez pomoci.

Lidunka při tom příšerném pohledu hrůzou zoufale vykřikla — až ji dolů do kuchyně otevřenými dveřmi zaslechla Fanda.

„To se slečně něco stalo!“ pomyslila si služka a letěla nahoru. Zastihla hospodyní, jak pracně, namáhavě zvedá Zbořila se země. Jako spásu přivítala Fandu: „Fanoušku — pomoz — rychle pomoz uložit pána do postele“ — mluvila už klidněji. Opanovala se. První vlna se přehnala — a ostatní našly už slečnu připravenou. „Rychle flanel — nebo kartáč sem — běž pro led k řezníku — cestou zastav se u kostelníka — ať letí pro lékaře —“

„A do školy pro velebného pána nevzkážeme?“ optala se Fanda už ve dveřích. —

„Ne — nevzkážeme — není ho tu třeba — nač ho vyrušovat —“

„Však on se z toho zase vykřeše,“ těšila se slečna — když Fanda odběhla a pilně třela Zbořilovi ruce i nohy. Ten ležel v úplném bezvědomí — a pouze chraplavý dech a pohybující se oči, to byly známky života.

Ale když potom přivedl kostelník lékaře a sám s ním také přišel až do pokoje — podíval se na jemnostpána — slyšel Ticháček na vlastní uši — jak pan doktor na schodech povídal slečně: „Už je konec — všechno je tentokrát marné — to už je agonie — večera nedožije.“ —

„Pro Krista Pána,“ zalomila ruce hospodyně — „a já nemám nic schováno — nic uklizeno“ — sama se lekla, jak v tom zmatku nahlas pronesla svou obavu. Ale už se stalo.

Ten její výkřik stal se zrovna povelom ke všeobecnému plenění. Ona — Lidunka — sama první začla. Rychle s třeskotem házela do kufru stříbrné přibory — nože a vidličky, skočila sem a v ruce nesla hodinky s řetízkem — skočila tam a vrátila se v ruce se svazkem ohlazených klíčů a portmonkou — skočila jinam a přinesla zlaté brejle a stříbrnou pikslu...

I Fandu zachvátila jakási nevysvětlitelná hořečka — vběhla do hostinského pokoje — popadla náruč peřin a odnesla si je do svého kumbálku — hrobník s kostelníkem slídili po faře — ze špíže vytáhli pytel mouky a ze sklepa několik lahví mešního vína.

Zdálo se, že tam uvnitř ve faře hoří — a proto že se všechno vynáší a zachraňuje a ukrývá — Ale nehořelo. Jen tam ve svém pokoji ležel opuštěn — sám a sám umírající farář.

Hektická tvář — popelavě šedá, neholená, pří-

šerně zírala skelným pohledem z bílých polštářů. Dýchal pouze ústy, spodní čelist bezvládně odpadla od horní černé, stařecké zuby znatelně vyčuhovaly z odchlíplých, okoralých rtů...

Byla to živá mrtvola...

Tak ležel — když až sem k němu ve všeobecném shonu pronikl kostelník Ticháček. Vrazil sem a lačně — slídově rozhlédl se kolem.

Na nočním stolku u postele spatřil stříbrné hodinky, jak si je farář večer z vesty vytáhl a na stolek položil. I řetízek jako bílý, lesklý hádek vinul se kolem nich. Ticháček žádostivě upřel na ně zraky — vykročil už, ale zastavil se. Così jako smrt číselo z toho kouta, kde stála postel se stolečkem a hodinky ležely tak blízko — blizoučko té příšerné hlavě zabořené do bílých polštářů...

Váhal — ale nebylo času na dlouhé rozmýšlení — šum a kroky ozývaly se farou — každé chvíle mohl sem někdo vrazit a pak byl konec. — Zavřel tedy oči a skočil kupředu. Ale vtom jako zkamenělý znova stanul. Zuřivý štěkot ozval se pokojem a Žolinka — jak Ticháček k posteli se blížil — vrhla se proti němu. Ani si jí dříve nepovšiml — neviděl — jak leží do kolečka stočená v posteli — v nohách svého pána — až teď jak shupla dolů a vyřítla se na něho — lekl se jí a zarazil — ale pouhý okamžik stačil a znovu se opanoval. „Prozradí tě,“ kmitlo se mu hlavou a už se rozehnal — zlostně přidušeně sykl mezi zuby: „Kušuješ, bestie“ — vší silou kopl Žolinku, až odletěla stranou. Vtom Zbořil — jako by jej ten štěkot z mrákot probudil, pohnul hlavou na loži — bolestně stáhl tvář a stočil oči stranou po Ticháčkovi. Ale ten faráře ani si nevšiml —

jen na psa hleděl — jak odletěl až ke zdi — ale jak znovu se zvedl — znovu na něho se vrhá, ba i po noze teď Žolinka mu chňapla. Očka se jí ohnivě leskla, vyceněné zoubky v rudé tlamce bíle se leskly.

„Nemáš dost?“ rozčilil se Ticháček — „tak tu máš — tu máš“ a kopl čubičku jednou i po druhé — a teď trefil fenku do nějakého zvlášť citlivého místa, protože rázem ustala štěkat, bolestně jen zakvikla a hlasitě kňučíc, zalezla pod postel.

Na to se díval farář —. Ležel až dosud bez vlády — ale teď — v té chvíli, kdy kostelník vztekle kopal do Žolinky — vytřeštil náhle oči — na loži se nadzdvihl — rukama zamával, jako by hrozil anebo čehosi se chytal, nesrozumitelně cosi zamumlal a vtom jako přeražen — úplně vyčerpán — padl zpět do peřin.

Byl mrtev. Ticháček skočil teď po hodinkách — strčil je do kapsy a rychle vyběhl. V pokoji za ním nic se nehnulo — nic se neozvalo. I čubinka ležela v nejzazším koutu pod postelí natažená a mlčící...

V poledne vrátil se ze školy domů Blažek.

Slečna běžela mu s pláčem vstříc.

„Pan farář umřel — teď jste tady pánem — ale nevyhánějte nás,“ prosila pokorně a podávala mu svazek klíčů.

Měla strach, aby se nemstil.

„Umřel — jak to — umřel?“ optal se kaplan — nechápal hned možnost smrti člověka, se kterým ještě včera mluvil a jedl a cítil, jak cosi hrozného valí se naň.

„Jemnostpán dlouho nevstával — nevolali jsme ho — až teď, když byl brzy čas k obědu -- šla

jsem se podívat a našla jsem ho v posteli mrtvého —.“

„Snad neumřel — je snad v bezvědomí“ — odháněl Blažek příšeru smrti a zamířil k pokoji farářovu.

„Je mrtev — nadobro mrtev,“ ujistil ho ještě na cestě Ticháček — a po chvíli sám Blažek se o tom přesvědčil.

Poklekl u mrtvolý a pomodlil se. I kostelník klečel u dveří s rukama sepiatýma. Když Blažek vstal — Ticháček ještě klečel — a náhle řekl:

„Tak se mi zdá, že i Žolinka je mrtva — jak tak klečím na zemi, vidím pod postel a leží tam natažená — v koutě zalezlá a nehýbe se.“

A Ticháček vytáhl zdechlou Žolinku.

„To jí jistě puklo srdíčko žalem,“ řekl při tom zkroušeně —.

Blažek se zachvěl. Cítil cosi nevýslovně dojemného — jakési tajemné pouto, neznámé svazky — pojící tohoto mrtvého a zdechlé to zvíře...

„Věrní i ve smrti,“ zašeptal dojat. Kostelník smál se pod kůží a optal se nejistým hlasem: „Snad aby ji hrobník zakopal?“

„A proč hrobník? Snad dokonce i na hřbitově — ne?“ zaplál hněvem náhle kaplan. Všechna nenávisť k tomuto zvířeti — nastrádaná — nadržaná — ožila v něm zas náhle. Nic už mu jí nebylo líto — ano, rád byl — přál jí, že dodělala — že se nebude musít na ni dívat — „vyneste ji a zakopejte někde ve dvoře,“ poručil drsně.

Kostelník vyšel a zahrabal pošlou Žolinku — a nikomu ani neřekl kam. Báł se, kdyby si slečna vzpomněla a nechala ji vyhrabat a kůží si chtěla

dát vycpat — aby nikdo nepoznal rány, které jí zasadil.

Nyní teprve uvědomil si Blažek své povinnosti, které mu nastaly v té chvíli, co farář zavřel oči na vždycky.

Místo oběda dal se do psaní. Oznámil úmrtí po zvláštním poslu do Havlova panu vikáři — poslal s oběžníkem kostelníka po sousedních farárech, telegram poslal do „Čecha“ a písemné oznámení patronátnímu úřadu — i hejtmanství a okresnímu soudu a pak počal s přípravami na pohřeb.

Pan vikář Jadrný sám Zbořila pochoval i nad jeho rakví dojemně promluvil. Zvlášť vhodně užil té nápadné okolnosti, jak i zamilovaný pejsek pana faráře žalostí nad mrtvým pánem posel — vysvětlil a omluvil tím Zbořilovu lásku k Žolince a aplikoval to i na lidi a když prosil, aby nebožtíkovi prominuli a odpustili, nezůstalo ani oko nezaroseno. Ba i kostelník dojat — plakal a cítil jakousi zásluhu a radost v srdci. — „Nebýti mne,“ říkal mu vnitřní hlas — „nebyl by mohl jemnostpán vikář tak dojemně teď mluvit,“ a nadobro od té chvíle ustaly všechny výčitky jeho svědomí. —

„A jestlipak zanechal nebožtík poslední vůli — jestli je o vás — má drahá — nějak postaráno?“ optal se po pohřbu pečlivý pan vikář osiřelé hospodyně.

„Prosím, to nevím — ale on nebožtík říkal, — že na mne nezapomene — že bude uznaným,“ štkala Lidunka nahlas — a myslila si — „teď by ovšem bylo pozdě — kdybych se nebyla o to postarala dřív.“ Ještě před tím, než Blažkovi

klíčky odevzdala, prohlédla si zásuvku i povědomou obálku s pečetí pana faráře — a mimovolně zněla jí teď v uších první věta testamentu — jehož věrný opis chovala v kufru: „Generální dědičkou svojí ustanovuji svou věrnou a oddanou hospodyni — slečnu Ludmilu Krejčovou.“

„Tak on bude asi někde mít poslední vůli — podíváme se s kaplanem, vlastně teď — panem administrátorem — znala jste pana faráře — budete jistě vědět, komu byl co dlužen a kdo jemu — kde má své úspory — tož byste mohla jít s námi.“ Přibrali ještě pana obecního starostu jako svědka a šli. Prohledali archiv — zjistili farní inventář — úřední knihy — všecko našli v plném pořádku. Došli až do pokoje pana faráře a zastavili se u jeho psacího stolu.

„Jde nám už pouze o testament —“ řekl pan vikář — nevíte snad, slečno, kde jest uložen?“

„Tuhle,“ říkával nebožtík jemnostpán, že ho má,“ a ukázala prstíkem na první zásuvku vlevo. I klíček stydlivě našla kaplanu — když ze svazku asi dva nebo tři darmo se snažil do zámečku vpravit.

V zásuvce nebylo nic — než balíček motouzem svázaných listin a mezi nimi zapečetěná obálka s nápisem „Moje poslední vůle“. — „Tu je,“ zaradoval se pan vikář a nasadil si rychle skřípec — který v ruce držel. Prohlédl obálku i pečeť — všecko bylo neporušené — a dal obálku i pečeť do ruky prohlédnout i starostovi, i Blažkovi, i slečně. Pak teprve ji rozřízl po délce a opatrně vytáhl složený arch papíru. Rozbalil ho a v napiatém tichu zvolna četl: „Moje poslední vůle. Generální dědičkou svojí ustanovuji“ — slečna

už zvedla zástěrku k očím a dala se do usedavého pláče — ano — znala ta slova — z paměti je znala — teď přijde: „svou věrnou a oddanou“ — pan vikář pokračoval hlasitě — „svého věrného a oddaného —“ a tu se zarazil — zbledl a vykřikl: „To je hrozné — ten testament je neplatný — to psal šílenec — on ustanovuje svým dědicem psa — kdo to jakživ slyšel“ — a mrštil zlostně papírem o stůl...

„To není pravda,“ rozkřikla se hospodyně — tak byla přesvědčena o svém dědictví, že se to opovážila vykřiknout do očí i vikáři.

„Tak si to přečtěte — bezbožná osobo — vy jste jej beztak v té jeho hříšné lásce jenom podporovala,“ urazil se pan vikář a odkopl jí papír k nohám.

Nepromluvil už a odejel...

*

V zavedeném „pozůstalostním“ řízení — uznána byla poslední vůle za neplatnou. Zvláště soudní lékař — na základě poznámek nalezených v stejném balíčku — co byl testament — prohlásil, že nebožtík, když poslední vůli psal — trpěl už zřejmě psychopatií. Soudce pak uváděl — ježto dědic — pes skončil současně s pánem — že je testament bezpředmětný a tudíž neplatný...

Promluvil teď zákon — a podle něho jednu třetinu veškerého jmění dostali chudí na osadě — druhou kostel a třetí krevní příbuzní.

KANOVNÍK

I.

Až ke kočáru vyprovodil farář Xaver Dudek pana vikáře a ještě chvíli před farou díval se za ním, než koně zmizeli za Vaňkovic stodolou, kde silnice náhle zahýbala se napravo, směrem k sousední farnosti Červenické.

Už i zvířený prach klidně ulehl zpět do čerstvě projetých kolejí, už dozněly i zvony na nevysoké věži, když kostelník zapráskl dveře zvonice, zachotil klíči a usmál se na faráře: „Tak jemnostpane, na rok zase pokoj.“ —

Tu se teprve protrhl farář ze svého zadumání, ale musil se optat: „Co jste povídal, Nyklíčku?“

„Povídám, že jsme rádi, na rok že je zase pokoj.“

„A tak,“ pokývl Dudek hlavou, mdle ze zvyku se usmál a vrátil se do fary, do svého pokoje, který v takových mimořádných dnech, jako o pouti a visitaci sloužil za jídelnu. Byltě ze všech farských místností největší.

Tam uklízela slečna se stolu příbory a zbytky cukrovinek a koláčků, které tam na talířích ladně složené jako zákusek ke konci hostiny byla postavila.

Slyšela na síni kroky svého pána a čekala, jak dveře otevře, že řekne: „Nu, Máry, držela jste se, chutnalo nám, všechno to bylo velmi dobře upra-

veno.“ Ale farář nic. Vešel s hlavou sklopenou, jako by jí neviděl, přešel pokojem, pohladil si hlavu a opět se zadíval oknem za kočárem, který už ujížděl Bůh milý ví kde.

Hospodyně zabodla oči do jeho rovných, širokých ramen, přestala rachotit talíři a příbory, a také se zamyslíla. Znepokojila ji ta nevšímanost jindy tak pozorného velitele. Nikdy dosud při tak zvláštních příležitostech neopomenul vzdát chválu jejímu umění kuchařskému, na kterém si nemálo zakládala. Ba i když něco vytkl, učinil tak šetrně, jako by tu výtku do hedvábí zabalil, aby neurazila a nebolela... Rychle se ještě podívala na stůl a rozhlédla se pokojem. Ale nic nenašly bystré její oči, co by mohlo jemnostpána pohněvat. Ubrus i servítky i teď — po hostině ještě zářily bělostí jako padlý sníh, příbory leskly se čistotou, pukét ve váze, květiny na oknech, kanárek v kleci — všechno na svém místě. „Copak je mu?“ lekala se bojácně. „Buď jim to nechutnalo“ — odpovídala si sama na otázku, „anebo aby snad pan vikář? — Vytkl snad něco jemnostpánu? — Našel o visitaci nějaký chloupek v kostele? Či snad ve škole se něco šustlo?“ Ta nejistota ji přímo mučila, nesnesla toho mlčení déle a optala se tiše: „Stalo se něco, jemnostpane?“

Kněz rychle se obrátil. „Ach, vy jste tady, slečno! Ne, nic se nestalo. Co by se stalo?“ odpovídal rozpačitě.

„Myslíla jsem, když račte být tak zamyšlený.“

„I toto, pan vikář byl velice spokojen, i pan ředitel, pan důchodní, všichni chválili jako vždycky, významovala jste se, všechna čest. Ale víte,

že nejsem tomu zvyklý, trochu mě hlava bolí, vyjdu si na procházku“ — a už rozepínal knoflíky a svlékal přes hlavu parádní svoji kleriku. To utíkal se svým tajemstvím, neboť znal slečnu Máry, která by nepovolila, až by svými uctivými otázkami jako vývrtkou vytáhla z něho brouka, kterého mu vikář nasadil do hlavy. Ještě u kočáru, když mu sázel na čistě oholené líce tři kněžské hubičky, nezapomněl mu připomenout: „Tak jak jsem pravil, pane bratře, zkuste to, za zkoušku to stojí, za pokus nic nedáte, za čtrnáct dní uplyne konkurs, do té doby určitě čekám vaši žádost, doporučím a doprovodím ji zvláštním přípisem, kde ukáží na vaše zásluhy i schopnosti. Zde se ubíjíte, nemůžete se rozvinout, uplatnit, vaše místo je tam, tam najdete pole široké pro svoji působnost.“

V zahradě už zuřivě štěkal Chlupáček. Pro toho každá slavnost farská znamenala nejsmutnější den v jeho psím životě. Aby panstvo neobtěžoval a za panem farářem neběžel snad do kostela a do školy, zavřeli ho po každé do zahrady na klíč, a klíč měl v kapse sám jemnostpán, aby psíka nikdo z falešné soustrasti nemohl pustit na svobodu, jako se jednou stalo, a Chlupáček přiletěl jako šíp rovnou k oltáři a skákal tam na svého pána, div že ho radostí nesnědl...

Chlupáček slyšel hrčet kočáry, slyšel zvony znít a věděl, že hodina jeho vykoupení se blíží. Čekal nervosně, netrpělivě. Hrabal předníma nožkama, až zem lítala do prahu, hryzl zoubky chatrná už dvířka zahradní, kničel a štěkal, jen aby na něho nezapomněli.

„No, počkej, počkej,“ zdaleka už volal farář,

lekaje se o dveře, které se třásly v závěsech, „vždyť se dočkáš — hned to bude“ a lovil v hluboké kapse mezi klíči ten pravý. Chlupáček, jak zaslechl v zahradě hlas svého pána, zakničel a udělal kotrmelec radostí. „I ty psino jedna,“ zlobil se farář, když viděl vyhrabanou jámu a třísky — „málem by ses byl prolámal z kriminálu — no dobře, dobře,“ odháněl věrné zvíře holí, „vždyť mě umažeš, pojď, půjdeme na pole, tam se vybouříš a vyvztekáš,“ a zamířil pěšinou k zadnímu vchodu zahradnímu, vedoucímu přímo do polí.

Jarní slunce nádherně svítilo na čistém nebi, jako Boží oko, radostně, spokojeně dívalo se na širošířý, mírně zvlněný kraj. Úzké meze, žlutě pokropené kvetoucími mochnami, tvořily rámce osetých, zelených polí, stromy v plném květu zdvihaly nad pružné cesty k nebi své krásné, jakoby nakadeřené a napudrované hlavy, šedí, v ohromné výši neviditelní skřivani jásavou písni plnili vonný vzduch, mouchy a včely bzučely jednotvárně při zemi, pestří motýli tiše, těkavě poletovali s květu na květ, na obecních drahách pásala se stádečka žlutých housat, farář Dudek viděl sice, ale nevnímal všecku tu velkolepou krásu kolem.

Zastavil se, zhluboka si oddychl, jako by ho cosi dusilo, kolkolem se rozhlédl, ale nikde a na ničem neutkvěl jeho pohled, až zase na dřevěné, snopky pošíité stodole souseda Vaňka, za kterou před chvílí zmizel kočár s panem vikářem.

„Směšné, ano, směšné je to, já a kanovník!“ usmál se, pružně se otočil na patě, švihl holí,

hvízdal na psa, který se honil kdesi za čmelákem, a zase vykročil. Nechtěl na to myslet, ale jen vykročil, už zase jako by slyšel vikářův otcovský hlas: „Poslyšte, Františku, něco bych vám poradil.“ I sebe slyšel, jak se hned zvědavě, dychtivě optal: „A co, reverendissime?“

„Četl jste, že Jeho Milost pan kapitulní děkan byl jmenován biskupem?“

„Ovšem, jak pak bych takovou zprávu mohl přehlédnouti!“

„A gratuloval jste mu?“

„Negratuloval, nikdy jsem s ním ani nemluvil, znám ho pouze od vidění.“

„Vidíte, to jste chybil, Františku!“

„Kdyby mu měl každý kněz z celé diecése gratulovat, a on to měl přecíst, tuze bych ho litoval.“

„Vy nejste „každý kněz“, předně jste farář a vaše činnost, už když jste u mne kaplanoval, obracela na sebe pozornost nejdůstojnější konsistoře.“

„To byla vaše zásluha, že jste o mně referoval.“

„Nehádejme se o to, ale slibte mi, až bude Jeho Milost inthronisována, že pošlete mu gratulaci, třeba telegraficky.“

„A to neslibuji,“ slyšel se ještě v duchu farář, jak rozhodně odmítal, ale vtom byl vyrušen. Proti němu s kosou na rameni kráčel sedlák Kačírek. Zdaleka už se ušpuloval a pozoroval kněze.

„Tak už je po trachtaci?“ optal se důvěrně hned, jak si spolu vyměnili pozdrav, „to má být náramně zdravé, po dobrém obědě se projít, aby zase vytrávil.“

„To byste, sousede, nebyl vy, abyste nepíchl;

kdo by vás neznal, myslil by si, že jste nějaký nepřející člověk, a zatím sám jste nám na tu trachtaci poslal beránka, děkuji vám při té příležitosti, než se odsloužím," usmíval se Dudek, podáváje ruku Kačírkovi.

„Když já za svou hubu nemohu," omlouval se sedlák vesele, „a toho berana už mám zaplaceného.“

„Tak? A čím? Nepamatuji se..."

„Ale já se pamatuji," skočil knězi Kačírek do řeči, „že bez vás nebyl by můj Vincek dostal nadaci a podnes by byl musil běhat do gymnasia

„Ach, to nestojí za řeč. A kdepak jste chodil? dvě hodiny denně pěšky.“

„Jetel jste asi sekal, co?" zamlouval to teď sám farář Dudek. Poptal se ještě na úrodu, na rodinu, zvláště na studenta a rozloučil se. Jindy jistě by se byl vrátil se sousedem, ale dnes a v této chvíli toužil po samotě, aby si mohl srovnat myšlenky, aby nabyl času, v tichu a klidu probrat se opět k duševní rovnováze, k jasu a světlu. Sotva ho opustil Kačírek, hle, už zase jako by pan vikář krácel po jeho boku a jako by mu domlouval: „Chybujete, tuze chybujete, že na tak velké pány zapomínáte.“

„Nechci se nikomu vtírat.“

„Vím, že jste skromný, ale to se někdy skromnost vykládá jako nedostí uctivá pozornost, třeba i jako hrubost a napíše se: „Nepozdravil u vrbiček.“

„Stěžoval si někdo na mne?" vzpomínal si farář, jak přímo a ostře zaútočil na vikáře.

„I toto! Vidíte, jak jste hned: hrr, hrrr! Víte, že vás mám rád, že bych vám rád pomohl, tuze

rád bych vás viděl na jiném, vyšším i lepším místě, než je vaše fara i moje, kterou byste jednou mohl po mně dostat.“

„Mně se tu v Klikově líbí, fara není špatná.“

„Ale vás je sem škoda,“ vyhrkl prudce i vikář a jedním proudem — nepouštěje Dudka k slovu — pokračoval: „v kapitole se teď uprázdnilo místo kanovnické a vy budete o ně žádat.“

„Já?“

„Mlčte a poslouchajte. Kanovníci jsou rádci biskupovi, z nich se rekrutují konsistorní radové skuteční, ne pouze čestní, titulární. Proto je nutno, aby mezi nimi seděl i kněz, který nebyl jen rektorem semináře nebo profesorem v semináři nebo někde na střední škole a který vlastní duchovní správu a život kněze na venku zná pouze z doslechu, anebo nejvýš z dvouleté praxe po vysvěcení, než se mu podařilo utéci ze vsi a složit první rigorosum. Dávno už se na to žehrá mezi kurátním klérem. Chceme mít tam zkušeného muže, který by se včas ozval a řekl: pánové, to co nařizujete, nedá se na vesnici prosadit z těch a těch důvodů. My, vikáři, dozvíme se o hotové věci, až už je na nějaké protesty pozdě, a také by se nám vykládaly jako vzpoura proti autoritě. Vy tam žádat musíte!“

„Já?“ pokusil se znovu farář odporovat.

„Ano, vy!“ hned zase spustil vikář. — „Mluvil jsem o tom i s jinými vikáři, a všichni s tím souhlasili. Chyba je, že vás tam takřka nikdo nezná, od těch dob, co jste byl u přísahy, jistě jste se v konsistoři ani neukázal — vidíte?“

„Neměl jsem tam co dělat.“

„Jiný také ne, ale najde si něco, píše, udržuje

styky, blahopřeje k jmeninám, pošle novoroční gratulaci, dovede zvířit prach, má na př. jenom misii a už noviny o tom píší, biskup se to dozví, ale vy?“ máchl vikář pohrdlivě rukou a posmíval se: „To jsou u vás maličkosti, nad to vy jste povznesen, to by bylo pod vaší ctí, na to vám nezbývá času — tak nějak odbýváte podobné zprávy,“ pokračoval opět vážně, „a tak zůstáváte jako drahokam v blátě, nikdo o vás za hranicemi vikariátu neví, nemluví, nezná vás.“

„A co na tom? Nemám žádné ctižádosti, jsem spokojen tím, čím jsem a kde jsem.“

„Jako vždycky,“ pokyvoval hlavou už uklidněný zas vikář, „ale to mi, Františku, k vůli uděláte, že tu žádost napíšete, a ostatní už bude mou starostí.“

„Za nic na světě,“ odmítal Dudek hned příkře žádost svého otcovského přítele, „darmo bych se blamoval, stal bych se směšným v očích svých přátel v kněžstvu, nemožným na své osadě, až by se dozvěděla, že jsem ji chtěl opustit. Máte zde řadu jiných a vhodnějších kandidátů. Jmenuji jen Ticháčka, Toulou, Fajmu a jiní a jiní, jen jen se třesou a vzali by za vděk i menší hodností. Já! Já! Vždyť bych v tom ani chodit neuměl“ — a dal se do smíchu.

„To byste se naučil,“ usmál se i vikář a ukončil ten rozhovor přáním: „Zatím si to rozmyslete, snad se s tou myšlenkou sprátelíte a později si o tom pohovoříme znovu.“

Půl roku uplynulo od toho rozhovoru. Dudek už se těšil, že pan vikář na to zapomněl anebo že uznal pošetilost svého plánu a taktně že o tom mlčí. Zatím dnes — o visitaci dopoledne, před

obědem, v důvěrné chvíli, když seděli sami dva a čekali na příchod pozvaných hostů, vrátil se k tomu a mluvil o jeho žádosti jako o hotové události.

„Ne a nikdy,“ řekl si Dudek, když si to zde v té jarní přírodě znovu všecko promyslel, a rázem jako by mu kámen ze srdce spadl. Všecko se v něm opět rozjasnilo. Slyšel zpívat skřivany, bzučet včely, viděl slunce svítit, kvést stromy a šťasten, spokojen obrátil se u lesa a vracel se s Chlupáčkem s procházky vesele domů.

II.

V pokoji pana faráře Dudka panoval úzkostlivý pořádek a vzorná čistota; řekněme upřímně, že to bylo jen a jen zásluhou slečny hospodyně. Pouze veliký stůl rozkročující se na dřevěných nohách právě uprostřed pokoje vytrvale vzdoroval všem jejím snahám, aby nic nenesl na své tvrdé, vyleštěné, hladké desce. Měl sice Dudek i svůj psací stoleček, vkusný, empirový, s množstvím různých přihrádek a zásuvek, ale ten mu naprosto nestačil. Ba veliké, foliové matriky se naň ani nevešly, a tak u něho vyřizoval pouze svoji hubenou korespondenci soukromou, a ostatní všecko trpělivě nesla právě ta veliká tabule na hlavním stole. Slečna Máry snažila se jí všemožně odlehčit a jakýs takýs pořádek na ní udržovat. Denně odnášela s ní knihy zpátky do skříní a příhrad knihovny, došlé časopisy rovnala podle čísel, úřední i jiné dopisy kladla opatrně pod mramorové těžítko, obálky a pásky novin pálila, vyřízené dopisy a lístky, nepřijaté knihy, vrácené časopisy posílala na poštu, tak po léta neúporně s tím přívalem papírovým bojovala. Nezvítězila sice nad ním, ale také nepodlehla. Bručel-li někdy pan farář a musil-li znovu hledat knihu, našel ji jistě na svém místě správně zařazenu a musil také vyslechnout: „Vždyť by

se jemnostpán v tom udusil, vyrostlo by to až do stropu, všechno by se pomalu ze skříně přestěhovalo na stůl.“ Uznával, že slečna má pravdu a vzdával se. Pouze tenkrát slavila slečna vítězství, když přišli hosté. Podle jejich počtu sám pan farář uklízel stůl. Pro jednoho, pro dva shrnul na stranu pouze noviny a papíry, aby občerstvení bylo kam postavit, pro tři, čtyři už bylo nutno stůl obnažit do polovičky, ale o pouti a visitaci oddychl si celý stůl a vrátil se svému pravému účelu. Matriky i papíry zmizely kamsi, a místo nich prohýbal se stůl pod měkkým, bílým ubrussem, servítky, talíři, příbory, sklenkami a mísami. Místo kalamáře s inkoustem kytice zavoněla v jeho středu a věnec hostů jej obklopil. Mohl naslouchat veselému hovoru, vtipným anekdotám a někdy i radostné písni... To byl pravý svátek proň a také dýchal přímo štěstím a blažeností, takže hosté jen neradi od něho vstávali a spokojeně, s láskou vzpomínali na chvíle u něho ztrávené...

Ale po takovém svátku zase přišla nepřehledná řada všedních dnů... I teď, jak se vrátil z procházky, našel farář Dudek stůl už uklizený, čistý a lesklý. Ale první jeho prací bylo, že vylovil odkudsi náruč papírů, položil je přímo doprostřed stolu, usedl k nim, počal se v nich přebírat a rozkládat je kolem. U jednoho kousku se zastavil a zamyslel. Bylo to poslední číslo „Ordinariatního listu“, na které v té haldě teď náhodou padl, a v něm ho zrovna píchlo do očí červenou tužkou orámovaných několik řádek. To pan vikář, hned jak mu to dubnové číslo posílal, aby to snad nepřehlédli, sám mu zatrhl vypsaný konkurs na uprázdněné místo kanovnické. Nový ka-

pitolní děkan už byl zvolen, ostatní kapitulárové postoupili ve svých hodnostech a na místo nejmladšího kanovníka-hlasatele hledal se touto cestou vhodný kandidát. „Publice notum facimus omnibus sacerdotibus in dioecesi degentibus in capitulo nostro Canonicatum vacare contigisse, et invitamus omnes, qui pro hoc Canonicatu concurrere velint, ut libellos supplices tempore sex hebdomadarum decurrente ad Reverendissimum Consistorium mittant“ — ani nevěda četl znovu Dudek, podíval se na datum pod tou zprávou a pomyslně si: „Opravdu, vikář to má dobře spočteno, ještě čtrnáct dnů zbývá.“ — „Ale co mi je po tom“ — protrhl se náhle a odložil list a sáhl do kupy papíru po novém aktu. Ku podivu však! Myšlenky na ten kanonikát ho neopustily. „Ono to také nebude jen lízat med,“ — rozjímal dále — „nejmladší kanovník je nedělním kazatelem a, pane, na kázání se musí naostřit. Neví nikdy, koho bude mít mezi posluchačstvem, pamatuje se, když byl ještě theologem v semináři, jak přísně a s chutí kritisovali majstři takového kanovníka-kazatele! I sám biskup zabloudí někdy na jeho kázání, městská inteligence, redaktor novín, studenti, řeč aby byla prošpikována jako zajíc samými citáty, aby měla hlavu a patu pořádnou, aby byla víc dogmatická než mravoučná, aby o nic nezavadil, nikoho nemile se nedotkl, zkrátka hotový tanec kazatelský mezi vajíčky. To zde na vsi může mluvit populárně, říci osadníkům upřímně a otevřeně, co mu na srdci leží; ne, z toho mraku nebude déšť. Takovou starost si neuváže na krk“ — ukončoval zase svou meditaci a pohroužil se do četby výnosu okresního

hejtmanství, který před ním ležel. Ale ať se nutil, jak chtěl, ani nevěděl, že jedná o očkovancích, a hejtmanství že nejen žádá jejich seznam, ale aby i to očkování osadě doporučil a podporoval. Písmenka jako by mu skákala před očima a myšlenky ne a ne zkrotit a soustředit. „Copak ten kanovník bude věčně kazatelem? Věčně bude nejmladším?“ napadlo ho, „vždyť probošt už je kmetem přes osmdesát let starým, dlouho-li to s ním může trvat; než se naděješ, staneš se kazatelem svátečním.“

„Ale, Bože, vždyť to je přímo kanibalství,“ vylítl náhle Dudek se židle, jako když ho bodne, „probošt je živ a já tu myslím na jeho smrt, a pro nic a za nic, žádat přece nechci a nebudu, a jen vikář mi toho štíra do srdce vpravil, Pán Bůh mi hříchy odpust, ale řekl bych, sám ďábel že mi to našeptává; hle, drápkem jen zachytí se ptáček do tenátka, a už je ztracen celý — ale já se nedám, nedám se....“ Kasal se v duchu, měře dlouhými kroky pokoj.

Dole v přízemí, v kuchyni právě pod pokojem páně farářovým přestala hospodyně chrastit nádobím a poslouchala. Sáhové kroky ozývaly se jí nad hlavou, až se strop otřásal. „Aha, už ho to drží,“ usmála se v duchu slečna a vzpomněla, co jí svěřil vikář, jak jí prikazoval, když zašel o visitaci i do kuchyně, i do jejího pokojíčku, „a pana faráře k tomu mějte a nepovolte mu, vždyť běží také o vás, je to přece jen jiné, být hospodyní v residenci kanovnícké než na takové farce. On nechce o tom ani slyšet, ale musíme ho zpracovat, přesvědčit, že chceme jen jeho dobro.“

Pan vikář byl výborný znatel lidí a věděl,

získá-li slečnu Máry pro svůj plán, že už to na polovic vyhrál. Spokojeně se proto díval, jak se při jeho slovech zajiskřilo radostí v černých očích Márinčiných, jak horlivě slibovala, aby byl bez starosti, že se přičiní všemožně, že beztak pan farář by se tu udřel, že dělá lidem agenta, písaře, advokáta, se vším že na něho lezou, raifeisenku, nákupní družstvo, okrašlovací spolek, hospodářskou besídku, všecko že vede, ledek, uhlí, sůl, superfosfát že objednává ve velkém, rozděluje to a rozpočítává, do nocí že sedí a píše, a všem se nezachová, černý nevďek že za všecko sklízí, kupci a hostinští že ho ani cítit nemohou.

„Tak vidíte, tak vidíte,“ horlivě svědčil vikář a rozpaloval ve slečně ten ohníček, „tam by měl pokoj, a pak město — město! Všecko se tam dostane, krám na krámu a jaký výběr všude! Zde se musí spokojit člověk tím, co mu řezník, kupec, pekař do košíku hodí, vždyť to znám z vlastní zkušenosti.“

Hospodyně políbila panu vikáři vděčně a vřele ruku a zrovna hořela touhou, aby už už mohla s panem farářem o tom promluvit. Věděla však, že je paličák, umíněnec, že se musí na něho zvolna, opatrně, nepoplašit ho, když si jednou řekne: „to je mé poslední slovo,“ — že to skutečně znamená „Amen“ všech řečí o předmětu, že je konec, a ničím a nikým že se nedá pohnout, zviklat anebo donutit, aby obrátil. „Ano, tak hlavatý je,“ povzdychla si slečna, vzpomínajíc, co už se pro tu jeho tvrdohlavost sama naplakala...

Už prve, když tak stál zadumán u okna, myslela, že nadešla vhodná chvíle, ale utekl jí na procházku. Zato teď, když ozvaly se slečně nad hla-

vou odměřené kroky od okna ke dveřím a zpět, věděla, že se jejímu pánu starost z hlavy na procházce nevykouřila, že se s ní vrátil domů, a ta že ho teď prohání pokojem jako zavřeného lva klecí.

„Kout se musí železo, dokud je žhavé,“ řekla si hospodyně a rychle odhazovala svrchní špinavou zástěru, otřela si ruce a rozhlížela se kuchyní, hledajíc nějakou záminku, se kterou by mohla nenápadně vejít do pokoje pana faráře.

Na okně ležely netknuté noviny a časopisy, v pásce ještě, tak jak je listonoš před chvílí přinesl.

„Aha,“ zaradovala se, „ani na ně dnes tou starostí nevzpomněl, to se mi znamenitě hodí.“

Pomalů, po špičkách vystupovala po schodech nahoru. Jindy vyletěla jako srna, ale teď jako by centový kámen nesla a ne trochu potištěného papíru. „Duch svatý kéž by mne osvětlil a anděl strážce aby při mně stál,“ vzdychala bojácně, už skoro za dveřmi. S tlukoucím srdéčkem, jakoby opravdu vstupovala do lví klece, ale s tváří usměvavou smačkla kliku a tiše otevřela dveře. „Nesu noviny,“ řekla hned na prahu, jako na omluvu, že vyrušuje.

Farář se postavil a upřel na ni oči. Jeho pohled byl prázdný, nic nepovídající, prozrazující, že se myšlenkami toulal bůhvídkde...

„Ach, noviny,“ usmál se náhle, „vidíte, jako na smrt jsem na ně tou starostí zapomněl.“

„Starostí? A jakou pak to starost má jemnostpán, smím-li se tázat?“ hned plna účasti optala se hospodyně a pokročila od dveří.

„Ale — ani se neptejte,“ usmál se farář a roz-

trhával pásku novin. Tu hrozilo plánům slečny nové nebezpečí, podívá-li se pan farář do novin a chytne-li ho nějaká zpráva, úvodník nebo feuilleton, mohlo by se střílet kolem něho a neutrhne se od nich. Nesmí se nechat odbýt...

„Snad přece nebyl dnes jemnostpán se mnou spokojen?“ optala se proto znovu, ale tiše, jakoby nesměle.

„I Bůh chraň, co vás to jen napadá,“ vesele se smál Dudek, „kdybyste věděla, co mně vrtá mozkem, sama byste se tomu usmála.“

„Nó — kdybyste se mi ráčil svěřit, možná že bych alespoň poradila, ono vždycky neplatí o nás: dlouhé vlasy, krátký rozum“ — stejně rozmarně odpovídala Mária, potěšená, že hovor už se navazuje.

A tu střelil hlavou Dudkovou nešťastný nápad: „Copak by tomu asi říkala, kdyby věděla, oč vlastně běží?“ Trochu ješitnosti také se ozvalo v jeho nitru, aby se pochlubil, co na něm pan vikář chce, k čemu ho má... Chvilí ještě mlčel, jako by se rozmýšlel, váhal, ale pak touha po sdílnosti, vrozená více méně každému tvorů společenskému, přece jen zvítězila.

„Ani byste neuhodla, k čemu mi pan vikář důtklivě radí“ — počal dost vážně, usedaje s novinami k psacímu stolku.

„Nevěděla bych“ — lhala slečna tak mistrně, že se farář zdálo, jako by zrovna hořela zvědavostí. „Trochu ji musím potrápit,“ usmál se pod kůží a nahlas řekl nedbale: „Tak hádejte!“

„Jakpak bych to já ubohá mohla uhodnout! Jistě zas k nějaké schůzi — nebo k nějakému spolku — či přednášku nějakou má jemnostpán

mít — nebo snad brožuru zas nějakou napsat a vydat?“ hádala zvolna, když na každý její nápad farář odmítavě trásl hlavou.

„Tak se vzdávám!“

„Také musíte, to byste do nejdelší smrti neuhodla.“

„Neračte mě déle trápit,“ žadonila slečna trochu mazlivým tónem.

„Nuže, nastavte ouška a nelekejte se: O místo kanovnické mám žádat!“ — vyhrkl najednou ze sebe a hned dodal: „Teď to tedy víte, rozumí se, že je to hloupost, že mne ani ve snu nenapadne, abych v tom pana vikáře, jehož si jinak vysoce vážím, poslechl.“ Pocítil sice, že se mu tím sdělením ulevilo, ale vtom jako by se zastyděl za tu slabost, že nemlčel, rychle ještě připomenul: „Ano, rozhodně je to hloupost a rozumí se, že se o tom nikomu a před nikým ani slůvkem nezminíte.“

Slečna pojednou strašně zvažněla. Mlčela chvíli, jako by nebyla slova mocna a pak smutným, jakoby zastřeným hlasem se optala: „A tomu se jemnostpán směje?“

„A co mám dělat? Napřed jsem o tom uvažoval, pak jsem se zlobil, když si vikář hnal stále svou a teď už se směji, protože je to vlastně k smíchu.“

„Pan vikář si tedy z jemnostpána tropí šašky?“

„Ale co vás napadá, to ne, on to myslí velice vážně, má pro to své důvody, které vlastně uznávám správnými, pouze myslím já, moje osoba, že se k té hodnosli jaksi nehodí, že bych se v té parádě nedovedl ani pohybovat; mohla byste si

mě představit jako kanovníka?“ optal se opět s úsměvem.

„Ne jen představit, ale já dávno tvrdila, že je vás na vesnici škoda, že jste zrozen pro jiné prostředí, přímo stvořen pro město a pro vyšší, mnohem vyšší hodnost, než je vesnický farář. A zvláště důstojnost kanovnická a malebné její roucho by vaší ztepilé postavě slušelo, fialová barva vůbec sluší brunetům“ — rozohňovala se Mária.

Dudek se smál, bavilo ho to nesmírně, jak se jeho hospodyně pouhou myšlenkou dala unášet, ale pak zase tak odmítavě zatřepal rukou a prohlásil slavnostně: „Na vsi jsem se narodil, na vsi stále působím a na vesnické faře chci umřít, já jsem zde zcela spokojen, nic mě tu netrápí, lidé mě mají rádi —“

„To si myslí jemnostpán —“ vpadla mu teď do řeči slečna.

„A snad ne?“ vytáhl Dudek do výše obočí, svrástil čelo a vstal.

„Já vás šetřím a nedonáším vám a nežaluji,“ vážně a upřímně počala mluvit slečna, „neboť vím, že by vás to zarmucovalo. Ale mýlíte se, za všecku svou snahu a oběť sklízíte i vy zde nevděk. Není člověk ten, aby se líbil a zachoval všem.“

„A co? Co?“ lapal farář dech.

„Já se vám to ostýchám říci, poněvadž sama nejlépe vím, že je to strašně špinavá křivda, ale udeřte na kostelníka a uslyšíte, jak se v lidech mýlíte.“

Farář už dál neposlouchal a také neslyšel, jak slečna uvádí další důvody, jak jemnostpán by

se zde udřel, předčasně zestaral, uběhal se do přespolečných škol a k nemocným, že není ze železa, šetřit že se musí. Jiné příjmy že na takovém místě budou a že lze tudíž také lépe žít, dopřát si lepšího sousta, i když není zrovna pouf anebo visitace. Na takové vesnici, že s bídou dostane kousek toho masa. Ale ve městě, kde jsou obchody s lahůdkami, to že by se teprve díval a chválil...

Druhý den ráno, hned po mši svaté, zavolal si farář kostelníka do fary. Zamkl se s ním ve svém pokoji a dlouho jej vyslychal. Nyklíček už byl poučen slečnou a nic nesmlčel, naopak, sem tam ještě polínko přiložil a zatápěl, až Dudek zlostí i lítostí rudl. „To mám za všecko! Tohle mně! Takhle o mně!“ jen vzdychal.

„Jemnostpán nemůže říci o mně, že bych byl snad donášec“, končil kostelník, jsa už na odchodu, „ale když jemnostpán se konečně sám optal, tu jako věrný a oddaný služebník měl jsem za svou povinnost, říci pravdu.“

„Jste za to hodný, Nyklíčku, já neměl tušení, kdopak by si pomyslíl — ale počkejte!“ zahrozil Dudek rukou a vytahoval čistý arch papíru, aby si napsal makulář žádosti o — kanonikát. —

III.

Od visitace neminulo dne, aby Dudka nepotkala nějaká nepříjemnost. Jindy by si takových drobných maličkostí, jaké život vždycky s sebou přináší, nebyl ani všiml, ale v tom podráždění všecko si hned vykládal na horší stránku, rozčiloval se, špatně spal a ani jíst mu nechutnalo. „Ano, pryč odtud,“ řekl si a neviděl jiného východiska z hořkosti a útrap, které tak náhle se na něho sypaly. Ale když odevzdal vikáři žádost, pojednou bylo mu, jako by procítl z těžkého snu, jako by vystrízlivěl z nějakého omámení.

„Bože, lidi budou kněze věčně pomlouvat. Co činím, nečiním přece proto, abych sklízel lidskou chválu. Nebudu se přece jak zelený kaplánek nějaký pachtit a bažit po popularitě. V mém věku!“ opět uvažoval, všecko střízlivě posuzoval sám a porušená duševní rovnováha se mu zvolna vracela.

„Mlčte, Nyklíčku,“ utrhl se na kostelníka, když mu po mši svaté přišel zase s nějakou zprávou, „nechci už nic slyšet, vím již toho dost.“

Na slečnu byl sice o něco zdvořilejší, ale také jí dal rozhodně znát, že si přeje mít klid a pokoj, ať si lidé říkají a dělají, co chtějí, jemu že stačí jeho svědomí a o víc že se nestará.

Márinka stála chvíli, jako by ji studenou sprchou

polil, ale pak pohodila furiantsky kadeřavou hlavičkou, sešpulila rtíky a myslila si: „Tak dobře, vždyť už toho ani není třeba, žádost už je podána a ostatní je starostí pana vikáře.“

A bylo.

Neuplynul ani týden, a Dudek dostal od pana vikáře psaní. „Milý Františku!“ psal mu otcovský jeho přítel, „tak tedy alea jacta est! Vaši žádost jsem právě odeslal a neptejte se, jak jsem ji doprovodil! Cestičku jsem Vám znamenitě prošlapal a nyní se hodte do parády a jeďte se představit. Jeho Biskupské Milosti psal jsem přímo zvláštní list a výslovně v něm uvedl, že v nejbližších dnech složíte mu osobně svou poklonu. Při té příležitosti zastavte se v konsistoři, mám tam ležet dvě žádosti o dispens manželských překážek, ženiši na to spěchají, tak mi je přivezte, anebo alespoň to popožeňte. Vám cele oddaný vikář Havrousek.“

„A to je pěkné nadělení!“ mrzutě povzdychl si farář, ukládaje přečtený list pozorně nazpět do obálky. Pocítil náhle rozhodnou nechuť k cestě a hned si umiňoval: „Nikam nepojedu! Odepíši vikáři, že jsem splnil jeho vůli tím, když jsem žádost podal, ale dál že ani prstem nehnu. Vždyť už já ani bych nedovedl s takovými pány mluvit, nevím, komu se říká „illustrissime“, komu „doctissime“, „spectabilis“, „amplissime“ nebo „eximie“ — zmotl bych to všechno a stal bych se směšným!“

„Což o to, to by bylo nejmenší,“ napadlo ho po chvíli, „vytáhni Borového, přečti si v jeho Právu odstavec: titulatury osob duchovních a budeš mluvit jako dvorní ceremonář.“

„Dostanu ještě trému, budu tam něco koktat.“

„Jsi to zbabělec!“

„A škoda peněz, tři, čtyři desítky by na to praskly, něco projedu a utratím, něco abych koupil domů...“

„Jsi to lakomec!“

„Už jsem, pravda, po kolik let ani paty z domova nevytáhl. Neškodilo by mi, provětrat se, osvěžit...“

Tak svářily se v něm dva hlasy, jako by dva různí lidé mluvili, jeden o kanonikátu nechtěl ani slyšet, druhý se všem obavám a pochybám jízlivě smál a farář tím vnitřním sporem nesmírně trpěl. Stával se popudlivým, zhorka nakvašeným, i na slečnu se utrl, vyhýbal se lidem a nápadně rád vyhledával samotu. Asi týden ležel list vikářův na jeho stolku nezodpověděný. Kolikrát už vzal Dudek pero do ruky že odepíše, odpoví, ale po každé zase nerozhodně je odložil, rozmýšlel se, váhal, až konečně jednoho dne popadl hůl a rozběhl se rovnou k vikáři.

„Čekal jsem vás, Františku, čekal, že se přijdete poradit, než se na tu cestu vydáte,“ radostně ho vítal pan vikář.

„Já, prosím, nemám k tomu valné chuti,“ omlouval se Dudek.

„To vím, ale jen do toho kyselého jablíčka kousněte, uvidíte, že chuť při jídle sama se dostaví. Pořád se pro ten můj plán nemůžete nadchnout, abych vás do všeho strkal jako malé dítě.“

„Nejraději bych tu podanou žádost odvolal.“

„Teď!“ spráskl vikář ruce a zhurta se na faráře obořil: „copak jsme chlapci, abychom se ří-

dili svými rozmary? Co by si Jeho Milost Biskupská pomyslna nejen o vás, ale i o mně? To byste to vyvedl! Žádost je podána a vy jako rozvázný muž jste povinen své i mé cti, abyste na ní trval, rozumíte!“

„Ještě si ke všemu i vikáře rozhněvám,“ bojácně si pomysln Dudek a mlčel už. Srkal pomalu kávu, opatrně ukusoval řízek práškové buchty a myslil si: „Děj se vůle Boží...“

„Copak tam v kapitule opravdu nemáte žádného známého, na kterého byste se obrátil, který by vám při tom prvním kroku byl radou a pomocí, pověděl vám alespoň, v které residenci ten který kanovník zůstává, kdy bývá doma a návštěvy přijímá, jak nutno s ním mluvit, víte, v takových případech někdy na maličkosti záleží.“

„Abych řekl pravdu,“ mrzutě přiznával se farář, „sám ani dobře nevím.“

„Tak se podíváme do schematismu, mám nejnovější vydání,“ zvedl se vikář a přinesl tlustou knihu čtvercového formátu. Dudek opravdu žádného z kanovníků osobně neznal. Byli vesměs starší než on, pouze si vzpomněl, že pan kapitulní děkan býval v semináři jeho profesorem dogmatiky.

„Přece něco,“ potěšil se vikář, „tak k němu rovnou půjdete, představíte se mu jako jeho vděčný žák, řekněte, že jdete k němu rovnou, že víte, jak na něm všechno záleží a ostatní již samo půjde. Takové pány těšívá důvěra a ochotně poradí. Hned vám také řekne, kdo všechno žádá, ba možná, že vám určí, kdy budete mít probatiku.“

„Probatiku? Jakou probatiku?“ upřel Dudek na vikáře překvapené oči.

„Ale, ale, Františku“ — mrzutě už a káravě odpovídal vikář, „vidíte, jaký jste! Kdybych se vás optal, čemu se musí podrobit kandidát poslaneckví, jakou kvalifikaci musí mít třeba řekněme pan inspektor školní, které jsou podmínky pro přijetí do gymnasia, jistě byste to věděl, a tu v otázkách vlastního stavu jste tak zanedbaný.“

Farář se začervenal a náhle se rozpomenul, rozbřesko se mu pojednou v hlavě. Už ví! Ovšem, musí mít kázání před celou kapitulou, jakousi kandidátní řeč před volbou a teď musí se vypravit na agitační cestu ke svým voličům...

„Jen kuráž, Františku, kuráž! Kdo se dal na vojnu, musí bojovat,“ povzbuzoval ho ještě při rozchodu vikář. „Když už jsme se do toho dali, nepovolíme, dokud nevyhrajeme.“

Dudek jenom povzdychl, ale vrátil se rozhodnut, že se tedy všem těm formalitám podrobí a hned také vydal se na cestu k biskupskému městu sídelnímu.

Jindy by se byl na takový výlet těšil, byl by měl oči i uši pro všechno otevřené, byl by se ve vlaku s každým seznámil, popovídal si, pobavil, leč tentokráte seděl mrzutě v koutku svého oddělení a říkal si brevíř. Starost seděla mu v týle a provázela ho celou cestu. Jak asi bude přijat? Co mu řeknou? A co doma — v Klikově — jeho osadníci? Co řeknou, až se to dozví... Neutají se to, nezůstane to v pytli, když teď dvakrát po sobě pojedou do města. Něco už tuší, starý Kačírek už si ho dobral hned cestou k nádraží, kam že jede tak vyšnořený jako ženich. Musil lhát, vymlouvat se, ale ten děda nepovolí, až to někde vyzví.

Všichni okolní kněží o tom vědí a tak se to co nevidět rozkřikne...

„Aťsi, vždyť to není nic nečestného“ — zase Dudkovi našeptával ten druhý hlas v jeho nitru — „naopak můžeš býti hrdým na to, že tě vikář vyzval, tebe, jediného z celého vikariátu, a staneš-li se kanovníkem, teprve budou otevírat oči, i ti, co se o tebe otírali, ti nejvíce.“ —

Tak i v těch starostech ubíhala mu rychle cesta, ba příliš rychle. Nerad jen opouštěl vlak, neboť věděl, to nejhorší že teď mu teprve nastává.

„Jen kuráž, Františku, kuráž, přes hubu vám nikde nedají,“ jako by slyšel povzbuzující hlas vikářův, když překročoval práh příbytku pana kapitulního děkana.

A skutečně, všecka tíseň a bázeň jako by s něho pojednou spadla. Představil se a pan kapitulní děkan hned sám se upamatoval, že býval v semináři jeho žákem, ale to už jsou léta, to že bývaly jiné a lepší časy, poptal se ho na zdraví, pochválil, jak pěkně vypadá, že by mu nikdo čtyřicítky nehádal, ale to že venkovský vzduch je přece jen zdravější, než ty dusné kouře a prachy městské, zajímalo ho, jakou má osadu, kolik škol, jak vychází s učitelem, až nenápadně stočila se řeč na vlastní účel farářovy návštěvy. „Poradím, rád vám poradím, a těší mne, že jste se obrátil přímo na mne,“ srdečně mluvil pan kapitulní děkan, „pokud vím, není žádostí o kanonikát tentokrát mnoho. Mohlo by to jít, pokud mne se týče, budu pro vás jako pro svého žáka. Ale to víte, mám pouze jeden hlas v kapitule, a tak nutno představit se i ostatním pánům, zvláště Jeho Milosti panu biskupu, dále panu proboštovi, toho

zvlášť nesmíte minout, je už sice vetřchý stařeček, často už do sesí ani nepřijde, ale hlasuje první.“

„Vím dobře, kde je proboštsství, půjdu tam rovnou odtud, ale na ostatní residence už se dobře nepamatuji,“ ochotně souhlasil Dudek.

„Rovnou odtud?“ pozastavil se nad tím pan děkan a zvolna, jako by přebíral a vybíral slova, pokračoval: „víte, miláčku, nesmíte být uražen, mám na zřeteli jen vaše dobro, k těm ostatním návštěvám musíte se hodit do parády, abyste udělal dobrý dojem, na prvním dojmu mnoho záleží, někdy víc než na celé žádosti. Já ovšem na takové maličkosti nedbám, ale mnohý člověk si na formality potrpí.“

Farář Dudek i starý Kačírek v Klikově mysli, Bůh ví jak je vystrojen, a zatím teď slyšel, tak jak je, v černé čamaře a měkkém klobouku, že oficiální návštěvy dělat nemůže. Že musí mít kleriku, cingulum, plášť kněžský, rukavice, tvrdý klobouk, nejlépe cylindr, vzít si, kdyby přšelo, možno-li, fiakra anebo alespoň drožku, aby nevěšel s mokřými nebo uprášenými střevíci, visítky mít po ruce a hlavně nezapomenout na tonsuru...

Dudek mohl shořet hanbou, ale přece se neurazil, nerozhněval, tak šetrně mu to pan děkan řekl, že naopak cítil vděčnost k němu, stál před ním tiše a pokorně jako žáček a jen sebe peskoval: „To všecko ta vesnice, mech tam na člověku naroste.“

„I to se podá, bratříčku, to se všecko podá“ — těšil ho vesele pan prelát — „rozumím, že sem k nám nemůžete každé chvíle jezdit. Tak víte co, probatičné kázání budete mít na svátek navští-

vení Panny Marie a při té příležitosti si ty návštěvy odbudete, tak se to ostatně dělává vždycky.“

Když se Dudek octl opět venku na čerstvém vzduchu, otřel si nejprve pot, který se mu peril na čele. Horko sice bylo, slunce pražilo, ale jemu se zdálo vedro nesnesitelným. První jeho myšlenkou bylo, letět na nádraží a nejbližším vlakem se vrátit domů. Domů ujet a nechat to všechno plavat, napsat list vikáři, děkanu, biskupu, že si to všechno rozmyslil, že se z vesnice nehne, i kdyby zlatým kočárem pro něho přijeli. Už vykročil, když vtom zaslechl za sebou: „Nazdar, Francku!“ Rychle se obrátil a spatřil tlustého velebníčka, jak se usmívá a žene se od biskupství rovnou k němu. Ani ho hned poznati nemohl, až přišel blíž a lépe si ho všiml, také hned radostně zvolal: „I pozdrav tě Pán Bůh, Boháči!“ Dva přátelé po mnoha letech leželi se v náručí.

Boháč, kněz neobyčejně živé letory, hned vyprávěl sdílně: „Byl jsem u přísahy, za týden se stěhuji do Stříbřin, těším se na to, budu tam jako na novém světě, dráhu i poštu budu mít v místě, fara je slušná, kostel v pořádku, a co ty tu sháníš?“ optal se náhle.

Dudkovi bylo, jako by mu revolver nasadil na prsa.

„Já? Celkem nic. Pouze u kapitulního děkana jsem byl, jakési úřední jednání,“ koktal v rozpacích.

„U kapitulního děkana? A co tam, prosím tě, vždyť děkan už je vlastně odstavená veličina, ani v konsistoři nezasedá.“

„Tak ti to řeknu, ta zatrolená žádost by málem udělala ze mne lháře, anebo alespoň neupřímné-

ho přítele, ale nelekej se, mou vinou to není. Žádám o místo kanovnické.“

„A k tomu jsi se nechtěl přiznat? To přece nezůstane pod pokličkou.“

„Nerad o tom mluvím i slyším.“

„A to's pěkný kandidát. — Byl's snad vyzván?“

„Byl, ale pouze vikářem.“

„Generálním?“

„I toto, pouze naším.“

„Hm, to je trochu slabé.“

„Pokoje mi nedal, ustavičně vězel na mne, až jsem povolil.“

„Což, zažádat si může každý.“

„To vím, ale propadnout také.“

„Nutno s tím alespoň počítat“ — smál se Boháč — „ale tvá kandidatura je jistě vážná, máš za sebou činnost organizační i politickou, na kterou můžeš hrdě ukázat. A víš, kamaráde, nejen já, ale myslím všichni venkovští kněží, že by ti toho upřímně přáli.“

„Chci žádost odvolat.“

„A proč? Což tě pan děkan špatně přijal?“

„To ne, naopak, velice vlídně a srdečně, ale je s tím spojeno tolik formalit, návštěv, kázání — a dej mi pokoj, rozlaďuje mě to a konec konců, nač je mi toho třeba?“

„To's mi krásný kandidát, zahazovat už předem flintu do žita!“ rozohňoval se hned přítel, „i když to projedeš, tak to vlastně v našich očích vyhraješ, ukáže se, že opravdu my, vesničtí faráři, končíme kariéru vikářstvím, výše — na hrozny — že ani pomyslit si nesmíme. Dudku, ty musíš a budeš žádat“ — poroučel rozhodně a už se kolegy nespustil. Chodili spolu, ba Klikovský

farář posílen i povzbuzen přítelem koupil si nový klobouk, cingulum a plášť, černé rukavice, střevíce s přaskami, nové visitky si objednal a vrátil se domů veselejší, s jasnější myslí, přesvědčen teď nadobro, že to, co podniká, není směšným.

Když potom noviny přinesly zprávu, že o svátku navštívení Panny Marie bude mít v katedrál-ním chrámu probatičné kázání klikovský farář dp. František Xaver Dudek a když ta zpráva rozšířila se i osadou, nic už se za to nestyděl. Ba naopak, i starému Kačírkovi do očí ji potvrdil a ještě vesele dodal: „To se díváte, co?“

IV.

Dudek se velice mýlil, když myslel po odbytých návštěvách a probatice, že má to nejhorší šťastně za sebou. Pravá trýzeň mu teprve nastávala. Chtěj nechtěj musil myslet na svoji žádost, na to, konalo-li se už sesí, dostal-li přece nějaký hlas, neboť té myšlence, že by byl naráz zvolen, zuby nehty se bránil. Stále slyšel varovný hlas nejmladšího kanovníka:

„Netěšte se, pane faráři, že hned napoprvé budete zvolen. Víte, jednou ranou dub nepadne! Máme tu žádosti pánů, a vysoce zasloužilých pánů, kteří dvakrát i vícekrát už o místo se ucházejí. Nesmí vás tudíž nezdar odstrašit anebo rozladit. Trpělivost nese růže!“ Snažil se všemožně rozptýlit, do nějaké práce se zahrabat, která by upoutala všechny jeho síly duševní, ale lidé sami přicházeli a nevědomky dráždili svého faráře.

„Jemnostpane, až budete tím kanovníkem, ne abyste se potom za nás styděl,“ přihlásil se první Kačírek a po něm skoro se venku anebo v hostinci nesměl ani ukázat, aby hned někdo o tu jeho bolest nezavadil.

„Našemu Jardovi potom pomůžete do konviktu, co?“

„Rád bych měl z kluka kněze, no, až budete kanovníkem, budeme mít protekci, snad to půjde.“

„Kéž byste tam byl, chodili bychom k vám jako domů a teď je člověk v tom městě jako slepý, neví kudy kam.“

„Ale slávu vám na rozloučení uspořádáme, že budete mít radost!“

Tak a jinak mořili Dudka, který je marně odháněl od sebe jako dotěrné mouchy stále stejným: „Vždyť vám pravím, že jsem jen žádal a nic víc. To místo nedostanu, stěhovat se nebudu, je tam plno žádostí starších a zasloužilejších kněží.“

Ale nikdo mu nevěřil. Všichni si tu řeč vykládali jako skromnost a říkali: „O, my známe jemnost-pána, o co se jednou zasadí, to že také prosadí.“

Unavil se konečně a umínil si zatím nikam nevycházet, stýkat se co možno nejméně s lidmi, i kdyby tím se sebe více osadě odcizil...

„Velebňouček se nám nějak kazí,“ hovořili po straně osadníci, „ještě tím kanovníkem není, a už se nás straní. Pomoz Pán Bůh, až se jím stane, to teprve bude zdvihát nos.“

Celé léto to skoro trvalo, než se všichni kandidáti vystřídali v probatikách. Ovoce už zrál na stromech, listí v zahradě zvolna žloutlo, strniska už se podmítala, když jednoho dne zjevil se na faře klikovské opět po dlouhé době — pan vikář. Nepřijel se slávou, jako když přijížděl na visitaci, ale pěšky s pejskem přicupal, a slečna Máry hned na něm poznala, že není tak veselým, jako jindy býval.

„Je doma pan farář?“ optal se hned ve dveřích.

„Ano, prosím, ryje v zahradě. Špatně poslední dobou spí a tak pracuje v zahradě, aby se una-

vil,“ ochotně odpovídala hospodyně a chtěla vést hosta dál, do pokoje a zavolat pana faráře.

„Ne, nevolejte ho,“ bránil však vikář, „půjdu za ním sám do zahrady a jsem rád, že mohu s vámi o samotě promluvit. Nesu mu totiž smutnou zprávu. Místo kanovnické už je obsazeno —“

„A pan farář —“

„Ano, tentokrát propadl, nedostal ani hlásku.“

Slečna zbledla a musila se opřít o dveře, aby tu novinu snáze snesla. —

„Běžím s tím sám, aby ho to nepřekvapilo, až to dostane písemně, vím to určitě, oznamuje mi ten výsledek volby jeden konsistorní písař soukromně, noviny to za několik dnů přinesou, tak ho jdu připravit, aby to čekal.“

„Vždyť jemnostpán sám pana faráře k tomu měl,“ zavyčítala trpce zklamaná Mária.

„Právě proto jdu, abych vysvětlil, jak se to stalo. Tentokrát byla volba opravdu spravedlivá. Žádná křivda se nestala. A že pan farář žádal, je právě dobře. Prorazil si cestu, páni vědí teď o něm, znají ho a musí pro příště s ním počítati. O to jen běží, aby nějakou hloupost nevyvedl, neukvapil se; nenapsal snad kapitule nějaké nešetrné psaní a tak si cestu navždy neuzavřel. Musíte mu to, slečno, vymluvit a ukázat, co není dnes, že se může stát zítra. Tak a teď už běžím.“

„Jdi si,“ pomyslíla si hospodyně, ani ho do zahrádky nevyprovodila a s nechutí jen rozdělávala oheň, aby uvařila svačinu.

Dudek byl tak horlivě zabrán do své práce, že ani neslyšel dvířka vrznout. Až vikář zavolal: „Pomáhej Pán Bůh, nu vy opravdu doslovně

pracujete na národa roli —“ tu teprve pozdvihl hlavu a spatřil vikáře.

Zarazil se překvapením, ale hned se vzpamatoval. Rychle zapíchl rýč do země, utřel si pot, navlíkl kabát a pospíchal hostu v ústrety.

„Jemnostpane, jistě mi nesete zprávu o volbě,“ sotva že se s vikářem políbil, uhodil Dudek hned na to pravé.

„Uhodl jste, Františku, uhodl,“ přisvědčoval vikář.

„A ostrouhal jsem kolečka, vždyť jsem to věděl,“ řekl sice farář na pohled klidně, ale přece v jeho hlasu chvělo se cosi jako otázka, jiskřička naděje se tam kmitala, kdyby snad přece -- —

„I to jste uhodl,“ smutně přisvědčil vikář bera faráře za ruku, „nu, jaká pomoc, tentokráte jsme to spolu prohráli, ale nevzdáme se, při nejbližší příležitosti dáme se do boje zas.“

„Už nikdy!“ skoro vykřikl Dudek a ani nevěda, vytrhl se vikáři a odkročil od něho jako od svůdce. Nejvíc ho rozčiloval ten šetrný tón, kterým mluvil vikář, a kterým ho těšil, jako zklamaného ubožáka.

„Že jsem vás jen poslouchal, tuhle blamáž jsem si mohl uspořít. A znovu žádat! Nač? Proč? Jen jsem tam jednou lez a byl jsem bit jako pes. Švec má zůstat při svém kopytě a netlačit se mezi pány. Dobře mně tak!“

„Jen se vyvztekej,“ myslil si vikář a trpělivě poslouchal levity, které mu jeho zamilovaný František četl. Ale když výbuch už slábl a oheň dohořival, ozval se klidně: „Jaká blamáž? To se přece dalo očekávat, to jsme věděli, že hned napoprvé neřeknete jako César: veni, vidi, vici. Či

snad jste to sám vždy a všude neříkal, že zvolen nebudete?"

„Ovšem, říkal, věděl jsem to.“

„Tak prosím vás, proč se teď zlobíte?"

Farář byl v koncích. Zastydl se, a aby si pomohl z rozpaků, usmál se vesele: „A vždyť už se nezlobím, to reverendissime, nemohu za sebe, každý nezdar mě rozlaďuje a lituji ztraceného času, peněz i námahy.“

„To všechno není ztraceno, nýbrž na bohatý úrok uloženo, to všechno teprve přinese užitek. Ledy jsou prolomeny, začátek šťastně učiněn. Navázal jste vzácné známosti a styky, které jen teď dále udržujte a budoucnost mi dá za pravdu. Ale vy se ani neptáte, kdo byl zvolen?"

„Ale ať je to Petr nebo Pavel, jen když to nejsem já.“

Vikář schválně přeslechl tu neuctivou odpověď a řekl klidně: „Papežský prelát Monsignor Styblík.“

„Aj!“ podivil se Dudek a spokojeně dodal: „Tomu to od srdce přeji, zaslouží si toho.“

„No tak vidíte, že nelze o nějaké porážce nebo blamáži mluvit. Nedostal to kněz ani mladší, ani méně zasloužilejší než jste vy. Jen vytrvejte, na vás také dojde řada.“

„I nene! Na tu vějičku už vám nesednu,“ kroutil hlavou farář, „nelituji toho, pravda, že jsem žádal, učinil jsem při tom vzácné zkušenosti, poznal své představené, ošatil jsem se a oprášil, ale teď zase zapadnu do své vsi. Školní rok už počal, nastanou cesty do škol, starost pomine, a pěkný, spokojený život zase se ke mně vrátí. Budu jen vesele vzpomínat na tu epizodu, jak jsem se chtěl stát kanovníkem.“

„Bylo by teď zbytečno i předčasno se s ním hádat,“ pomyslí si v duchu vikář a nahlas řekl: „Ale jste vy hostitel, moje staré nohy mě bolí a vy neřeknete: pojďte dál a sedněte si; vykřičel jsem se s vámi, až mi hrdlo prahne, a vy nenabídnete ani skleničku vody.“

„Ach, račte dobrotivě odpustit,“ omlouval se hned Dudek v rozpacích, „skutečně, tak jsem se dal unést vlastní záležitostí, že jsem jako na smrt zapomněl,“ a uváděl rychle hosta do fary.

Už se té záležitosti více nedotkli, ani doma před slečnou, ani pak cestou, když vyprovázel farář svého hosta hodný kus cesty za ves.

Lidé se za nimi ohlíželi, pozdravovali a usmívali se: „Aha, pan vikář sám to panu faráři asi přinesl. Vida, i on si ho předchází. Kanovník je přece o hodně víc než vikář.“

Soused Kačírek schválně číhal za zdí, aby mu farář neproklouzl, a aby přišel první s gratulací. A když na samý už večer vracel se Dudek za šera k domovu, zastoupil mu náhle cestu: „Dobrou hodinu už tu čekám,“ skoro se vadil s farářem, „abych vás nepropás, teď jsem jen odskočil podívat se do chléva a málem bych byl zmeškal. Ale to nic. Viděli jsme pana vikáře a já se hned dovtípil, co přines. Tak, jemnostpane, přeji srdečně a upřímně dlouhý věk a slavné panování v té nové hodnosti. Už se nebudem dlouho spolu těšit, škoda, všichni budem litovat, ale jinak srdečně přejeme to povýšení, nepadlo na nehodného.“

„Já stále říkám, Kačírku, že jste bystrá hlava,“ smál se vesele farář, „trávu slyšíte růst, a jako cikánka umíte hádat. Hotový čtenář myšlenek

jste. Ba mnohem víc! Vy dovedete uhodnout i to, co není pravda, jako třeba hned teď.“

„Jemnostpane — tento — snad bych se mýlil?“

„Toť a důkladně.“

„Tak pan vikář nepřišel k vůli tomu kanovníctví?“

„Přišel, to jste uhodl správně —“

„No tož tedy —“

„Ale přišel mi oznámit, že je zvolen jiný, a tak se mne, milý Kačírku, nezbavíte, — tak a dobrou noc, kravky už bučí, běžte napájet.“ Farář nadzdvihl klobouk a rychle odcházel.

Sedlák hleděl za ním jako u vidění! „I čmerta, to jsem zase jednou pořádně naběhl, na to farář tak brzy nezapomene, potýrá mě. Ale kdo by si pomyslíl, že by mu to takhle mohlo dopadnout. Našemu faráři! Takovému chytrému člověku! A takovou hanbu mu udělat!“ rozvažoval ještě, když vodu vážil, a pocífoval, jako by se urážka stala nejen faráři, ale celé klikovské osadě, a zvláště jemu, Kačírkovi, který se s tou gratulací tak ohavně zmýlil...

„Ale nesmím tu ostudu mít sám,“ kmitlo se mu hlavou a hned snoval plány, jak to navléci, aby takových gratulantů bylo víc.

Druhý den ráno, jakmile farář vkročil do sakristie, políbil mu kostelník ruku a chvějícím se hlasem, zřejmě dojat povídal: „Já tomu stále, jemnostpane, nevěřil —“

„A nevěřte —“ skočil mu do řeči Dudek, „to vám starý Kačírek jistě nějakého bulíka pověsil na nos.“

„Ano, Kačírek. A nebude se tedy jemnostpán stěhoval?“

„Leda na věčnost — a jděte raději sezvánět, co nevidět bude půl osmé.“

Po mši sv. před kostelem čekal na něho hrobník, doma žalovala mu uplakaná slečna Máry, že už sem lezou žebráci a všichni že chtějí přát jemnostpánu, také pan řídící, že se tu stavil, ale rychle že utekl, když mu řekla pravdu.

„To je dobře, to vám patří,“ usmíval se farář, „vy máte také o to zásluhu, že jsem žádal, tak ať také máte nyní nějaké potěšení z toho,“ a usedl klidně k snídani a novinám. Tvářil se jen tak veselým, ale uvnitř ho přece jen mrzelo, že celá ta jeho výprava za fialovým kolárem tak neslavně skončila. Slečna raději ani nemluvila. Omotala si šálou hlavu a šla do zahrady sklízet zimní zeleninu. Už se těšila na město, kde vyrostla, a takhle jí to sklapne. Napíše sestře, aby se jí ohlédla po jiném místě, třeba inserát dala do novin, a tady dá výpověď. Už má dost té hloupé vesnice. Nic tu nevidí, ničeho neužije, nikam nemůže, jako pejsek aby jen hlídala faru, ba i ten Čhlupáček je lépe na tom, chodí s panem farářem alespoň na procházku, kdežto ona na něco takového ani ve snu nesmí pomyslit...

Farář, když osaměl, ukousl špičku rohlíku, usrkl kávy a rozložil před sebe noviny. Přisladil si a lžičkou míchal vřelým nápojem v hrnku, až to zvonilo. Přeletěl očima úvodní článek, podíval se pod čáru, a když tam nenašel chifru známého feuilletonisty, rychle obrátil. Zase se napil a dal se pozorně do telegramů a zahraniční politiky. Dlouho se u toho nezdržel a oči přeskočily mu na třetí stránku, kde ho v „Církevních zprávách“ upoutal černý rámeček. Zvedal právě hrnek

k ústům, když vtom ruka jako by klesla, postavil rychle hrnek a popadl noviny do obou rukou.

„Kapitulní probošt mrtev!“ četl černě zarámovaný nadpis článku, ve kterém se líčil stručný životopis v Pánu zesnulého, jakož i jeho zásluhy o církev a vlast. Dudkovi rázem vybavil se v mysli obrázek vetchého stařečka, jak ho asi před čtvrtletím přijal v křesle a jak mu vlídně a s klidem povídal: „Já už do schůzí nemohu, ale kdyby vás pánové nezvolili, nic si z toho nedělejte, brzy bude opět apertura, udělám vám místo.“ Bylo mu trapně v té chvíli tenkrát a pamatuje se, jak dědouškovi vřele odpověděl. „Bůh je můj svědek, illustrissime, že upřímně vám přeji dlouhého věku, sta let abyste se dožil, neboť mne doma nic netrápí, nepospíchám a netlačím se sem.“

„Jste za to hodný,“ usmál se probošt — „ale smrt, bratříčku, nečeká. Mám beztak strach, že se budou v nebi vadit se mnou, kde jsem tak dlouho chodil, proč přicházím tak pozdě...“

„Tak už odešel,“ povzdychl si farář a sepal ruce, aby se za nebožtíka pomodlil. Káva už byla studená jako led, a on stále tak seděl skloněn nad ní s rukama sepjatýma. „To je jakoby řízení Boží“ — myslil si — „jako náplast na tu čerstvou ránu... Teď bude volba probošta, tím se stane určitě pan kapitulní děkan, pak se obsadí jeho místo, a pak teprve vypíše se nový konkurs. Dřív to nebude, než někdy v zimě, tohle až se dozví pan vikář, a slečna! Dobře, že tu není!“ rychle ukončil snídani a pospíchal s novinami nahoru do svého pokoje.

V.

Darmo se neříká, že mezi jídlem roste chuť... Kdyby byla ta zpráva o proboštově smrti přišla až po dvou, třech letech, Dudek byl by ji chladně, lhostejně přečetl, v jeho duši byla by už zbyla pouze vybledlá vzpomínka na dobu, kdy se ucházel o kanonikát, všechno bylo by v něm znovu ulehlo a usnulo, a byl by na celou svoji kandidaturu vzpomínal pouze jako na malý životní omyl, jako na nevinné dobrodružství, o kterém mluvíme se shovívavým — byť i trpkým — úsměvem.

Ale v této chvíli padla ta novinářská lokálka do jeho podrážděného nitra, jako by na uhasínající oheň přiložil nové, vyschlé polínko. Plameny rázem vyšlehly do výše, strávily všecku hořkost a bolest zklamání, všechn hněv pominul, utichl, a nová naděje počala nesměle klíčiti na dně roztrpčené duše.

„Tentokráte snad by se to podařilo,“ ozýval se v nitru faráře Dudka svůdný hlas, „zdá se, jako by ti to bylo souzeno, padá ti to takřka samo do klína. Proč bys nežádal po druhé, když jiní žádali třikrát i vícekrát. Každý, kdo prosí — bere, kdo hledá — nalézá, a kdo tluč — bude mu otevřeno. A kulturní život ve městě, jak jsi viděl, je přece jen jiný, než to bídné živoření zde na vsi,

kde se žije vlastně jen z novin, kalendářů a jiných odpadků pravého vzdělání.

„Apage, Satanase!“ rozmáchl se farář náhle rukou, jako by tu skutečně stál kdosi vedle něho a sladce ho sváděl ke hříchu, „dopadlo by to zas tak, jako po prvé. Když jsem tu pevnost nestekl hned prvním útokem, nechci se o ni pokoušet znovu.“

„Buď jsi tak pyšný, nebo — zbabělý, či snad obojí současně?“ ryl dál vnitřní jeho nepřítel, kterého umlčeti nedovedl. Četl noviny, psal v kanceláři farní, šel do školy, pracoval v zahrádce, ale stále a všude provázela ho otázka: „Mám či nemám?“ — Zlobil se sám na sebe, že je takovou třtinou větrem se klátící, ale také se omlouval, že je to dalekosáhlá věc, která se musí dobře uvážit; jednou když to prohrál, to že mu projde, ukáže na vikáře a řekne: „ne já, nýbrž on to projel.“ Bude-li však znovu žádat, tu už veškeré risiko bere sám na sebe. Propadne-li, uřízne si tím kus dokonalé ostudy, každý i když nahlas neřekne, alespoň si pomyslí: „Kam se tam hrabal, dobře mu tak, jsme mu patrně špatní, proto se drápal tak vysoko, až spadl a potloukl se.“

Vikář zatím mlčel. Pouze když psal v nějaké úřední záležitosti, připsal tužkou někam do rohu otázku: „Nepřehlédl jste zprávu o úmrtí nejd. probošta?“ Nebo: „Všiml jste si, že pan děkan je zvolen proboštem?“ Jindy mu sděloval, že prebendu kapitulního děkana určitě dostane nejstarší kanovník, nebo jinou novinku kapitulní.

„Proč mi to píše? Co mi do toho?“ zlobil se sice Dudek, ale kdykoli došel od vikariátního úřadu přípis, vždycky nejdříve pátral po takové

poznámce soukromé, a zamrzelo ho, když pátral marně.

Tak se udržoval a živil v klikovském faráři zájem až do té chvíle, kdy Ordinariátní list přinesl opět — v krátkém roce už po druhé — konkurs na místo kanovnické. — Ani pan vikář, ani slečna Máry neměli už tak tuhou práci jako před rokem. Dudek trochu sice dělal drahoty, ale i jeho vnitřní boj byl dobojován a vzdal se. Všecko už se mu zdálo mnohem lehčím. Žádost nemusil teprve pracně stylisovat, ale prostě ji opsal, titulatury uměl z paměti, jeho garderoba byla od loňska v nejlepším pořádku, s návštěvami nespěchal, věda, že má na ně času dost, až bude vyzván, aby zase v katedrále kázal. Ba docela se i těšil, že opět jednou spatří rušné město, nádherné jeho třídy s bohatými výkladními skříněmi, potopí se do jeho víru a shonu, navštíví knihkupectví, divadlo, prohlédne si znovu jeho památnosti, snad s Boháčem nebo jinými známými opět se tam setká, osvěží a okřeje na těle i na duchu... Noviny už přinášely jména kazatelů, některá znal dobře z veřejného života, protože patřila mužům, kteří buď jako on pilně se zúčastnili práce organizační, anebo perem přispívali do různých časopisů, a netrpělivě čekal, až na něho řada dojde. A došla! Nový pan kapitulní děkan mu psal rozmarně, že bude kázat tentokráte poslední, ale nic aby si z toho nedělal, poslední že bývají prvními, a aby se tudíž připravil a přijel o Bílé neděli. To psaní ho znamenitě posílilo a povzbudilo. Ani nevyčkal, až mu v sobotu pošle vikář svého kaplana, aby ho v tu neděli zastupoval, a odejel.

Jel s lehkým srdcem. Kam se podíval cestou,

všude pluhy brázdily černou zemi, kolečka vrzala, secí stroje chrastily a po nebi pluly kusy bílých nevinných mraků. Radostnou nadějí dýchal probouzející se jaro a provázelo ho i městem, takže s nadšením a ohněm kázal takřka před liduprázdným kostelem, až se tomu sami kanovníci, sedící ve svých pohodlných stolicích, divili.

„Račte býti znamenitý kazatel,“ chválili ho svorně pak, když po kázání konal jim v bytech návštěvy, „váš hlas je ku podivu sonorní, vyplnil celý vechrám, to na venkově jsou tak čerstvým vzduchem vyprané plíce, to je hned poznat.“ Ale při kritice kázání také štípli: „Látku jste měl zpracovanou hodně populárně, jste patrně zvyklý na jiné posluchačstvo — no, na vesnici — nelze se divit! Ale to se poddá, to se poddá,“ těšili blahosklonně. Všichni ho propouštěli s nejrůznovějšími nadějemi a ujištěním: „Pokud mne se týče, budu tentokráte rozhodně pro vás, máme veliký výběr tentokráte, jak víte, došlo asi deset žádostí, ale když se nestane nic nepředvídaného, tak to asi vyhrajete.“ Dudek cítil, že si tím slovíčkem „asi“ nechávají sice všichni zadní dvířka otevřená, ale přece jen byl potěšen tím přijetím.

Jedině nejmladší kanovník, jeho soupeř z první volby, dr. Styblík, patrně neuměl se dosud v té nové hodnosti dobře otáčet a řekl mu upřímně: „Nic vám nemohu slíbit, to rozhodují vlastně pan probošt s panem děkanem. Pro koho se vysloví ti dva, ten místo obdrží.“

„Já slyšel, že je volba tajná, svobodná, že se hlasuje lístky a před volbou že celá kapitula jde do chrámu vzývat Ducha sv.“ překvapen vyhrkl Dudek.

Doktor a Monsignor Styblík se trpce usmál. „Pane bratře, to jsou formality, nic než pouhé formality, děje se skutečně tak, ježto statuta kapitulní to nařizují, ale já vás ujišťuji, že už dnes je to pečené.“

„Oba ti páni slíbili hlasovati pro mne.“

„Tak vám gratuluji, to už jako byste mezi námi seděl,“ usmíval se nějak útrpně kanovník, a aby se nedal štrhnouti k nějaké poznámce o chartrném znalci lidských povah, podával čerstvě hostu ruku: „Tak na shledanou, na brzkou shledanou,“ volal ještě ve dveřích, vyprovázeje Dudka.

Tomu bylo, jako by ho vodou polil. Všude ho tak líbezně vítali, tak mile slibovali, až tady, právě, kde čekal nejvíc ochoty, už pro to souperství, slyšel vytáčky...

Ale brzy na to zapomněl. „Jedna laškovka nedělá léta,“ vymlouval si to, „i kdyby měl nějakou nechuf ke mně, málo na něm záleží — vždyť je nejmladší! Jaké pak váhy může mít jeho hlas! Ani se v kapitule dosud neohrál.“

Také dr. Styblík vrátil se ode dveří ke svému stolečku a chvíli ještě myslil na toho venkovského faráře, který ho právě opustil. „Já byl také takový hejl,“ povzdychl si, „který věřil a spoléhal se zprvu na výsledek volby. Ale když jsem propadl a se svým malérem svěřil jsem se knížeti, jehož jsem byl vychovatelem, otevřel mi oči.“ A zdálo se mu, jako by slyšel nosový hlas mladého knížete: „To jste mi, mein lieber doktor, nemohl říci?“... Tak mu po druhé řekl, a jak to šlo hned hladce! Nevyzpytatelné jsou cesty. Páně!... I cesty Ducha svatého!... Ale

to už se přebíral v brevíři, hledaje si officium na odpoledne do chóru...

Dudkovi se z města ani nechtělo. Líbilo se mu v kavárně, kde pročetl a prohlédl spoustu časopisů domácích i cizích, o kterých až po tu chvíli ani potuchy neměl, líbilo se mu v elegantní restauraci hotelové i ve chrámech, lákaly ho svůdně nastrojené výkladce obchodníků, pečlivě pěstované parky, i monumentální budovy, srovnával tento prudce valící se proud života s domovem, a Klikov zdál se mu pojednou ubohou kaluží, do které zapadl před lety a na jejíž úzké rozměry a stojatou vodu už si zvykl. Staré sny a touhy se v něm ozvaly. Vzpomínal, jak toužil po městě, jak si přál ulovit tu alespoň místo katechetské, jaké plány si dělal a jak mu to všechno život rozvával a rozvrátil. „Dnes už je pozdě,“ povzdechl si trpně. „A proč by bylo pozdě?“ sám hned energicky plašil svoji melancholickou, skleslou náladu. „Čítám čtyřicet let, jsem na vrcholu lidského života, v plném rozpětí svých sil. Ach, být zde, ještě bych něco dokázal“ — rozhlédl se podnikavě kolem a silně v té chvíli zatoužil, aby to místo dostal, aby Duch sv. ty jeho voliče osvítil, a jako dobře dopadla jeho kandidátní řeč, aby tak dobře dopadla i jeho volba. „Nepovolím, až se sem dostanu,“ umiňoval si, „i kdybych teď propadl a měl ještě jednou žádat. Tomuhle se říká život, ale to naše ubohé živoření tam...“ A Klikov zjevil se mu před očima ve své nejšerednější podobě. Nevzpomněl na ty jeho krásy přírodní, úrodná pole, zelené stromy, kvetoucí luka, čistý vzduch, ale zdálo se mu, jako by cítil zápachy řízků z cukrové řepy, kvasících se

v dlouhém krechtu, zápach močůvky, jak ji denně vyvážejí anebo postřikují hromady mrvy, jako by slyšel sváry, pomluvy a klepy, jimž se daří v každé vesnici. Pociťil odpor při pomýšlení, že se tam musí vrátit...

Když v neděli zbožná část osady klikovské přišla do kostela, ani šli hned nepovšimli, kdo koná dnes u oltáře službu Boží. Až teprve když ozval se při „Gloria“ cizí hlas, všichni sebou trhli, pozdvihli hlavu od modlitebních knížek a upřeli oči na cizího kněze.

„A kdepak je náš pan farář?“ to byla jediná myšlenka, která v té chvíli vanula chrámem. „Snad není nemocen? Nebo odejel někam? A kam?“

Několik čtenářů novin a zasvěcenců to jen vědělo, ale také ochotně dále sdělovalo. Lidé tu zprávu různě přijímali.

„Kdo by to jen do něho řekl,“ kohoutil se Kačírek, „to se staví, jako by nás měl Bůh ví jak rád a zatím — podívejme se — snaží se dostat od nás.“

„Na lepší každý pospíchá.“

„Ale od svých ne. Kdyby byl ‚náš‘, nechtěl by od nás — ne, přece jen není náš.“

„Jednou jsme mu odpustili, ale teď ukázal srdce i ledví, když zuby nehty se do toho města škrábe.“

„Já mu nikdy tuze nevěřil, moc se mi tu roztahoval, v obecním výboru, v místní školní radě, ve spolicích, bez něho pomalu ani myš se u nás nehnula. Teď přiznal barvu. Šplhal se. Po našich zádech chce se vyšplhat na místo kanovnické. My mu stavěli žebřík k tomu povýšení. Na nás ukáže hrdě a řekne: hle, co jsem tam vykonal, kostel se za mne opravil, nová škola postavila,

obecní grunty omezníkovaly, příorky se musily vykoupit, záložna se založila, ve všem jsem měl prsty“ — horlil večer v hostinci starosta. Jindy by ho byli okřikli, faráře bránili, ale dnes mnozí buď mlčeli anebo souhlasili: „Tak, tak, starosta má pravdu!“

„Kanovník! — Podívejme se! Kanovník! My jsme mu sprostí, naše fara je mu špatná! Co tu bylo farářů a všichni byli spokojeni, až on najednou bude námi pohrdat,“ roztahovali jiní hned a ochotně starostovy myšlenky.

Své nepřátele na osadě má i ten nejoblíbenější a nejhorlivější kněz. Jako krtci ryjí mu na osadě půdu pod nohama tajně, neodvažují se na světlo Boží, ale při první příležitosti vylézají ze svých skrýší, stávají se z nich jedovatí sršňové a vrhají se na nenáviděnou oběť. A v povaze lidské to leží, že raději popřává sluchu zlému než dobrému...

Když se konečně po týdnu Dudek na svou osadu vrátil, věděl už určitě, že kanovníkem opět zvolen není, dočkal se totiž volby ještě ve městě a k vůli ní se tam až do soboty zdržel, ale to nevěděl, že mezi ním a osadou přetrhlo se pouto vzájemné lásky a důvěry nadobro.

Jako bystrý pozorovatel všiml si záhy, že se mnozí chovají k němu s jistou upjatostí a zdrženlivě. Mnozí se ho i posměšně ptali: „Tak jak jste pochodil? Kdypak už se postěhujete?“ Zapálil se jako růže a prudce odpověděl: „Kdy budu chtít, třeba zítra, třeba nikdy.“

O valné hromadě sbor dobrovolných hasičů nevolil ho více svým předsedou. „Zvolíme zase faráře, on se stane kanovníkem, odstěhuje se nám a co potom?“ jízlivě odůvodňovali bratři

hasiči svoji volbu řídícího učitele. Dudek jim ukvapeně odpověděl tím, že vystoupil ze sboru.

Když šel do schůze obecního výboru a otevřeným oknem zaslechl, jak kdosi řekl: „pan kanovník už jde“ — obrátil se takřka na samém prahu a žádné schůze se více nezúčastnil. V záložně vzdal se dobrovolně předsednictví — a tak trhala se jedna nitka po druhé, propast mezi ním a osadou rostla a prohlubovala se. Věděl, že mu po osadě říkají „kanovník“, dostával i dopisy na adrese s tím titulem, a když se konala vikariátní porada, tu ho žertem tak oslovovali i sousední faráři. Nemyslili tím nic zlého, ale citlivému Dudkovi bylo při tom, jako by ho na nože bral... Počal se stranit lidí a vyhledával samotu. A když musil s někým promluvit, tu i v zcela nevinných řečech cítil hroty a zdálo se mu, že každý se mu posmívá. „Co tím myslil? — Co tím chtěl říci?“ pitval každý rozhovor, obracel a na zlatých vážkách vážil každé slůvko. —

Život v Klikově stával se mu nesnesitelným.

„Buď se odtud dostanu, anebo se zblázním,“ řekl jednou slečně, když si mu stěžovala, jak i ji urážejí. A tu slečna nenápadně poprosila lékaře, aby se u nich při první příležitosti zastavil. „Co je vám, pane faráři?“ překvapen zvolal i sám otrlý lékař, když spatřil pohublé tváře a horečně svítící oči svého dobrého přítele. „Jdu vás navštívit, už dlouho jsem vás neviděl, jedu náhodou kolem a myslím si: copak asi dělá?“

„Není mi opravdu dobře,“ mdle, nuceně se usmíval kněz.

„Bolí vás něco?“

„Celkem nic. Pouze špatně spím a nechutná mi jíst. Nevím, čím to je.“

„Ukažte, nechte se vyšetřit!“

Doktor konstatoval s naprostou určitostí srdeční nervosu. Radil klid, rozptýlení, cestu někam do mořských lázní, vůbec změnu poměrů.

„Ano, změna poměrů, to jistě by mne uzdravilo, ale změňte je, když to v mé moci není. Už jsem nabízel komutaci, hledal jsem si jiné místo, ale nejde to tak rychle.“

„Tak alespoň společnost vyhledávejte, nějakou veselou četbu si opatřte, lehkou práci tělesnou konejte, chodte pilně na procházky, berte doma studené lázně, jinak bude zle.“

Farář už na to neodpověděl, jen se trpce usmíval těmto trochu zmateným radám a snažil se převést hovor na jiný předmět. —

VI.

Pilní a pozorní čtenáři novin jistě se ještě upamatují na děsnou zprávu, která před několika lety otřásla českou veřejností. Jako každoročně vyjela Jeho Biskupská Milost na svoji visitační cestu. Na řadě byl toho roku vikariát v zámožné, úrodné části diecése a po všech jeho farách se konaly rozsáhlé přípravy na důstojné uvítání vznešeného hosta. Patronátní úřady nakvap dávaly do pořádku zanedbané kostely a fary, zedníci a pokrývači, varhanáři a štafíři měli plno práce, faráři objednávali nová roucha, prádlo i náčiní bohoslužebné, konali pilně s biřmovanci křesťanská cvičení, kaplani horlivě běhali do přespolečných škol, aby veřejná zkouška náboženská čestně dopadla. Vybíraly se nadané družičky, aby vzletným proslovem Jeho Milost uvítaly i dojemnou básní se s ním rozloučily, upravovaly se cesty a stavěly slavobrány... Ale hned na samém počátku přihodilo se to strašné neštěstí. Na hranice vikariátu vyjelo se vstříc panu biskupovi s neobyčejnou slávou. Na bílé silnici stáli tu černě odění zástupci všech možných úřadů. Okresní hejtman se školním inspektorem, předseda okresního výboru s několika obecními starosty, patronátní komisař se zádušním účetním, učitelé, kněží, selské banderium v národním kroji

na koních, několik spolků s hudbou a prapory, to všecko seřadilo se u kříže před městečkem a upjatě se dívalo po silnici vzhůru, až se na ní objeví kočár pana biskupa. Pět minut před osmou hodinou vynořily se hlavy krásných bujných koní knížecích s vlajícími hřívami, a stříbrem zatřpytily se postroje. Jako elektrická jiskra projelo to zástupem.

„Už jede,“ oddychli si všichni. Páni rychle zapínali rukavice, opravovali si kravaty, vybraní řečníci odkašlávali, družička s pukétem růží v ruce odříkávala si potichu ještě „Uvítání“. Místní kaplan mávl nad hlavou kapesníkem jako praporem a — neštěstí bylo hotovo. Na to zamávnutí totiž čekal v blízkém lesíku mistr kovář s hořícím doutnákem v ruce u řady nabitých hmoždířů. Jak se mu ten šátek vzduchem mihl, přiložil doutnák, a vzduchem otřásla příšerná rána. Bylo zřetelně vidět, spřežení před biskupským kočárem vzepjalo se do výše a tancovalo po zadních nohách — vtom ozvala se rána druhá, třetí, kovář, který neviděl na silnici, neustal, dokud nevypálil celou svou batterii. A když vystrčil konečně hlavu, spatřil zmatek k nepopsání...

V šíleném kvapu prchali lidé, děti, koně na všecky strany, přes pole, obilí, cestou necestou, ač vlastně už žádné nebezpečí nikomu nehrozilo. Hned po první ráně vzkřikl patronátní komisař a ředitel panství zoufale: „Ať přestanou střílet, koně ho nevidí a splaší se.“ Znal to krevné, krásné spřežení, které sám pro svého knížete pána kupoval a jež teď pana biskupa vezlo. Ničeho se nebálo, co před sebou vidělo, do ohně by, se

vrhlo, do pekla by vjelo, ale musilo vidět nebezpečí před sebou a jasně.

„Ať přestane“ — rozkřikl se po druhé a už nedořekl, padla druhá rána a koně byli ve větru. Na kozlíku bylo vidět, jak kočí s lokajem namáhají se vší silou udržet je, několik odhodlaných mužů rozběhlo se proti nim, ale když zaduněla třetí rána, skočili koně stranou, přeletěli příkop silnice a tryskem hnali se do polí. Biskup s kanovníkem „a latere“ doktorem Styblíkem, ceremonářem a vikářem neměli ani času z vozu vystoupit. V prvním okamžiku domnívali se, že se podaří koně zkrotit, uchlácholit, ani si toho valně nevšímali, pouze ceremonář vystrčil oknem hlavu a volal na kozlík, co dělají, ať dají pozor — ať se nic nestane. „Ať nestřílí,“ rozkřikl se kočí, brunátný už, jak vší silou snažil se koně strhnout, obrátil je k lesíku, pryč od zástupu, který se kus cesty před ním černal.

Všecko to bylo marné a nad lidské síly. Splašená zvířata zvedla hlavu, zkroutila krky a dala se v let.

Uvnitř v kočáře rázem ztichli. Biskup požehnal se křížem, ceremonář rychle spouštěl i druhé okno — jediný Dr. Styblík lomcoval rozčileně klikou, snaže se otevřít dvířka.

„Neračte vyskakovat, varoval ho ještě vikář a popadl ho za ruku. Dvířka vtom povolila a kanovník odvážně vyskočil.

Zpěněné, chvějící se koně zastavili se po chvíli ve vysokém žitě, a z vozu vystoupili bledí, na smrt polekaní, ale jinak zdraví a bez pohromy biskup se svými průvodci.

„Kde je pan kanovník?“ byla jejich první otázka.

„Odesli ho na faru,“ sděloval pan ředitel, který sem mezi prvními doběhl.

„Stalo se mu něco?“

„Myslím, že to vážné nebude. Byl na štěstí mezi námi i náš lékař, který ho ihned ošetřil.“

Ale bylo to velice vážné. Pan kanovník nárazem utrpěl otřesení mozku, ležel ve mdlobách, a když ho pan biskup navštívil, ani ho nepoznal, ba nenabyl vůbec vědomí a po týdnu převezli jeho mrtvolu zpět do biskupského sídla. Sám biskup přerušil svou visitační cestu a osobně ho s velikou slávou, jako oběť svého povolání, pochoval do kanovnické hrobky.

„Málo toho užil,“ litovali kněží upřímně doktor Styblíka, když v biřmování se opět pokračovalo a když se na jednotlivých farách kolem biskupa scházeli. Mluvili u stolu o všeličems a všelijak.

„Ale jde to na ty kanovníky. Během necelých tří let pochovali už třetího,“ načal jednou rozhor hrad po polévce kterýsi radikální kaplan.

„Vidět, že jich v nebi potřebují.“

„Kdopak teď asi bude žádat?“

„Prosím vás, o žádosti nebude nouze, takové místo!“

„Farář Dudek jistě.“

„Kdo je to?“

„Vy ho neznáte? Je ze sousedního vikariátu. Už teď říkají mu žertem „kanovník“. Je to věčný kandidát. Sám nevím, po kolikáté už žádal, propadl vždycky, ale uvidíte, že si zadá zas.“

„To se mu divím. Mohl by přece vědět, že vesnického faráře ti páni mezi sebe nepustí.“

„Určité zásluhy má, to mu upříti nelze,“ hájil kdosi Dudka. „A které? Píše snad? Organisuje? Řeční? Jezdí po schůzích? Kandiduje do sněmu? Či co? Bloud je to, chce-li za to kanovnictví, za to dostane límec, je-li starší, může být jmenován osobním děkanem nebo nanejvýš dostane notářský prsten; a dost o tom, mluvmе o něčem jiném, tamhle pan sekretář už stříhá ušima. Pozor na jazyk!“

Snad znělo za té řeči v uších faráři Dudkovi, ale kdyby všemi zvony vyzváněli, nebyl by je slyšel. V něm ozývala se jediná krátká věta:

„Teď, anebo nikdy!“

Veškerou silou svého podrážděného ducha upoutal se k myšlence, podati si žádost o uprázdňený kanonikát — po třetí. Nasadit všechny páky, napnout všechny síly, prosit, třeba až do prachu se pokořit, jen aby se z Klikova dostal. Jak by byli zahanbeni všichni posměváčkové, jak by se zarděli a zastyděli jeho nepřátelé! Jistě by všichni se k němu vraceli a on? On by jim odpustil, ukázal by se velkomyslným, na všechno by zapomněl. Jak by to bylo krásné!

Tentokráte, jakmile byl konkurs vypsán, nečekal na žádné vyzvání, nikdo ho nemusil pobízet a povzbuzovat, ale sám se žádostí v kapse rozběhl se k panu vikáři.

„Jemnostpane, snažně prosím, doporučte moji žádost co nejsnažněji! Ani nevěříte, jaké peklo mám v Klikově, těžce se mi žije, jediného přítele nemám, tam všichni se mi odcizili, chci pryč a

hle, zde je cesta k čestnému ústupu! Jemnost-pane, smilujte se!“ skoro zoufale prosil Dudek.

„Ale Františku, Františku!“ lekal se vikář, „vždyť se celý chvějete, upokojte se! To se rozumí, že učiním všecko, co bude v mé moci. Svědomí mi činí výčitky, že jsem tím sám vinen. Já vás na tu myšlenku přivedl. Já vás do toho přímo vehnal. Ale ani ve snu jsem se nenadál těch konců. Chyba je na obou stranách. Lidé jsou příliš škodolibí a vy příliš citlivý. Ano, nejlepší rozluštění té trapné situace bude váš čestný ústup. A já se přičiním, uvidíte, přičiním se, abyste mohl triumfovat nad svými nepřáteli. Pojedu sám a přímo k panu biskupovi, všecko mu vyložím, objasním a nepovolím, až na něm vynutím závazný slib.“

Farář se vrátil uklidněný, rozradostněný a v nadějích svých posilněný. Svěřil slečně, jak ho pan vikář potěšil, co mu slíbil. Znovu ožil zrovna, po dlouhé době se opět usmíval, žertoval s Chlupáčkem a strojí se radostně zase na cestu. V hlavě si sestavoval, co a jak promluví u pana kapitulního probošta a děkana, na kterých všecko záleží, jak jim slíbí svou vděčnost, oddanost i poslušnost. „Jako skála kdyby byli, pohnu jimi svými prosbami,“ umiňoval si ještě, když už stál za jejich dveřmi.

„Tak do třetice všeho dobrého,“ vítal ho životně pan probošt.

„Anebo po třetí se pravda přizná.“ Ani ho nenechal domluvit, chvíli ho poslouchal, pokyvoval hlavou, ale pak mu skočil do řeči: „Buďte bez starosti, promluvte jen s panem děkanem, teď ho ještě stihnete doma, touhle dobou rád chodívá

na procházku. Uvidíte, že se na vás osvědčí: pevné vůli, tužbě ušlechtilé rádo dává nebe dojít cíle. A neříkám s Bohem — ale na shledanou! Na shledanou!“

Jako na perutích letěl Dudek rovnou na děkanství. Potkal skutečně pana děkana na schodech, jak s deštníkem v ruce vychází. „Chyba,“ lekl se farář a hned se omlouval: „Přicházím nevhod, račte milostivě prominout, ale račte mi určit hodinu a dostavím se znovu ochotně.“

„Čekal jsem vás, čekal,“ podával mu vstříc pan děkan obě ruce ve fialových rukavičkách hedvábných, „a proč byste se měl znovu obtěžovat? Je-li libo, doprovodte mne. Lékař mi doporučil před obědem hodinku procházky. Dělejte mi společníka a pohovoříme si o vaší záležitosti.“

„S radostí, s největší radostí“ — ukláněl se mu Dudek a kráčeje po jeho levici, svěřoval se mu upřímně, jako by se mu zpovídal, se svými boly a žaly. „Milosti,“ končil se slzami v očích, „ustrňte se nade mnou a přesvědčíte se, že vám budu vděčným jako vykoupený otrok, jako osvobozený vězeň anebo pták z klece na svobodu propuštěný.“

Pan kapitulní děkan cestou poslouchal jen na půl ucha. V rušných ulicích bloudily jeho oči, děkoval četným známým za uctivé pozdravy, sem tam sám někoho přátelsky pozdravil, ale poslední slova jeho průvodce jím pohnula. Zastavil se a bystře na něj pohlédl. Viděl, že stojí slzy v jeho očích a jeho tvář že je bolestí křečovitě stažena.

„Ale, milý příteli,“ vzal faráře pod paží a přitiskl ho k sobě, „proč se tak bojíte? Přece vám

pravím, že tentokráte to půjde. Či mi snad nevěříte?“

„Naopak, milosti, vím, že všechno, nejen má volba, ale i můj příští život spočívá teď ve vašich rukách.“

To už kráčeli stinným parkem, v tu dobu skoro liduprázdným. Pouze tu a tam potkali nějakého pensistu, jak opřen o hůl šoural se po pískech posypaných pěšinkách, nebo párek milenců, který si tu dal dostaveníčko, nebo starou babičku, sedící na lavičce a pletoucí punčochu, ale z těch nikdo si nevšímal dvou kněží, zabraných v důležitý rozhovor.

Vlastně teď mluvil jen sám kapitulní děkan a farář poslouchal. Ne, neposlouchal, ale jako žíznl dlouho trápený člověk přímo ssál každé slůvko, které vyšlo z úst jeho děkanské milosti. Jak blaze mu při tom bylo! To nebyla slova, ale přímo olej a balsám, který se lil na jeho rány. Jako vadnoucí květ rose nebeské, tak otvírala se a oživovala jeho ubitá, uštvaná duše. Jako k slunci otáčel sice svou hlavu a své oči pozorně k mluvícímu hodnostáři, ale za té řeči po dlouhé době opět slyšel, jak v nedaleké aleji lípy v tichém větérku sladce šeptají, vysoký paprsek vodotrysku na slunci jako tekuté stříbro se lesknoucí jak šumí a jak nepokojné vlnky pod ním vesele ševlí, kosí hvízd ozval se v dáli a v blízkém keři někde ukryt zpíval sedmihlásek... Jemný, zrnitý písek chrupal pod nohama na čerstvě uhrabané pěšině, v ladných skupinách, na záhonech překrásných tvarů pestřily se a voněly květy a růže, a jakoby zlatý pták pohádkový zpíval svou nejlí-

beznější píseň, tak bylo Dudkovi, když pan děkan mluvil:

„Tentokráte mohu vás ujistiti, že místo je vaše a také vám patří. Jste ze všech petentů nejstarší a nejzasloužilejší. Spolehněte na mé slovo a chystejte se na stěhování. K volbě sejdeme se během týdne, její výsledek ovšem nutno předložit církevním i státním úřadům k schválení, ale to je pouhá formalita, protože se dosud nestalo, aby volba bez námitek nebyla schválena. Kanovník není farář, netrvá to šest neděl, ale naše podání vyřizují úřady obratem, takže během čtrnácti dnů, nejdéle tří neděl, můžete bezpečně očekávat našeho legáta, který vám doručí příslušný dekret. Píši totiž dějiny naší starožitné kapituly. Věc jde jen pomalu kupředu, ježto mám málo volného času. Ale v prázdných chvílích studuji a pořádku listiny v kapitulním archivu, který jsem — mezi námi jen řečeno — po svém předchůdci přejal v hrozném nepořádku. Tam jsem objevil staré privilegium kapitulní, svá usnesení posílat po zvláštním poslu, oděném v malebný kroj, který je tam i popsán. Odborný znalec krojů v Museu mi poradil, a tak pořídil jsem pro našeho kursora háv tak malebný, že i universitní pedelové a portýrové v palácích jsou proti němu vystrojeni jako žebráci. Povídám vám to pouze proto, aby vás to nepřekvapilo, až se zjeví na prahu u vás. Dovedu si představit, jakou sensací způsobí na vsi, když i zde — ve městě — se po něm kdekdo ohlíží. Oděn v sametovou tuniku, s pláštěm bohatě lemovaným kožešinou, na hlavě baret s pérem, v ruce bakuli, přes sebe koženou torbu a na jejím řemeni na prsou veliký, lesklý, stříbrný

štít s kapitulním znakem krásné, tepané práce, tak dostaví se k vám, aby vám doručil dekret, kterým my — děkan a kapitula — zvou vás do svého středu jako nového člena.“

Dudek takřka nedýchal, jen aby mu žádné slůvko neušlo.

„Ano, my pro svá sdělení nemusíme volit ani pošty, ani cesty úřední, snad vikariátní, ale máme nesporné právo vysílat legáta i mimo obvod města, a toho tentokráte po prvé užijeme. Rozumí se samo sebou, když vám takovou zprávu přinese, že mu cestné nahradíte, přiměřeně ho odměníte a pohostíte.“

„Prosím,“ uklonil se farář, „raďte být bez starosti, ten kursor jistě nezapomene na to, jak bude přijat,“ sliboval horlivě a smekl klobouk. Vnitřní radost ho rozpalovala, musil si šátkem utřít pot, který mu vystoupil na čele.

„Tak, a teď jsem vám řekl všechno,“ ukončoval hovor pan kapitulní děkan. „Musím se ještě zastavit tihle u zlatníka, aby nám zhotovil nová pektorále na zlatých řetězech. Vám ta naše insignia budou zvláště slušet, máte k tomu krásnou postavu, tak se těším na vás. Budete mi, jak jste slíbil, vděčným, budu mít ve vás spolehlivou oporu v kapitule pro své reformní návrhy a proto — jak jsem řekl — těším se na vás. Navštivte teď rychle — víte pro forma jen — i ostatní pány a pak čerstva domů a dejte se do balení, abyste byl připraven. A uvidíte, co mne napadá, vy jistě u vás v Klikově a snad ani v okresním městě nemáte žádný nábytkový vůz. Zastavte se proto hned u špeditéra a projednejte s ním své přesídlení. Tamhle na rohu je taková firma, majitel

její je dobrý katolík — našinec — mohu vám ho vřele doporučit.“

Teprve teď pozdvihl Dudek hlavu a rozhlédl se. Viděl, že už zase krácejí řadou domů po hlučné ulici, že už vyšli z parku, a jemu se přece zdálo, že slyší stromy líbezně šumět, vodotrysk radostně šeptat a ptáky zpívat.

Děkan mu podal ruku. A tu farář vděčností i radostí přemožen, náhle, neočekávaně, snad sám o tom ani nevěda, prudce se sehnul a tu ruku políbil.

„Ale, co děláte, pane faráři,“ utrl mu ji pan děkan, sám také překvapen.

Dudek však beze slova dalšího se obrátil a dlouhými kroky spěchal k nároží, na kterém visela veliká firma s namalovaným vozem nábytkovým.

VII.

„Farář se bude od nás stěhovat“ — to byla nejnovější novina, která letěla Klikovem.

„A kam?“ ptali se hned zvědavci, ale nikdo nic určitého nevěděl. Udeřili na kostelníka, ale i ten jen krčil rameny a odpovídal vyhýbavě: „Stěhovat se budou, to je jisté, slečna už balí do starých novin skleničky a porculán, farář skládá knihy do beden, ale oba mlčí jako hrob. Podle toho však, jak jsou veselí, myslím, že tentokrát se to povedlo, že má farář kanovníctví jisté.“

„I hrome!“ lekli se všichni, „to bychom si ho přece měli předcházet, aby na nás nezanevřel.“

A opravdu, od té chvíle farář se všude setkával s usměvavými tvářemi, uctivými pozdravy a krotkými, nesmělými pohledy.

Sám hned, jak se vrátil, došel k vikáři, aby ho od cesty k panu biskupovi zdržel a nadšeně mu vykládal: „Tentokrát to mám jisté!“ Sdělil mu v hlavním celou svou rozmluvu s kapitulním děkanem a vikář sám rozradostněn kýval hlavou: „Tak vidíte, Františku, říkám: jen vytrvat, nezoufat hned, do smrti mne to bude těšit, že jsem vás k tomu měl. Na slovo takového pána můžete sice spolehnout, ale kdybyste chtěl, zajel bych ochotně k jeho Biskupské Milosti, víte, že mi pro vás nic není obtížno.“

„Ne, jemnostpane, jen to ne! Mohli bychom to všechno pokazit, pan kapitulní děkan mohl by se urazit, že mu nedůvěřuji, jistě by se to dověděl, pan biskup by mu to jistě sdělil, a mohlo by, býti zle.“

„Jak chcete, jak chcete a povídáte, že už se chystáte na stěhování?“

„Ano, u nás už je vše páté přes deváté. Sám pan kapitulní děkan, když mi vysvětlil toho posla, který mi jmenování přinese, vyzval mne, abych si i nábytkový vůz objednal, i firmu mi doporučil a radil hned se stěhovat. Mám to smluveno, za stovku mne převezou, všechno nepotáhnu s sebou, něco rozdám, něco prodám, snad udělám dražbu na hospodářský inventář, slečna myslí, abychom jen to lepší vzali s sebou a tam se znovu zařídili.“

„Františku!“ hrozil mu vikář prstem, „ne abyste zpyšněl, honores muntant mores!“

„A to ne, reverendissime, to ne, však nás navštívíte, budete mým hostem, to se samo sebou rozumí, kdykoli do města zavítáte a uvidíte, že zůstanu vašim starým Františkem. Ale v něčem se opravdu změním. Do práce se dám, cítím v sobě chuť i sílu, s pomocí Boží dokážu, že toho místa tak perně dobytého si zasloužím.“

„I to vím, že ani tam chleba zahálčivě jísti nebudete. Ale ještě se ukážete, než odjedete?“

„Ano, přijdu se rozloučit a poděkovat za všechno,“ sliboval Dudek, spěchaje k domovu. Poháněla ho obava, aby ho ten legát kapitulní stihl doma a aby ho důstojně mohl přijmouti. Umiňoval si, že mu vyjde vstříc, aby se mu cestou od nádraží nikdo nesmál, aby za ním neběžely děti

a nepovolávaly, když bude v tak nezvyklém kroji a stroji.

... Mezitím, co farář byl návštěvou u pana vikáře, seděla doma Mária u šicího stroje. V pilných ručkách držela kus měkké, hedvábné látky fialové a pilně na něm pracovala. Šila to tajně, za dne jen v nestřežených chvílích a zvláště večer, kdy byla jista, že jí nikdo nepřekvapí a nevyruší. Nakloněnou hlavou nad tou prací táhly jí samé radostné myšlenky. Její sen byl splněn. Viděla se už v městě, jak chodí zas po jeho živých třídách, prohlíží, vybírá a nakupuje, tam si jí nikdo tak nevšímne, každý její krůček nebude tak ostře pozorovat a také hned kritisovat a pomlouvat, jako zde na vsi. Nějakou přítelkyni si vyhledá, bude chodit na procházky, do divadla — „ach, to bude jiný život!“ — povzdychla si hlasitě. Dílo jí rychle rostlo a dařilo se. Byl to fialový kolár kanovnícký, krásně na prsou vyšívaný. Uklidila jej, aby slídivé oči farářovy ho předčasně neobjevily a pak, až ten posel přijde, mu jej podá. Hned si jej bude musit obléci, aby tu všichni viděli, že je kanovníkem, a že se posmívali předčasně...

V horečném chvatu minul týden, čtrnáct dnů a farář byl s celou domácností připraven k odjezdu. Slečna Máry měla složené celé kuchyňské zařízení a vařila v nádobí vydluženém od kostelnice.

„V neděli, v den Páně, nepojede, ale zítra ho tu máme jako na koni,“ těšil farář sebe i hospodyně. V pondělí také vyšel mu k polednímu vlaku naproti. Na nebi vystupovaly černé mraky a v dáli zlověstně hřmělo. Hnala se bouřka.

„Jen kdyby to vydrželo, až ten vlak přijede“ — lekal se farář, rozhlížeje se starostlivě po obloze.

„Nechodte, jemnostpane, vraťte se, bude zle,“ varoval ho ještě Kačírek v té chvíli, jak starostlivým okem před statkem prohlížel nebe neobyčejně vážný. „Pán Bůh rač chránit, aby to nebyly kroupy, úroda stojí letos tak nadějně.“

Farář se na okamžik zarazil. Ale vtom ho napadlo, což kdyby posel přijel a tak v tom kroji, s tím štítem na prsou tam sám a sám někde v čekárně.

„Na zastávku snad doběhnu,“ vykřikl Dudek a přidal do kroku. Ale jen dopadl do malé, dřevěné čekárny, přilepené na strážní domek, už na střechu zabubnovaly první dešťové kapky. Jako jdou před armádou přední hlídky, tak dopadaly ty veliké krůpěje chvíli řídce, jako by nesměle.

„Měl jste nejvyšší čas, za okamžik se to strhne,“ vítal faráře železniční strážník. V budce stálo několik lidí, kteří sem utekli s okolních polí, pak trafmistr a přespolní listonoš. Ten jak spatřil Dudka, ihned otevřel koženou brašnu a chvíli přehraboval se v jejím obsahu.

„Račte-li si přát poštu“ — podával mu hrst dopisů s novinami.

„Děkuji,“ přijal je ochotně farář.

Venku se zatím úplně setmělo.

Sivý mrak roztáhl se po celém nebi, strašlivý víchř se zvedl, hnál před sebou jako dým po silnicích a cestách kotouče šedého prachu, zuřivě zmítal korunami stromů a až k zemi ohýbal vymetané a pomalu zrající už obilí. Blesky křížily se jako plameny po temné obloze a hrom burácel

téměř nepřetržitě. Všecko v přírodě jako by se chvělo a třáslo bázní před jistou smrtí...

Farář přistoupil k oknu a prohlížel dopisy. Všecky zastrčil do kapsy, pouze jeden podržel v ruce. Na zadní jeho straně byl vyražen kapitulní znak...

„To mi jistě oznamuje pan kapitulní děkan, kdy ten legát přijede,“ napadlo Dudka. Rychle vytáhl z kapsy nožík a rozřízl obálku. Vtom kmitl se příšerný blesk, ozvala se rána, jako by s praskotem se řítíl celý svět a v té chvíli počaly se sypat kroupy. Jako by ten blesk rázem profal strašné mračno, tak s děsným hukotem sypaly se kusy ledu na bezbrannou zemi...

„Ježíš, Maria, kroupy!“

„Někde blízko jistě uhodilo.“

„Pán Bůh s námi!“

Volali v čekárně jeden přes druhého. Pouze farář stál a vytřeštěným zrakem díval se do listu. Nikdo si ho nevšímal, nikdo se nedíval, jak se pod ním chvějí nohy, jak se mu třesou ruce, když skládal ten tvrdý, šustící papír a zastrkoval jej k ostatním do náprsní kapsy kabátu. Sám také neviděl, neslyšel to Boží dopuštění kolem. Hlava ho náhle rozbolela, jednou rukou popadl se za srdce, druhou zachytil se prkenné stěny a svezl se na dřevěnou lavičku, jež podél ní se táhla.

Ani půl hodiny to netrvalo a dílo zkázy bylo hotovo. Stromy stály, holé jako o vánocích, obilí k zemi jakoby přilepené, cesty strhané a vymleté. Po silnicích ke Klikovu pomalu, co noha nohu mine, jel kočár a zastavil před farou. Trafmistr vezl tam faráře Dudka, zatím co listonoš běžel pro lékaře.

„Co se stalo? Pro Boha, co se stalo?“ lomila rukama Mária na prahu fary.

„Buď blesk do něho uhořel, nebo leknutím ranila ho mrtvice, ale je živ, slečno, už jsem poslal pro lékaře, bude tu co nevidět, dejme mu zatím studený obklad na hlavu,“ vysvětloval, radil i těšil traťmistr, když faráře uložili na postel.

Ale pravdu dozvěděla se hospodyně teprve, když farář už byl ošetřen, ledem obložen a když ona čistila a ukládala jeho šaty. Z náprsní kapsy, potměšile vykukoval růžek rozříznuté obálky a když ji vytáhla, tu na její zadní straně leskl se kapitulní znak ve stříbrném pečelním vosku.

Vrozená zvědavost ženská jí nedala, aby si dopis nepřečetla. Vytáhla tudíž ten tuhý škrobený papír z jeho obáلكové skříše na světlo Boží. V jeho čele leskl se tentýž znak a pod ním černalo se několik řádků:

„Jeho Milost nejdůstojnější pan biskup si rozhodně přál, aby místo uděleno bylo jeho sekretáři odměnou za nebezpečí, ve kterém se ocitl při známé, neblahé události o poslední visitační cestě Jeho Milosti. Pan biskup projevil své přání teprve bezprostředně před volbou, a račte tedy prominouti, že ani tentokráte nebylo lze žádosti Vaší vyhověti.“

Márince klesly ruce a dopis jí z nich vypadl do klína. Zprvu myslila, že i ji raní mrtvice, byla bílá jako křída, srdce divoce jí bušilo, dech se jí zatajoval, až náhle dostavil se spásný příval slz a krupobití nářku: „Tak tu je klíč k tomu neštěstí, tu je vysvětlení té záhady,“ štkala bolestně, zapomínajíc na všecko kolem, „a ta ostuda, která nám ještě hrozí, vždyť už vlastně jsme jednou

nohou z fary, všechno máme sbaleno, přichystáno, jen se stěhovat. Co jen lidé řeknou! Co to bude ke všemu škodolibého smíchu!... Ne, teď zde nebudu, když si to tak připravil, ať si to snáší sám, ať si sem přijde, kdo chce.“

Ale vtom se farář hnul, zasténal na posteli, jako by to slyšel a tomu rozuměl. Márinka rychle se po něm ohlédla, a jak ho spatřila tak bezmocného, bezvládného ležeti v bílých peřinách, probudil se v ní rázem lepší cit. „Jak bych ho mohla teď opustit! Ne, jemnostpane, nebojte se, neopustím vás nikdy“ — promluvila náhle tiše, ale vřele a přistoupila k loži. Farář vděčně se na ni podíval a snažil se pozdvihnouti pravou ruku. — — — — —

Asi po dvou letech vyjel si farář Boháč na kněžské exercicie do semináře v biskupském sídle. Čtyři dny konal tam s faráři a kaplany ta náboženská cvičení vyhlášený řádový kněz, slovutný misionář a kazatel. Boháč byl s těmito duchovními hody vpravdě spokojen, jeho zápisník byl plný nových pěkných myšlenek k meditacím i zajímavé látky ke kázáním. Těšil se už na domov, vyběhl si ještě do města obstarat některé nákupy a hned po obědě rozjede se domů. Doma ho sice ještě nečekají, řekl, že se vrátí až v sobotu, ale v té náladě, ve které byl, netěšilo ho zbytečně se zdržovat ve hříšném městě.

Doma je alespoň překvapí a dokáže, že se mu po nich opravdu stýskalo. A jak tak kráčí pohřížen v myšlenky, ani si nevšiml, že proti němu po chodníku jde, vlastně o holi se vleče ubohý člověk, na první pohled mrzák. Pravá ruka bez-

vládně klátila se mu podél trupu, pravou nohu táhl za sebou a jeho tvář celá byla zkrivena, znetvořena. Lidé sami šetrně mu ustupovali s cesty. Boháč snad by ho byl minul, kdyby se ten mrzák nebyl sám před ním zastavil. Svaly v jeho tváři počaly pracovat, několik nesrozumitelných zvuků, podobných chrochtání, vyrazilo nejprve z jeho hrdla a pak zřetelně zavolal: „Bo-há-či! Ty — mne — ne-znáš?“

Farář se zastavil a pozorně se zahleděl na mrzáka v kněžských černých šatech s kolárkem na krku a úsilně přemýšlel, kdo by to mohl být.

„Já — jsem — Du-dek,“ — pomohl jeho paměti sám mrtvicí k nepoznání ztrýzněný kněz.

„Kamaráde, pro Boha“ — vykřikl Boháč tak hlasitě, až se lidé ohlíželi. Byl to pro něj hrozný okamžik. Nemohl potlačit svůj úžas, bolestné svoje překvapení, soucit i lítost, a přece byl si vědom, že nešťastný přítel nesmí z jeho tváře vyčísti ono zděšení citů, které v něm bouřilo. Dudek se radostně usmíval, ale jeho tvář se při tom tak stahovala, jako by plakal, což Boháč nevěděl a opravdu se domníval, že vypukne v pláč. Skočil rychle k němu, objal ho, třikrát ho upřímně políbil, postavil se po jeho bok a šetrně posunul svoji ruku pod jeho bezvládnou paži.

„Jdu — do par-ku,“ slabikoval Dudek.

„Doprovodím Tě, dovolíš-li,“ nabízel se hned přítel a pomalu s ním vykročil. Jako spolu slepení, tak kráčeli ti dva kněží, jeden kvetoucího vzezření, zdrav jako buk, a druhý učiněná ruina lidská. Po chvíli zvykl si Boháč na zjev i řeč svého druha, opanoval se, uklidnil, poslouchal jak Dudek vypravuje, jak nesouvisle mluví, jak

nemůže připadnouti na pravé slovo, nebo jak některé písmeno nemůže vyslovit, jako by byl kovaný Němec a česky mluvit teprve se učil, anebo jako by za řeči nějakou fysickou bolest v hrdle nebo na jazyku pociťoval.

„Poslouchej, bratře, nenamáhá tě to? Neublížíš si? Smíš mluvit?“ optal se ho proto hned po několika krocích.

Dudek horlivě kývl hlavou a vysvětlil zvolna, lékař přímo mu nařizuje, aby hodně mluvil, aby se cvičil, že se to snáze poddá, ale že nemá s kým, že brzy každého omrzí poslouchat ho, protože pomalu mluví.

„Tož jen povídej, bratře, povídej, co a jak se přihodilo,“ upřímně prosil Boháč.

Chodili spolu týmž parkem a po stejných cestách, po kterých ho před dvěma roky vodil pan kapitulní děkan. Růže na záhonech už nekvetly, ale zato pestřily se tam cynie, astry a první jiriny, květy, to podzimu. Ptáci jako by oněměli a jako by sami naslouchali divnému hlasu, divnějšímu tónu a ještě divnějšímu obsahu smutné řeči Dudkovy. Pod nohama chodců skřípal písek, ale také Boháč skřípal chvílemi zuby a zatínal pěsti...

„A jak to skončilo?“ optal se na konec.

„Ale dobře,“ usmál se opět svým zvláštním způsobem Dudek, „moji praví přátelé, pan vikář, pan doktor a Mária, radili se nade mnou. Uznali, Klikov že opustit musím a nejlepší že bude odstěhovat se do města, kde jsou vyhlášení lékaři, kteří mají zvláštní přístroje, aby mně mohli odumřelé údy masírovat a elektrisovat. A tak jsme přece pro ten vůz telegrafovali a

přece jen jsme se stěhovali," ukončoval trpce a zastavil se. Zdravou rukou popadl svoji ochromenou pravici, položil si ji na litinovou lavičku, kolem které šli, a veškerou silou táhl, jako by chtěl těžké to sedadlo pozdvihnout.

„Co to děláš?“ překvapeně zvolal Boháč.

„Lékař mi nařídil, mám-li lítost anebo zlost, abych něco popadl, táhl, zvedal, házel, bil, vůbec tělocvičil.“

„Bít bys měl, Francku, bít, až by třísky lítaly.“

„Ach ne," zavrtěl hlavou nemocný, „víš, myslím si, že to je trest Boží, za tu moji pýchu, a snáším to pokorně. Ona nejdůstojnější konsistoř mi ten můj osud dost nadlehčuje. Jmenovali mne notářem, dali mi dovolenou, ponechali mi příjmy farářské, v Klikově je dosud administrátor, udělují mi každoročně z diecesní pokladny podporu a tak alespoň bídu nemám.“

„A jak bude dál?“

„Jak Pán Bůh dá! Můj stav, jak vidíš, se lepší. Už mohu chodit, to je veliký pokrok, brzy už mi dovolí i mši sv. sloužit, vyjednají mi pensii a v té nynější nouzi o kněze snad mi i opatří někde zámecké kaplanství, kde bych sloužil fundální mše, anebo mi dají místo v některém ženském klášteře. Tam potom při druhém nebo třetím záchvatu podlehnu..." popadl za kliku dveří a zase táhl.

„Zde zůstávám," řekl po chvíli, „pojd' se mnou k nám na oběd.“

Uvnitř na schodech ozvaly se už kroky, dveře se otevřely a na prahu stála slečna Mária.

„Můj anděl strážce," představil ji Dudek svému příteli.

„Už jsem byla jako na trní, kde račte se tak

dlouho toulat,“ usmála se slečna, neobyčejně zručně pomáhajíc panu faráři přes několik schodů do přízemního bytu.

Boháč přece se jen vrátil z kněžských exercicií až v sobotu, vrátil se vážný, zamlklý a se vším spokojený, až si jeho kostelník toho všiml a v hostinci o tom vykládal: „Vzali mu tam nějak tipec, od té doby, co se vrátil, chodí s hlavou svěšenou a nehubuje, na něco patrně stále myslí.“

Neuhádl toho ani, když na podzim vezl na nádraží dva pytle vybraných bramborů, nůši zimních jablek a v bedničce asi kopu vajíček s hruudou másla a domácím chlebem.

To Boháč se odměňoval za pohostinství, které po dva dny mu prokazoval nešťastný přítel — Xaver Dudek, žertem zvaný — kanovník.

TŘI KŘÍŽE

I.

Až do letošních prázdnin žil student Mikuláš Bíba bez starosti jako pták. Nesl sice také mladým svým životem raneček drobných starostí, myslíval si o nich, že jsou Bůh ví jak velké a těžké, ale teď teprve poznal, že se pod nimi ani nelámaly, ani že ho netížily a k zemi neohýbaly, zdálo se mu to všechno jako pírkó lehkým proti mraku, který se teď na něho hrozivě valil a kterým bylo nutno projít. Tam za tím mračnem se opět rozjasní, modrá obloha se opět vyklene vysoko nad hlavu, zlaté slunko se usměje, širý kraj se rozprostře před ním a bílá, ujetá cesta povede ho k cíli. Ale to všechno čeká ho teprve až za tím černým mračnem, které se k němu neúprosně blíží, zahaluje rozhled, pohlcuje světlo, dusí mu hrdlo a drtivě ho tiskne k zemi.

Co byl všecken ten zkouškový strach před maturitou, čím byly všechny ty starosti školní, přípravy, úkoly, známky, vysvědčení, všechno se mu zdálo směšné, ubohé proti tomu jedinému povelu, kterým život na něho dolehl: „Rozhodni se!“ Věděl, že před ním vine se tisíce cest a cestiček, po kterých lze se s maturitním vysvědčením v ruce směle pustit, ale právě proto, že tolik je těch kolejí, kterým se říká „Životní dráha“, zdála se mu volba tak těžkou. Sahá kamsi do ne-

určita, do neznáma, aby si vytáhl životní svůj los a proto se mu mladá ruka tak nerozhodně chvěje. Nejstrašněji se nese životní omyl. Slyšel a četl mnoho krásných slov o volbě stavu, o volbě povolání, ale všechno to pojímal jako pouhou teorii, a když se ho někdo vážně optal: „A copak vy, pane Bíbo, po maturitě hodláte?“ pokrčil jen rameny a odpovídal dost lehkomylně: „Nevím, nejsem dosud rozhodnut.“ Jiní už měli ten boj dávno za sebou. Mnozí už od dětství věděli, proč a nač studují, rostlo to jaksi s nimi. „Až budu tím doktorem,“ „až se stanu profesorem,“ „až se dostanu ke dráze,“ mluvili o své budoucnosti přesně, určitě jako o věci samozřejmé. Některým také pomáhali rodiče luštití těžkou otázku života, ba luštili ji i za ně a sami obětavě upravovali jim další cestu životem. Našli se dokonce i ochotní a nezištní, i vypočítaví a sobečtí přátelé, kteří počítali s nezkušeností zeleného mládí a úslužně nabízeli své zkušenosti, otevírali i své peněženky, slibovali bezpečně převést studenta tím úskalím životním, ale ovšem jen za určitých podmínek, někdy dost pokořujících a zotročujících. To všechno Mikuláš Bíba odmítal, oddaloval to od sebe, až se dostal do té slepé uličky, ze které není návratu a přece si musí najít východ. Den po dni utíkají prázdniny, den po dni jako šroub víc a více tiskne ho ke zdi, až by někdy bolestí pod tou tíhou vykřikl...

„Což Bíba! Ten se v životě neztratí,“ říkali o něm profesori na gymnasiu, oceňující jeho nevšední nadání.

„Bíba, to je tajnůstkář, ví, ale nepoví, kam skočí po prázdninách,“ uráželi se jeho spolužáci

nad domnělou neupřímností. Křivdili mu. Mezi školním rokem vlastně ani na to času neměl. Musil se starat asi o tři synky bohatých měšťanů, jimž jako domácí učitel nahrazoval dary Ducha svatého, aby pochopili záhady řecké i latinské gramatiky, musil pracovat úkoly pohodlnějším a jen statky pozemskými nadanějším studentům, aby sehnal nejen na byt, ale i na šaty, vášnivě četl a v posledních letech zamíloval si ho na ústavu profesor češtinář, když mu psal úkoly často ve tvaru znělek anebo v jiných rozměrech básnických.

Kdež měl čas Mikuláš Bíba myslit na svoji budoucnost! Na tu myšlenku nebylo ani místa v té kudrnaté hlavě, a když přece někdy se tam vynořila, zdála se mu tak lehkou, nepatrnou, že si myslíval: „To je poslední, co si zvolím, chleba si všude dobudu, žádná starost!“ Ještě na samém počátku prázdnin, když se rodičům zarosily oči radostí i hrdostí nejen nad krásným vysvědčením, ale i nad ním — nad synem Mikulášem — nad ním, jaký zdravý, sličný a jiskrný hoch z něho vyrostl, a když se ho dychtivě ptal otec: „Tak co teď, Mikulášku? Co teď hodláš?“ usmál se syn a řekl skoro prosebně: „Jen mě tatínku s maminkou prosím vás k ničemu nenutíte, sám si to rozmyslím.“

„Nu, nutit tě nebudeme, to Bůh chraň,“ starostlivě odporoval baráčník Bíba, „sám se živíš a dá-li Pán Bůh i uživíš. Ale to víš, tuhle matinka je jako všecy mámy, ráda by tě chtěla mít —“

„Já vím, knězem,“ skočil otci do řeči student.
„Ano, tak,“ přisvědčila radostně Bíbová.

„Neslibuji, ničeho nic neslibuji. Snad se dám na vojnu, nebo přijmu místo učitelské, také k poště bych mohl, na dráhu, možná že se vydám do Prahy, na universitu, nevím, nic zatím určitěho nevím,“ a s knihou pod paží dal se k lesu.

Ten les si letos zamiloval. Lákal ho a vábil jako nikdy před tím. V širých, rozlehlých polích a lukách všechno ho dráždilo, zneklidňovalo, ale hluboký, tichý, temný les odpovídal jeho náladě a proto nevědomky ho denně vyhledával. Chodil jako pod klenbou chrámovou pod štíhlými smrky, prodíral se hustým mlázím, odpovídal na kyprém mechu, bloudil všemi směry, cesta necesta, neviděl nad hlavou pitvorné skoky veverek, neslyšel krátké, poplašné skřeky lesních ptáků, necítil pryskyřičnou vůni jedlí, nevnímal měkký šelest břiz a buků, jen do země zavrtával své horečně planoucí oči, jako by hledal ztracenou svoji bezstarostnost...

„Hledáte houby?“ oslovil ho náhle lidský hlas v tom lesním tichu.

Bíba protřhl síť svých myšlenek a zdvihl hlavu. Nerozuměl otázce a překvapeně díval se na polesného, který se tu na obchůzce s ním setkal. „Teď ještě nerostou, ale prašivky už se ukazují. Kdyby rádně sprchlo, to byste se podíval, co by se jich do rána vyrojilo,“ pokračoval spokojeně hovorný muž, kterému ani na mysl nepřišlo, že by ten Bíbovic veselý student mohl v lese hledati něco mnohem vzácnějšího, než hříby a ryzce...

Po několika krocích potkal známé děti, pak hned zas babku s nůši suchého chrastí na zádech, výměnkáře, který si sem zašel pro nějaké

topůrko na sekeru, pana lesního s puškou na řemeni a psem u nohy, se všemi musil se zastavit a několik slov alespoň promluvit. „To je tu dnes jako na Pražském mostě,“ zlobil se v duchu, „s lidmi se tu zrovna pytel roztrhl,“ a zamířil k pasece, která prosvítala před ním šedými kmeny starých borovic.

Slunce ho zalilo teplem i světlem hned, jak vkročil na její okraj. Musil přivřít oči a na chvíli se zastavit, než si zvykl na tu záři, jež před ním náhle vytryskla. Roje hmyzu tu bzučely, oloupaná kůra v boudách postavená praskala, dříví v metrech složené se bělalo, čerstvé dosud pařezy čněly ze země tupě, bolestně...

Celá myš zdála se, že je mrtvá, smrt že tudy přešla, vykonala hrozné své dílo, a jen ty mouchy bzučící že se pasou na pokácených a rozřezaných stromech.

Ale vtom zaslechl Bíba tupé údery motykou, otočil hlavu a spatřil kus cesty před sebou člověka dobývati pařez.

„Bože, tatínek!“ lekl se student a jako ukován přitiskl se k borovici. Poznal ho na první pohled podle slaměného klobouku, který po něm — po synovi — dotrhlával. Viděl, jak vysoko zvedá motyku, slyšel pádné rány, až se mu zdálo, že země mu pod nohama duní, teď vzal otec sochor, jistě bude páčit některý kořen, aha — sahá po seceře — přeseke ho, už se mu chtělo rozběhnout se, vykřiknout: „počkejte tatínku, pomohu vám“ — ale náhle se zarazil. „Pomohu vám...“ opakoval si v duši a pocítil, jak ho bodlo přímo u srdce.

„Pomohu vám,“ slyšel ve svém nitru, ale to slovo nabývalo zvolna jakési zvláštní váhy, síly,

rozrušovalo, skoro až bolelo... Student pojednou cítil, jako by se křivdy dopouštěl na svých rodičích; pravda, nic na nich nechce, ale žít ho teď o prázdninách musejí, dvacátý rok mu minul, chodí si jako pán, a co se tuhle otec nadře, a matka nastará a nashání! Jakmile dítě škoře odroste, už běží do služby, nosí a dává rodičům, kdyby on nestudoval, jistě by jim byl platen, pomáhal by jim. Ale takhle?

Krev se mu valí do tváře. Náhle se strašně zastyděl. Dvacet let už mu minulo a v čem pomohl dosud rodičům? Ano, na obtíž jim byl, utahovali se k vůli němu, ustupovali mu, lepší sousta pro něho od úst si utrhovali. A on má přece přísnou povinnost pomoci rodičům. „Ano, pomohu vám,“ znovu zaznělo v něm jasně, jako by kdosi udeřil na stříbrný zvon.

„Ale jak? Čím?“ hned tázal se nadšen svým rozhodnutím student, a jeho záhada stávala se ještě spleťtější. Kde najít hned místo tak dobře placené, aby mohl zjednat rodičům úlevu, vzít si je snad i s ostatními dětmi k sobě, nebo posílat jim alespoň dvě, tři desítky měsíčně, koupit jim políčko, kravku, dát spravit barák, zaplatit daně a přírážky, poplatit dloužky u kupečka, u krejčího. „Jak jen, jak?“ a tvrdé údery sekery zněly v tempu pravidelném, její ostří v záři sluneční kmitalo se jako blesk a hlava otcova v chatrném klobouku se zvedala a klesala před ním jako v taktu.

Ne, syn nesnesl déle toho pohledu, jako by přímo do srdce bušily ty rány, tak mu bylo. Odvrátil se, a několika kroky octl se opět v hlubokém lese, stinném a chladném, rány sekerou se

ztrácely, tichly, až utichly docela, ale obraz pasuky z Mikulášovy duše nezmizel. „Všeho, každé i nejtěžší oběti byl bych schopen, jen kdybych mohl rodičům pomoci,“ šeptal si malomocně v šlechetném zápalu a mladickém nadšení.

„Tož vstup do semináře, matka si toho přeje, otec to sice neřekne, ale i jeho tužbou to je, pomoc nebude sice hned, ale jednou přece“ — ozvalo se mu v nitru.

„Což jenom jako kněz byl bych schopen oběti? Proč ne jako lékař? Advokát? Profesor? To jsou přece povolání lépe placená,“ namítal si horlivě.

„Jen si lži!“ řezavě se mu posmíval hlas, „ty víš dobře, jak to chodí! Zamiluješ se, oženíš, a budeš rád, stačí-li ti příjmy na vlastní vydání. Takových už bylo, co si slibovali a malovali, ale skutek — utek.“

Bíba sám nevěděl, jak dlouho prochodil s těmi svářícími se myšlenkami v jeho kudrnaté hlavě. Šel cestou necestou, po paměti, a ani o tom nevěda stácel se k domovu. Stíny už se dloužily, sluníčko svažovalo se k západu a Bíba vyšel z lesa. Kousek cesty ještě provázel ho habrový a lískový podrost, ale i ten řidl, zmizel, šedivé kamení a v něm nakřivo zabodnutý, starý, zvětralý, dřevěný kříž vítaly ho a kývaly mu vstříc. To byla Skalka. Za ní hned uhýbala cesta napravo a prudkým spádem běžela do vsi. Kolikrát se tu zastavil a pustil oči pokochat se krásami rodného kraje. I dnes volala a lákala ho Skalka, po dlouhé procházce pocítil únavu v celém těle, do noh jako by mu olova nalil, usedl na balvan do stínu na sporou travičku, knížku zastrčil do kapsy, ruce složil do klína a zadíval se před sebe. Olšemi

vroubený potůček běžel od lesa ke mlýnu, pod mlýnem přes trávník pospíchal k vesnici, v tom chomáči chalup a stodol poznal hrušku smolnici, pod ní příkrčený baráček pod došky, svůj domov, viděl pruhy políček, jak plazí se po nich pomalu volci, táhnoucí těžce pluh v tvrdé jete-lině, dvě řady stromů přímočárně běžely podél bílé silnice k městu, sem tam zelenaly se řádky bramborů, promodrávala se nať tuřínu, bělaly se zelné hlávky, hubené kravky pásly se po strnis-kách, na ladách křičelo husí hejno a Bíbovi dnes po prvé v životě nad rodným krajem sevřelo se srdce. Neviditelná ruka jako by mu v té chvíli sňala s očí růžová skla, tajemné kouzlo jakési jako by se rozplynulo a všechno kolem počalo se jevit v pravé podobě.

„Jojo, hochu, těžce se nám tu všem žije,“ náhle nabývalo řeči všechno kolem, „na políčkách máme sotva píd' ornice, luka samý suchopár a panské lesy nejsou nebe, v těch všichni — i tvůj otec — smíme se jen dřít, i my i naše potahy.“

Slunce v té chvíli zapadlo, a celý kraj jako by se potáhl šedivou pavučinou. I celá Skalka ze-smutněla. V tvrdém kamení nerostlo nic, než šípkové trní a v suché travičce promodrávaly se kolem kříže drobné — slzičky.

V lese na kamení v té chvíli zadrkotal trakař, nenamazané jeho kolečko zapískalo, Bíba po-vzdychl a pozdvihl hlavu.

„Naši se vracejí,“ skoro se ulekl a příkrčil se k balvanu. Poznal otce, jak tlačí do vršku tra-kař vysoko naložený dobytými pařezy, spatřil i matku, jak se vleče za ním a jak až k zemi se ohýbá pod košem ovršeným přesekanými ko-

řeny. Kolikrát je tak viděl, ale nikdy neozvalo se při tom pohledu jeho srdce tak bolestně, jako dnes...

„Musím odpočinout,“ ozvala se vřem matka těsně u kříže.

„A pomodlit se,“ smál se otec, ale i jeho kolečko přestalo skřípat. Zastavil se, protáhl, sundal dřevěný slamák, utřel si pot a požehnal se křížem. Bíbová vytáhla kostnaté ruce z popruhů a svezla se na kolena.

„Modlí se jistě za mne,“ chvěl se za kamenem student a slyšel bít své vlastní srdce. Otec škrtl sirkou a zapaloval si. „Popel nehoří,“ broukl nevrle, a student zase jako by viděl prázdný míšek otcův i jeho prázdnou dýmečku.

Ale kolečko už zase zapísklo, koš zapraskal, kroky bosých noh zašustily o tvrdé kamení — rodiče přešli.

Bíba se díval za nimi vytřeštěným zrakem. Když se mu z očí ztráceli, vyskočil, aby dále za nimi viděl, vstoupil na balvan, ke kříži, natahoval krk, vystupoval na špičky — až konečně zmizely mu obě postavy ve vrátkách pod hruškou smolnicí...

Vlna podivného nadšení vstávala v tajných hlubinách jeho nitra. Mladický zápal šířil se z jeho srdce jako požár. Oči se mu leskly, tváře se rděly, pocítil jako nikdy lásku, soucit, bolest, podivnou směs citovou nejen k rodičům, ale k celému tomu chudému kraji. Jako by se kolem země otevírala a z ní sem — do výše — k němu jako by se ruce vzpínaly a hlasy jako by volaly úpěnlivě „pomoz nám! Ustrň se! Ulehči nám!“ A už tu stál ne on — Mikuláš Bíba, abiturient —

ale rek, hrdina z pohádky, který cítil v sobě netušenou sílu, odvalu a smělost.

„Přisahám, pomohu vám!“ vykřikl do večerního šera a jako by se vlastního hlasu ulekl, rázem vystřízlivěl.

„Hle, kam mne unesla moje fantasie,“ okřikl se v duši a sestupoval pozorně se Skalky na vozovou, všední cestu.

„Fantasie? Proč fantasie? Nestal se už mnohý muž požehnáním celého kraje? Nečetl jsi o tom v čítance? Neslyšel jsi nikdy nic o síle vůle? Nepřisahal jsi pod křížem?“ slyšel v sobě hlas přísný, skoro velitelský — a ten hlas už v něm nikdy neumkl. Pochybnosti ho sice ještě podlamovaly, ale nepodlomily, různé svody ho lákaly, ale nesvedly. Tichý večer podletní snesl se na zem, měsíc vyplul na temně modrou oblohu a miliony hvězd rozepially se Bíbovi nad hlavou. Pochopil, nemá-li se stát směšným, že o svém cíli nesmí mluvit s nikým na světě, bude-li potřebovat pomoci, na ten nakloněný, větry a dešti ošlehaný kříž na Skalce že si musí vzpomenout, a že se jistě vzpruží, zvedne a neklesne.

Rozjasnilo se v jeho duši. Přestal se toulat lesy, a hned druhého dne počal si rovnat svoje knihy a papíry.

„Rozhodl jsi se?“ optal se ho radostně otec, pozoruje změnu, která se se synem stala.

„Ano, rozhodl. Pojedu do Prahy,“ odpověděl pevně, radostně.

„A čím přece budeš?“ ozvala se matka.

„Ach, to nemohu teď říci. Psal jsem svému profesorovi. Poradí mi snad, pošle nějaké doporu-

čení pro první dny, než se Prahou rozhlédnu, než sám uvidím co a jak.“

„Pravda! Pravda!“ svědčil ochotně otec, „co my tu víme? Co my ti radit můžeme? Jednej podle svého. Najdeš zas dobré lidi!“

„Bože, to zas bude starost!“ zabědovala matka.

„Ne! Bude radost!“ chtěl vykřiknout Mikuláš, cíť v sobě plno jaré síly a touhy, plno chuti po práci, ale nevykřikl, jen se schýlil prudce, popadl tvrdou ruku matčinu a políbil ji. Nikdy toho dosud neučinil a matka se až lekla, utrhla ruku a v rozpacích vyšla ze světnice poplakat si někde v samotě.

II.

V pražském semináři už čtvrtý rok žil chudý theolog Mikuláš Bíba. Věděly se o něm určitě jen dvě věci, že je neobyčejně chudý, ale že ho čeká po vysvěcení skvělá budoucnost. Bíba sám nikdy a s nikým o tom nemluvil, ale všichni spolužáci, ba i představení byli o tom přesvědčeni. Přijímali ho do semináře dost neradi; jen na úpěnlivé prosby a na zprávu, kterou o něm zaslal jeho katecheta, rozhodli se přijmouti do druhého ročníku Bíbu, který celý rok před tím už navštěvoval medicinskou fakultu na universitě a měl řádně zapsané přednášky i kolloquia s výborným prospěchem.

„Co vás sem vlastně vede?“ upřel na něho pronikavé oči rektor, když mu v jeho pokoji přednesl svou uctivou žádost.

„Ani sám to nemohu přesně povědět,“ odpovídal v rozpacích a dost zmateně medik, „moje nervy nehodí se pro medicinu, unavuje mě a odvádí od vlastního studia stálá starost o skývu chleba, boj o existenci, tíhnu víc k vědám spekulativním než exaktním, více mě láká filosofie než životní prakse. Poznal jsem, že mám větší sklon k životu tichému, meditativnímu, než k rušnému povolání světskému. Váhal jsem dlouho, ale po

zralé úvaze cit, tušení, instinkt — jmenujte to, jak chcete, vede mě sem, v tato místa.“

„Čeká vás trpké zklamání. Život kněze není dnes pohodlný.“

„Nehledám a nečekám pohodlí. Nejsem na ně zvyklý,“ prudce vybuchl Bíba, „hledám pouze klid, tichý koutek, dost malý a skromný, popřejte mi ho a neodhánějte mne.“

„Ale ztratíte rok vzácného času.“

„Neztratím. Jeden semestr mi platí a akademický senát mi dovolí ve druhém roce složit zkoušky i z roku prvního.“

„Látky je mnoho, podceňujete ji a sebe přeceňujete.“

„To bude mou starostí.“

„Jste trochu hrdý.“

„Ano, to je mé jediné bohatství.“

„Zkusit to můžeme. Ale pamatujte si, že vy máte právo až do dne vyšších svěcení kdykoli vystoupit a my kdykoli vás propustit, třeba i bez výslovného udání důvodů. Po prázdninách tedy přijďte,“ a podal mu ruku.

Bíba byl by nejraději zavýskl radostí. „Bůh to chtěl,“ řekl si v duši a hned ho napadlo: „Maminka! Co asi řekne maminka!“ Ale nic o tom svém rozhodnutí domů nepsal, celý rok zůstal v Praze a teprve o prázdninách — po odbytých zkouškách z obou ročníků — spěchal k domovu.

„Bože, chlapče, jsi to, nebo nejsi?“ vykřikla Bíbová, když se náhle zjevil na prahu s kněžským kolárkem kolem krku.

„Ach, ovšem, vy dosud nevíte, nepsal jsem o tom, nevěděl jsem, jak to dopadne, ano, vstoupil jsem do semináře už před rokem.“

Také starý Bíba mohl na synovi oči nechat. „Totě novina! Totě překvapení!“ opakoval hlasitě, dívaje se, jak syn v černých šatech zdá se mu být štíhlejší, bledší, usedlejší, než býval ve světlých kabátcích a měkkých kloboucích. Divila se celá ves, všichni, kdož znali veselého Mikuláška Bíbovic, ale brzy ho okoukali, zvykli mu, kouzlo novoty po několika dnech se rozptýlilo a bohoslovec v zapadlé vesnici měl pokoj, ticho, samotu, to jediné, po čem i zde toužil. Přivezl si na prázdniny několik mluvnic semitských jazyků a v těch nyní od rána do večera ležel.

„Copak, že si pořád v těch knížkách bručíš, povídej si také s námi,“ zlobil se na něho otec, který by rád byl slyšel o Praze a jejích divech, „slýchám, že nejsnazší studium je kněžské, a ty zatím od těch lejster ani hlavu odtrhnout nemůžeš.“

„Jak se to vezme, tatínku,“ usmál se Mikuláš, „já to chci vzít důkladně.“

„Nech ho, starouši, a nezdržuj ho,“ kárala muže Bíbová, která chodila teď kolem syna takřka po špičkách.

Za „dříče“ platil Bíba i v semináři. Jeho houževnatá vytrvalost šla tak daleko, že ani v čase volném, věnovaném výslovně odpočinku, nepřestával studovat, číst nebo psát, zkrátka pracovat a páter spirituál byl přesvědčen, že i v kapli myslí na studium...

Ředitel semináře dlouho a ostře ho pozoroval a byl na rozpacích: „má ten bohoslovec povolání nebo nemá,“ tážával se často sebe sama i ostatních představených. „Kdyby nebyl takový hrdý, obhroublý, až bezohledný, řekl bych, že je šplhal,

ctižádostivý snaživce, ale to není. Chvála i hana, všecko zdá se mu být jedno, jen když může studovat.“

Bíba se vůbec o to nestaral, co o něm soudí kolegové anebo představení. Studium theologie bylo mu celkem nové, otevíralo mu neznámé světy, vrhl se na ně vášnivě, podmaňovalo si ho víc a více, dal si zapsat do indexu i všechny předměty nepovinné, sháněl knihy a pomůcky po knihovnách a profesorech, jeho hlad duševní jako by stále vzrůstal...

„To je nezdravé, nepřirozené, chorobné,“ tvrdil rektor a obeslal si Bíbu. „Proč nezachováte předepsaný pořádek v domě,“ uhodil na něho přísně.

Mikuláš zvedl hlavu a upřel na pana ředitele nechápavě jasné své oči.

„Ano, komunity — společné vycházky jsou předepsány a vy se jim vyhýbáte.“

„Nemám času,“ vyhrkl prudce Bíba.

„Prosím vás, nemáte času! Stopadesát majstrů má čas a vy jediný ho nemáte! Co vlastně děláte?“

„Studuji právě Mariologii.“

„Kdo vám to nařizuje?“

„Mé svědomí. Chci tomu jasně rozumět.“

Rektor byl v koncích, ale načal hned z jiného soudku.

„A psát články do časopisů, na to máte čas? A škrábete to proti výslovnému zákazů po večerních modlitbách, v museu, při svíče. Pamatujte si, pane Bíbo, kněz musí býti nejen učený, ale hlavně poslušný a zbožný.“

„Vždyť nic zlého nedělám, modlím se svou pra-

cí, vidím v ní svou radost, a proto mám býti —“ „Já vím, já vím,“ skočil mu rektor do řeči a bylo mu až líto, jak to povídal takovým vyčítavým, bolestí prosyceným hlasem, „ale mně jde také o vaše zdraví, jsem za vás zodpověden, potřebujete nutně pohyb, čerstvého vzduchu, chci vaše dobro a ne vám ublížit.“

Ze všech těch svízelných vysvobodila Mikuláše zahrada, když po jaru otevírala se majstrům dokořán. Procházky přestaly, Bíba si vyhledal v zastrčeném koutě zahradním starý, vyhnílý ořech a pod ním „rozbil svůj stánek“. V útrobách nahnutého ořechu měl svou příruční knihovničku, časem vlastní kolegové sehnali mu a přinesli sem i lavičku, a stolek, a chvílemi to zde vypadalo jako v aule. „Bíbo, ukaž mi svoje skripta, mám to zde chybně opsané,“ „Bíbo, tu stodvacátou otázku také se máme učit?“ — a čím více blížily se zkoušky, tím houfněji byl Bíba obléhán, a ku podivu, nic se nemračil, nedělal drahoty, nepřijímal za své služby nabízený doutník, ani plíšek a pivo, ale ochotně, jasně a přesně vysvětloval, vykládal, půjčoval knihy i archy, své souborné zápisky a poznámky, radil i zase se vadal, povzbuzoval i chválil, až mu v ročníku přestali říkat „dříč“ a dali mu čestný titul „tatík Bíba“. Vycítili, že je to zlaté srdce bez falše, které nedonáší, nešpehuje, nepřetvařuje se, nenadýmá se pýchou, ale je čisté jako křišťál, pokorné i prostě zbožné, Bohu oddané, práci vášnivě milující. —

Pochopil to konečně i rektor, „seděl“ sice dál na Bíbovi, vyháněl ho na procházky, bděl nad ním, aby chodil včas spát, kontroloval jeho studium i práce, ale také si ho zamiloval jako syna,

radoval se z něho, a jen jako zahradník tu a tam opatrně v jeho povaze přistihl nějakého vlka, narovnal kroutící se větévku, přitáhl ke kolu křivící se kmen a v duši se těšil: „Bude z něho výborný kněz.“

Bíba sám cítil, jak roste do hloubky, v skrytu, těžce, kamením klopotného studia a temnou mrtvou zemí jak prodírají se kořínky a kořeny, až kamsi do tajemna, celá jeho bytost jak se přeroduje, jak se zvolna mění jeho názor na svět a lidi v něm, jak na všechno nazírá s nových a vyšších hledisk, jak pojednou obzor před ním se šíří, jak už rostou nejen kořeny do hloubky, ale i letorosty jak raší do výše, strom jeho života jak zakládá na korunu, sem tam ucítil opatrný sice, ale bolestný řez, ta neb ona ratolest uschla, bouře ji zlomila, urvala, ale zato jak všechna míza a šťáva z kořenů — z jeho poctivé práce — se llačí, stoupá, žene do vršku, pupeny jak se nalévají po větvích, pukají, ba už i květy a plody se ukazují...

Bíba ve čtvrtém roce, ještě před vysvěcením, k ohromnému překvapení všech složil první a nejtěžší rigorosum, státní zkoušku ze semitských jazyků, sám pan kardinál přijel si ho poslechnout a poslal mu deset dukátů.

Rektor, nadnášeje se radostí, odevzdával mu je.

„A zač pak mi je posílá?“ naivně se optal Bíba.

„Ne, Mikulášku, ty velké dítě,“ usmíval se ředitel, „ty už do smrti nebudeš mít smyslu pro nic, než pro svou práci, studium; běda, dostane-li se po vysvěcení do špatných rukou,“ zatykal mu v návalu lásky důvěrně.

Zkušený rektor znal odstrašující příklady toho,

jak se takoví zažraní učenci, lidé třeba geniální ve svém oboru, dají lehce ovládat, zneužívat, podvádět. Ale toho nepřipustí; bude sám bdít nad ním, aby se mu nezkazil, prosadí, že se stane na fakultě adjunktem. Ať složí ostatní rigorosa v pohodlí, bez starosti, ať zde ve zdech semináře se dotvrdí a uzraje, co tu tak slibně počalo.

Bíbovo jméno po vysvěcení bez překážky mohlo proniknout do veřejnosti. Směl nejen otiskovat, ale i podpisovat své práce, články a studie, překládat z cizích jazyků učené traktáty, studoval k rigorosům, ale právě z toho studia rojilo se mu plno nových myšlenek, plánů, byl zván na přednášky do spolků, žádán o příspěvky do časopisů, jeho bystré úsudky a postřehy vzbuzovaly úžas. Když po dvou letech byl promován „sub auspiciis imperatoris“ — na doktora bohosloví, jeho jméno už letělo českým světem a právem.

Po dlouhá léta neměla česká literatura bohovědná takového učenice, jakým bez odporu už byl mladý Dr. Bíba. V něm jako by oživily staré naše náboženské tradice, kdy právě z lůna našeho národa povstávali mužové, kteří v otázkách náboženských hýbali světem... Bylo to vlastně k nepochopení, že národ, který žil a zápasil náboženstvím celá staletí, který svému přesvědčení náboženskému přinášel nejtěžší oběti, ten národ že nábožensky zlhostejněl, zchladl, zesploštěl, že nedovedl zploditi ani jediného vynikajícího theologa, a že právě jeho nová literatura náboženská byla nejubožejší a nejzanedbanější.

K mladému doktoru upíraly se nadějně oči všech.

Takřka prstem na něho ukazoval kdekdo v kněž-

ských řadách, on že se musí dostat na fakultu, tam že je pravé a jediné jeho místo, aby nám vychoval dorost, který by dovedl čelit moderním bezbožeckým proudům...

I na rozhodujících místech všude plně se to uznávalo, pouze v konsistoři postavil se proti tomu — rektor semináře. A to překvapovalo, protože až dosud právě on ho tlačil kupředu.

„Znám dobře Mikuláška,“ povídal teď srdečným, otcovským tónem, „to je ohromné skladiště všemožných vědomostí — řekl bych — pravý duševní milionář, ale nevím, nevím, vyzná-li se i v drobném prodeji, dovede-li i v malém rozdávat po kousku ze svých bohatých zásob; sám je neobyčejně nadaný, pilný, vytrvalý, duševní tahoun, kterému tak hned rovno není, ale bude chtít, aby i jiní mu stačili. Uměním je vědění si získat a podržet, ale ještě větším uměním je dále je sdělovat.“

„Vždyť přece studoval i methodiku.“

„Však on se přizpůsobí.“

„To se dostaví samo sebou, jen až počne přednášet,“ mínili páni radové.

Bíba, ač na ten úřad byl velice mlád, přece stal se universitním profesorem na fakultě bohoslovcké. Přednášel nejtěžší předmět — semitské jazyky, zvláště hebrejštinu, dále i arabštinu, chaldejštinu a armenštinu. Přihlásili se mu i světští posluchači a posluchárna byla nabita, když mladý učenec po prvé překročil její práh. Bohoslovci čekali v první hodině nějaký proslov, úvod, nadšenou řeč nějakou, ale všeobecné zklamání zavládlo sálem, když profesor vzal křidu,

namaloval na tabuli „álef“ a rozhovořil se o něm, jako by před ním seděli samí doktoři teologie a zatím to byli většinou hoši, kteří ještě před čtvrt rokem trásli se zkouškovým strachem před maturitou...

„Mikulášku, pozor,“ napomínal a krotil mladého nadšence ředitel, „nezapomínejte, že z vašich posluchačů nemají se stát starozákonní rabíni, ale katoličtí kněží novozákonní, stačí jim povšechné vědomosti, kdo bude chtít podstoupit rigorosum, ten se u vás přihlásí.“

„Prosím, prosím,“ usmíval se profesor Bíba, „mám to na zřeteli, sestavil jsem si látku, přednesu jen stručnou mluvnici.“

„Tak, tak je to dobře, to úplně postačí,“ chválil ho rektor.

Jakmile však učený doktor během přednášky „přišel do ohně“, zapomínal na všecko. Neviděl své posluchače, jejich schopnosti, cíl jejich studia, dal se unést látkou, uváděl odchýlná čtení, nikdo mu nerozuměl, nikdo mu nestačil, nikdo ho do těch tajů a záhad sledovati nemohl a proto také neposлуouchal.

A ještě hůř bylo při kolloquiích a zkouškách. Majstři chodili bledí jako stíny v podsvětí, nedělali nic jiného, než studovali hebrejskou mluvnici a přece pan profesor, sotvaže usedli u zeleného stolu, vytáhli si otázku, našli si v bibli kapitolu a verš a otevřeli ústa, už naskakoval, šermoval rukama, rozčiloval se, konečně i křičel, vyhrožoval, znovu podrážděně vykládal, opravoval a konečně nechával kandidáty šmahem propadat.

„Co si počít?“ malomyslně ptali se komisaři u zkoušek, chápající, že to tak dál jít nemůže. I trpěliví theologové už se počali jítřit, demonstrovat, dupat, syčet, přecházeli na německou fakultu, hrozili bojkotem, ale Bíba, zapálený do svého předmětu, jako by byl hluchý.

„Snad bylo by možno přidělit mu jiný obor.“

„To by bylo zas tak,“ mávl rukou děkan fakulty, „to je čistý theoretik, který nepodává a nedovede ani podat návod k dalšímu studiu, ukázat počátky, nitky, ale který myslí, že všemu, co on ví, musí naučit své posluchače. Profesor z něho do smrti nebude.“

„A čím by měl být? Kde by stál na svém místě?“ tázali se členové sboru.

„Tam, kde by mohl uplatnit všechny své vědomosti, kde by časem ani nestačily, kde by byl nucen potýkat se s novými záhadami, řešit nové, spleťté případy, tam by se vybila jeho energie, tam by se cítil šťastným, kdežto za katedrou trápí sám sebe i posluchače.“

„Už teď přidělují mu z konsistoře kde jaký těžký „casus“, a on je louská hravě jako ořechy.“

„Vidíte, tam je jeho místo,“ shodli se všichni a rozhodli se učiniti v tom směru návrh.

Ano, Bíba jako učitel naprosto zklamal; přepínal svoje požadavky, vlastními silami měřil slabé síly svých posluchačů, nedovedl chápat, nedovedl se vmyslit v jejich náladu a sklony, stal se obávaným a tím i nenáviděným.

„To je všechno nedorozumění. To je všechno tím, že nestojí na svém místě,“ mnul si ruce ředitel šťasten, že se jeho proroctví vyplnilo. „Nechtěli

mne poslechnout, zdál se jim na kanonikát příliš mlád, ale tam, v jejich středu je jeho pravé místo. Takový tahoun dobrý a při tom svatý kněz, ovečka čistá, neznající nic, než svoje studium a svoje rodiče, kde který groš jim pošle, jako Spartán žije, jen tatínek s maminkou aby měli všeho dost, už za tu lásku synovskou musí mu dát Pán Bůh štěstí na zemi.“

A rektor nenápadně, ale cílevědomě pracoval k tomu, aby se splnilo na jeho miláčkovi přísloví: „Promoveatur, ut amoveatur.“ Tento starý praktik dovedl to tak zaonačit, že když se asi po třech letech uprázdnil kanonikát, byl profesor Bíba přímo vybídnut, aby se oň hlásil.

„Ani mne nenapadne,“ mávl Mikulášek rukou, když mu ředitel důvěrně šeptem sděloval, co ho čeká, „cítím se na svém místě úplně šťastným, mám dosti času, abych se věnoval studiu, a to bych tam neměl, musil bych být samá representerace, samá paráda, a víte že na to nejsem.“

Ale rektor věděl, jak na něho. Vztyčil před ním svůj suchý prst a zahrozil mu: „Nesliboval jste poslušnost? Bůh vás na to místo ústy vašich představených volá. Nesmíte jen sobecky na sebe myslet, ale na celek, potřebují tam vaší píle a učenosti.“

„Vždyť nic neodmítnu, vypracuji všecko, co mi shora pošlou.“

„Nuže, posílají vám teď odměnu, poctu, a vy ji neodmítnete, už pro svoje staré rodiče a chudé sourozence, ne. To by byl hřích. Těžký hřích.“

„Pomohu vám,“ vyhouplo se v té chvíli Bíbovi v hlavě. Rodný chudý kraj, hruška smolnice, pod

ní nízký baráček, otec tlačící trakař, matka pod košem k zemi padající, Skalka, větrem ošlehaný, nakloněný kříž — to všecko kmitlo se mu mozkiem.

A po čtvrt roce při slavné instalaci zavěsil celebrant na nakloněná ramena Bíbovi kanovnícký plášť a na hrdlo odznak nové důstojnosti — zlatý řetěz, na kterém se houpal na prsou — zlatý kříž kanovnícký.

III.

„Cožpak vám! Máte syna knězem, posílá vám,“ záviděli Bíbům po celé vsi.

„Nu ovšem, lhali bychom, kdybychom řekli, že neposílá,“ svědčili ochotně Bíbovic.

„Tak proč se dřete, když už vám přece není toho zapotřebí?“

„A sami nevíme proč. Zvyk to asi bude. Zvyk je druhá přirozenost,“ rozkládal rozšafně starý Bíba, „stýskalo by se mi zahálet, nic nedělat, do prázdna se dívat a Pánu Bohu ukrádat den po dni.“

„Eh, krkouni krkatí to jsou, lakomci nenasytní, všecko sami by chtěli pohltit,“ odsuzovali je konečně, když viděli, jak se jim lépe daří, barák taškami že si přikryli, políčko prikoupili, na kravku se zmohli a jak jim lostonoš každý měsíc peníze nosí.

„Však také na vás nezapomíná, postavil vám kapličku na Skalce,“ ostřeji odrážela útoky Bíbová.

„To je toho! Co z toho máme? To si mohl také nechat, když nic chytřejšího nevěděl,“ nevěčně, až skoro pohrdavě odpovídali jí. Ale nedala se, nedala ani syna.

„A což knihovna? Pro nic za nic tolik beden

krásných knížek poslal starostovi, všichni celou zimu z nich čtete.“

„Hm, bez nich jsme také žili.“

„A o chudé v pastoušce se nestará? Neposlal jim loni k vánocům bohatou almužnu?“

„Z toho nikdo nic nemá. Kdyby takhle postavil novou pastoušku, to by bylo něco! To by tu zanechal přece po sobě památku a nám všem bez rozdílu by se zavděčil. Okres nás nutí stavět novou, tahle už je na spadnutí, to zas bude přírůžek!“

Matka Bíbová se na smrt urazila. „Čeládko nevděčná,“ lála v duchu i hlasitě, „s ničím se jim nezachová. Jsou jako děti. Sotva že jim jedno podáš, už natahují ruku po jiném. Ale sednu a napíšu velebníčkovi, aby zapjal kapsu, že nejsou hodni, aby si na ně vzpomněl.“

„Nic mu nenapíšeš,“ okřikl ji starý Bíba, „Mikulášek ví, co dělá, nic jsme mu nedali a nemáme práva předpisovati mu, co smí a nesmí, má ze všeho rozum.“

Ale Bíbová přece psala. Široce vyložila, jak jsou nestydatí, že by chtěli, aby jim i pastoušku postavil. Kanovník Bíba přečetl s úsměvem list a udeřil se do čela. „Že jsem ještě na to sám nevzpomněl! Toť se rozumí, s tím jsem měl začít, to je tam ta největší bolest,“ a v duchu vynořila se mu jejich obecní pastouška, mechem porostlá, poloshnilá, se všech stran opřená, jakýmsi tajemným zázrakem udržovaná, že dosud se nezbořila.

Usedl hned a počítal. Zavolal si i kapitulního stavitele a radil se.

„Kdyby sousedé dali stavební místo a dovezli potřebné hmoty ku stavbě, za šest, sedm tisíc po-

stavil bych tam chudobinec jako klec, šest, sedm světlic by tam bylo, zvláštní vchody, dvorek, zahrádka, studna, všecko pohodlí.“

„Tak se tam rozjeďte, okoukněte to na místě a dejte se do díla. Tolik peněz sice hned po ruce nemám, ale mám dostati něco honorářů, tuhle za ty archy popsané také mi dá nakladatel pár grošů, nějak vám zaplatím, buďte bez starosti.“

Asi po roce dostal Dr. Bíba z rodné obce dopis. Obecní úřad mu oznamoval, že chudobinec stojí, že jim ho daleko široko po celém okolí všechny obce závidějí, což je tuze těší, a ještě víc že by je těšilo, kdyby ho přišel osobně posvětit, aby mu mohli za to udělat patřičnou slávu a poděkovat mu ústně.

Ale s tím psaním přišlo i jiné, od sestry, plačtivé, pohněvané, to že je pěkný bratr, který pro cizí zapomíná na vlastní krev, že je dobře, že ten chudobinec tak nádherně postavil, že alespoň na stará kolena ona, jeho sestra, bude mít kam jít.

„Naše Barka byla odjakživa lakomá,“ usmál se Bíba, „musím na ni pamatovat, abych si ji usmířil,“ a rozhodl se, že přijme práci pro časopis, ku které byl vybídnut, „nasadím pár nocí a strhnu to, dostanu padesátku, snad i víc a Barka bude mít radost.“

Dal se s chutí do nové práce, uložil si s radostí nové břemeno, ač pod tíží starých povinností už by byl jiný dávno klesl. Ale Bíba zůstal i v nové hodnosti „dřičem“. Neznal oddechu, odpočinku, procházky, výlety, zábavy, znal jen pero a psací stůl. Obstarával referát, který mu byl v konsistoři přidělen, neodmítl nikdy ani žádnou mimořádnou práci, do které se nikomu ne-

chtělo, vydával knihy, psal do všech theologických listů, na jeho stole kupilo se ustavičně plno rukopisů a korektur.

„Kde jen nabere času na to na všechno,“ divili se dost žárlivě i jeho vlastní kolegové.

„Odtud až potud,“ řekl jednou kapitulní lékař, když stočila se řeč na Bíbu a jeho tělesný organismus byl dáván za příklad, „žije pravda stříd-mě, nekouří, nepije, ale oblouk přepínat se nemá, praskne, když se toho nejméně nadějeme.“

„Mikulášku, rád bych vám něco řekl,“ zastavil ho jednou po sessí rektor semináře, „doprovodte mě kousek cesty.“

„Nemohu, prosím, promiňte, tuze spěchám, nemám naprosto času, račte mi to říci hned zde.“

„Tak půjdu sám s vámi. Mikulášku, vy jste o dvacet let mladší než já, že ano?“

„Snad, ani věru nevím.“

„Důstojností a učeností jste mi přerostl přes hlavu, ale ne zkušeností, víte, že jsem to s vámi vždycky dobře myslel.“

Ano, o tom byl Bíba plně přesvědčen, „z milosti Boží a vaší jsem, co jsem,“ mohl říci řediteli, ale neřekl. „Kam míří? Co tím chce?“ jen si myslel netrpělivostí přešlapuje s nohy na nohu. Povinná úcta bránila mu vyhrknouti: „tak čerstva, ven s tím, víte, že pospíchám.“

„Myslím to zase dobře“ — rozvážně pokračoval rektor — „díváte se někdy do zrcadla?“

„Ne, prosím nikdy,“ podle pravdy odpovídal kanovník Mikuláš.

„A vidíte, to je chyba! Jak přijdete domů, hned se tam podívejte.“

„Nerozumím, co tím račte mínit.“

„Pohlédněte na moje vlasy,“ smekl rektor svůj plyšový římský klobouk se širokou střechou. Měl kštici „makovou“, tmavý vlas jeho totiž silně prokvétal šedinami, ale šedivým dosud rozhodně nebyl. „Já překročil šedesátku a vy čtyřicítku a vaše hlava je bílá jako sníh. Mikulášku, pozor! Vzpomeňte si, co nám velí páté přikázání Boží. Já jediný mám právo i povinnost takhle otcovsky s vámi mluvit.“

„Račte být bez starosti,“ usmíval se Bíba. „Cítím se úplně zdrav, nepozoruji nejmenší únavy, ba jsem duševně pružnějším, svěžejším, než jsem býval na fakultě, ty přednášky mě přece jen ubíjely, a pak to trápení o zkouškách! Nesmím na to ani vzpomenouti!“

„Ale do toho zrcadla se doma podíváte?“

„Podívám, visí mi v hostinském pokoji, rovnou tam půjdu,“ loučil se rychle a cestou si bručel vytahuje hodinky: „pro takovou hloupost, hle, skoro půl hodiny jsem ztratil.“

Tato stručnost, odměřenost, toto úzkostlivé šetření časem jediné působilo, že mnozí ze starých a nadšených ctitelů ještě z let seminářských se od něho odvraceli. „Jo, honores mutant mores,“ říkali si mezi sebou faráři, když se vraceli od konsistoře, kam byli nuceni zajeti si někdy ve svých stavovských záležitostech.

„Kdo by se spoléhal na Bíbu, přepočítal by se.“

„Šel jsem rovnou k němu, vykládám mu svoji záležitost, co a jak, ale ustavičně mi skákal do řeči: čerstva, kamarádíčku, jen stručně, víš, nemám mnoho času! A tak jsem si pomyslel, když nemáš pro přítele času, tak mi vlez na záda a šel jsem.“

„Také mě tak vystrnadil ze dveří,“ přikládal polínko jiný.

Pravdou to všecko bylo, Bíba opravdu nemiloval rozvlácnost, zlobilo ho, že ti lidé nedovedou anebo nechtějí mluvit přesnými termíny, jasné a určitě několika větami říci jádro věci, a proto je všechny odbýval stejnou otázkou: „Víš, kamarádíčku, máš to napsané? Ne? A to je chyba! Podej si to sem písemně a pak se nestarej, udělám, co jen bude mého možného.“ A nelhal. Vyžadoval si opravdu všecka ta podání svých přátel, pracně je opravoval a doplňoval a často, přechasto jeho zásluhou bylo, že byla příznivě vyřízena. Tím však pokládal věc za odbytu, nechlubil se tím, nesděloval soukromými listy předčasně nikomu výsledek, chvála i hana byla mu hostejnou jako vždy i nyní, nikam se netřel, po ničem netoužil, prostě vždy jen vykonal povinnost, ničeho za ni nečekal a hle — přece ho život nesl kupředu, jako málo koho. V kapitule stal se už prelátem, měl plno církevních i světských titulů, řádů, vyznamenání, ale ani jako by o nich nevěděl. Jeho jediným šperkem, který ustavičně nosil, byl na zlatém řetězu visící zlatý kříž. Ten při psaní a studiu svíral v levici, pohrával si jím za řeči, a zdávalo se mu, z toho kříže že prýští všechno jeho nadšení, síla a chuť ku práci...

Asi po pěti letech chytil ho opět za rukáv fialově olemovaného taláru starý rektor semináře.

„Mikulášku,“ počal neobyčejně vážně a přísně, „vy se nedíváte do zrcadla a proto vám je nahradím. Vy jste nemocen. Povězte, co je vám?“

„Co by mi bylo?“ popuzeně, podrážděně, jak

bylo v posledním čase už jeho zvykem, odpovídal prelát, „nic mi není.“

„Nelžete! Vaše pleť je popelavá, vlasy vám valem řídnou, chodíte nahrbený jako kmet sedmdesátiletý, a zatím nesete na zádech sotva pět křížků, ano, právě letos máte spatřit teprve Abraháma.“

„Špatně spím. Dříve aspoň tři, čtyři hodiny spal jsem tvrdým spánkem, ale teď sotva dřimnu půl hodinky a probouzím se.“

„Aha, už to leze,“ pomyslnil si ředitel, ale střezil se Bību vyrušit.

„Také mi nechutná jíst, sem tam i paměť mi náhle selže, nemohu a nemohu si vzpomenout na přiléhavý termín, titul knihy, jméno autora, a ruka nějak se mi počíná trást, pozoruji, že můj rukopis už není tak pevný, výrazný jako býval. Nevím čím to asi je.“

„Tak já vám to povím,“ rozhovořil se rektor, „přepracovaností, ano, přepínal jste řadu let své síly. Omne nimum, vertitudo in noxium. Všeho moc škodí. Vyhledáte ihned lékaře, než bude zle; červík nějaký užívá vám kořen vašeho života, kmen a koruna ještě stojí, ale jádra jako by se užuž chytala nějaká plíseň hnilobná. A protože sám byste tak neučinil, pošlu vám lékaře, který vám to zrcadlo podrží.“

Podržel hned druhého dne a důkladně. Lékař konstatoval srdeční vadu, nervosu srdce, trochu žaludek že je v nepořádku, snad i játra budou chycena, nutno všeho nechat a vydat se do lázní, do Karlových Varů nejlíp, jinak neručí za nic.

„Hned povídáte, hned?“ optal se kanovník rozechvěle.

„Ano, hned zítra.“

Tento rozhodný tón zatřásl Bíbou. Cítil se pojednou skleslým, jako by vyčerpaným, zprotivila se mu rázem ta kupá papírů na psacím stole, pero, kalamář, knihy, všechno, co dosud tak miloval a mezi čím prožil celý svůj život... Zdálo se mu, že posměšně hledí naň z toho cosi nepřátelského, mrtvolný zápach že šíří kolem ty pruhy korektur a rukopisů...

„Prchni, rychle prchni,“ temný pud jakýsi to mluvil, „prchni, nemá-li tě to zde zardousit, nechceš-li zahynout.“

A tak silný člověk, jako byl učenec Bíba, zachvěl se pojednou bázní, o svůj holý — lidský život. „Zdraví, zdraví nade vše,“ šeptal si, skládaje si své zavazadlo na cestu.

Lázně opravdu přinesly mu úlevu. Vrátily mu ztracený spánek, chuť k jídlu, takže naděje na brzké uzdravení, jako zlatá hvězda v temné noci kmitala se před ním.

„Jenom paměť se nelepší. Chuť k práci se nedostavuje. Stále tak těžko si vzpomínám na vlastní jména a letopočty,“ stěžoval si ke konci lázeňské kury lékaři. Ale ten ho usměvavě ujišťoval, to že určitě pomine, nutno jen teď ještě někde v zátíší ztrávit měsíc, dva a paměť že se zotaví, vzpruží. „I strom nutno časem okopat, prořezat, zmladit, má-li dále rodit, račte přicházeti do kritického stáří, padesátka zahrává s každým člověkem. Šetřit už se budete musit vždycky, co bývalo už není, ale při rozumné životosprávě dožijete se ještě vysokého věku.“

Potěšil tím nesmírně Bíbu. Rozhodoval se, kam by měl jeti, kde — na kterém záměčku ka-

pitulním — ztrávit ještě několik neděl, když náhle ho schvátila silná touha: „a zajeď nejdříve podívat se domů.“ Počítal v duchu a ani už spočítati nemohl, jak dlouho domova nespátril. Jeho lidé jezdili za ním do Prahy sami, jezdili i deputace děkovat anebo prosit, co by ještě pro rodnou obec udělati měl, zvali ho všichni srdečně, sliboval, těšil se, umiňoval si, že tam na několik dní zajede, aby přece na vlastní oči viděl, co pro své příbuzné a rodáky učinil, ale nikdy k tomu nedošlo. Až teď se to hodí. Nikomu nic ani nenapíše, budou otvírat oči, až z čista jasna tam mezi ně vpadne. Radostně se při tom usmíval a představoval si živě, jak je překvapí, jak všecko bez příprav prohlédne, mazlí se přímo s tou myšlenkou a hned druhého dne jel. Mírné slunko časného podzimku — byl už měsíc září — zářilo na nebi, a Bíba se těšil na tu náladu podletí, vzpomínal si na své poslední studentské prázdniny, na to, jak bloudil lesem, jak těžko se rozhodoval při volbě svého stavu, na to, jak ho dojal tehdy pohled na udřené rodiče, jak se rozhodl: „pomohu vám“ — ač nevěděl jasně, jak a čím jim pomoci, ale to přání silné jak ho vedlo a hnalo jako stroj celým životem. Cesta mu v myšlenkách rychle ubíhala, ani si nevšiml, že se sluníčko schovalo za mraky, a čím dále a obtížněji vlak supěl a stoupal k jeho domovu, tím větší chladno že se dere do vlaku. Ve vagonech se dosud netopilo, cestující vytahovali spuštěná okna, na nichž sklo se rychle opocovalo. Když k večeru vystoupil Bíba na malém nádražíčku, mžilo venku drobným deštěčkem a studený větřík jej ofoukl, až mu husí kůže naskočila.

Věděl, že má domů dobré dvě hodiny cesty. Ani na to dřív nepomyslel, až teď se zarazil a v rozpacích ptal se nádražního zřízence, nesehnal-li by mu nějaký povoz, kočár nebo vozík alespoň.

„Prosím, zde nikdo nemá koní než v panském dvoře, a ti na výdělek nejezdí.“

„Ach, ovšem! Pravda!“ usmál se kněz, „ale tuhle tašku byste mi mohl donést, půjdu pěšky.“

„Hned nemohu, ale až odjede dvacítká, pak mám až do půlnoci volno, pak ji rád donesu, kam poručíte.“

„K Bíbům! K Bíbům do Čenčic. Trefíte tam?“

„K těm, co mají toho kanovníka?“

„Ano, k těm.“

„Dobrá, ale dají mi od cesty zlatku.“

„Tu máte dvě,“ usmál se kněz a dal se známou cestou k domovu.

Nepospíchal. Mlha i houstnoucí šero večerní kalilo vyhlídku. Bíba jen se divil cestou, jak málo se to zde za ta léta změnilo. Ani ty stromy mnoho nepoporostly. Všecko stejné, jako to za mlada bývalo...

U Bíbů už svítily, když na smrt unaven a na kůži promoklý otevřel dvířka a vkročil na dvůr.

„Zde se to však tuze změnilo,“ poznával i ve tmě.

„Kdopak to k nám jde,“ ozval se vtom proti němu hlas.

„To jsem já, maminko.“

„Kdopak já, že mi říkáš maminko,“ bručela stařena.

„Já, váš syn, Mikuláš.“

„I pro Ježíše Krista, Mikulášku, a copak žes nepsal, abychom ti šli naproti; tatíku, Barko,

poneste světlo, a pojď dál, nestůj tady zrovna pod okapem," mluvila zmateně.

„A copak jen ti uvařím? Kampak tě položím? Musíme převlíct peřiny. A zatopit," starala se.

„Na jídlo nemám ani chuti, ale rád bych se převlékl a přezul," prosil Bíba. Uznával, že chybil, když nic nepsal, zapomněl už jak to doma chodí, jaký zmatek asi způsobí, když se tam zjeví mezi nimi náhle, jako když s nebe spadne. Nemohl dlouho usnouti. V komoře, kde spal, ač zatopili, brzo vyhasla kamna, těžké peřiny zdály se mu nevyvětrané, vlhké, nemohl se zahřát, zima ho stále roztrásala a k ránu, když se mu klížila víčka, už zase vstávali, chodili, dveře se otvíraly, takže se rozhodl také vstát.

Nevlídny, sychravý den hleděl do oken. „Proč jsem sem jezdil" — řekl si náhle Bíba mrzutě. Cítil, jak pohasla v něm všechna radost, zklamání zmrazilo mu duši a otrásl se.

„Ty už jsi vstal?" strčila matka hlavu do dveří.

„Už, maminko, špatně jsem se vyspal, není mi dobře, nachladil jsem se asi, lehnu si znovu, uvařte mi nějaké lípové nebo bezové thé, hodně horké, abych se zapotil."

„Nu, dostaneš asi rýmu z toho, jen si lehni, uvařím to hned."

„A to mi ani neřekli, že hrušku smolnici porazili," díval se Bíba oknem, leže už opět v posteli a zachvívaje se zimou.

Když se Bíbová vrátila s prázdným koflíkem, povídala muži: „Mně se Mikulášek pranic nelíbí. Ty jsi tuhle přes sedmdesát let stár a chlapík, kdežto on tam v těch peřinách s olezlou hlavou je učiněný stařeček."

„I mlč, zas už něco máš,“ okřikl ji staroch, „to víš přece, že páni nic nevydrží, jsou hned na hromadě, zdrbla ho včera ta cesta asi, zachladil se, však on se z toho vyčepejří.“

Ale „nevyčepejřil se“ ani do večera, ba ani do rána, stěžoval si, že ho píchá pod lopatkou, vydechnout že nemůže, nepomohly ani křenové placky, ani mazání, ba ani lékař, pro kterého v noci už běželi... Oboustranný zápal plic vyvinul se z toho asi během týdne.

„Chudák, přišel domů umřít,“ litovali svého slavného rodáka Čenčice, když zmizel kočár, ve kterém přijel pan farář zaopatřit kanovníka Bíbu. „Bude ho škoda, sliboval nám i školu a opatrovnu postavit, aby naše děti nemusely hodinu cesty běhat za učením.“

„Ba, byl by se nám postaral jistě i o kostel a faru by nám vymohl, mluvil o tom.“

„Snad na to něco odkáže, mělo by se k němu jít, mělo by se mu to připomenout, mohl by udělati testament.“

„Řekne se: k němu jít! Kdyby jen někoho k němu pustili. Se starými není řeči, pláčí kudy chodí, a Barka ho hlídá jako lvice, vyhání každého, že doktor zakázal bratru mluvit.“

O tom všem nevěděl Mikuláš Bíba. Ležel na znak na posteli, se studenými obklady na prsou a hleděl ke stropu. — Ale zdálo se mu, že to není bílý strop rákosový, ale ohromné zrcadlo, které v kostnatých prstech drží rektor semináře a ve kterém všecko vidí, celý jeho život že se v něm zrcadlí. Doba gymnasijských studií, seminář, léta ztrávená za katedrou i v křesle kanovnickém, obraz za obrazem se tam zjevoval. Vtom náhle

spatřil Skalku, na ní kříž, sebe za balvanem přikrčeného, otce s trakařem, vrzající kolečko slyšel, matku viděl hrbit se pod košem i to své vzrušení tehdejší procítil a usmál se. „Byl jsem to blázínek,“ pomyslí si, „to je život, který nikdo nepředělá, v čem pak jsem vlastně rodičům těmi zlatkami pomohl? V ničem! Každý člověk strká svůj trakař před sebou, každému zařezávají se do ramen popruhy koše, ve kterém vleče své povinnosti. Ano, tak to je! Umru a nebojím se toho. Poctivě jsem vezl svůj trakař a nesl svou nůši. A co mi zbude z toho všeho?“ Tu se zarazil a zamyslí. Vzpomněl si na pohřeb staříčkého kanovníka. Rozpomínal se, jak mu tehdy vzali zlatý řetěz s křížem a prsten, majetek to kapituly a na rakvi nechali mu jen sobolinou lemovaný hadříček — kanovnícký límec. Před kanovníckou residencí přijel umrlčí vůz, špičky úřadů a předsedové spolků podpisovali se v salonu na vyložený arch, několik věnců vonělo, svíčky čadily, přišli konečně kněží a zpěváci, průvod se hnul do kostela, jakž takž se držel pohromadě, ale když pak z chrámu vyšli, scvrkal se ten průvod vůčihledě, tál zrovna před očima, i kněží v nejbližší ulici se vrátili a na hřbitov už jel vůz sám...

„Maminko,“ zavolal slabě.

„Copak chceš, synáčku, co?“ naklonila se k němu stařena.

„Nemáte nějaký malý křížek?“

„Ale, Bože, mám, na růženci od tebe pěkný křížek, černý, kostěný, ale je hladký, tělíčko Pána Krista na něm není.“

„Podejte mi ho.“

Bíbová nesla křížek i s růžencem. Bíba vzal ten křížek do ruky a zahleděl se naň. Černal se na jeho dlani a šňůra stékala po peřině jako černé hádě...

„Ten křížek mi neberte,“ šeptal namáhavě Dr. Mikuláš Bíba, „nechte mi ho v ruce, i do rakve mi — ho — dej — te —“

„Dáme, jak si přeješ, všechno uděláme —“ nevědouc co, slibovala matka.

„Hle, to ze všeho mi zbylo —“ byla poslední jasná myšlenka Bíbova, s namáháním pozdvihl ruku, přitiskl kříž na rty a zavřel oči — navždy.

A kdyby i byli chtěli, nemohli mrtvému vypáčiti ze zafaté ruky ten prostinký křížek kostěný, který odcházel s ním do hrobu, aby se tam smísil po čase s jeho kostmi.

OBSAH:

	Str.
Žolinka	5
Kanovník	133
Tři kříže	205

František Křelina: **Puklý chrám.** 35 K. Poctěno státní cenou.

*

Frant. Křelina: **Jalovčí stráně.** 20 K.

*

Frant. Křelina: **Hlas na poušti.** 20 K.

*

Fr. V. Kříž: **A zpívají.** 25 K.

*

Fr. Lesař: **Ovečky na horách.** 18 K.

*

Ant. Matula: **Stráž.** 24 K.

*

V. Prokůpek: **Zakryto slzami.** 20 K. Poctěno cenou České akademie.

*

V. Prokůpek: **Ztracená země.** 25 K.

*

Zd. Rón: **Jaro a prameny.** 25. K.

*

Zd. Rón: **Radost na světě.** 40 K.

*

Jan V. Sedlák: **Duha nad krajem.** 18 K.

*

Jan V. Sedlák: **Věnec jeřabinový.** 25 K.

*

V á z a n é s v a z k y
v c e l o p l. v a z b ě
o 10 K d r a ž š í.

Na skladě u všech knihkupců

